

HISTORIA MONACHORUM

SEU

LIBER DE VITIS PATRUM

AUCTORE RUFINO

AQUILEIENSI PRESBYTERO.

Prologus.

115-116 Benedictus ^a Deus, qui vult omnes salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire (1. Tim. 2.): qui etiam nostrum iter direxit ad Ægyptum, et ostendit nobis mirabilia magna ad posteritatis memoriam profutura: ^b ex quibus non solum nobis causa salutis oriretur, verum ex historia exemplum salutis, atque doctrina pietatis aptissima conderetur, quæ virtutis iter agere volentibus, gestorum præcedentium fide amplissimum tramitem pandat.

Quamvis ad tantarum rerum narrationem minus idonei simus, nec dignum videatur, ingentium rerum exiguos ac parvos fieri auctores, præcelsasque virtutes humili narrare sermone: tamen quoniam fratrum caritas, eorum ^c qui in monte sancto Oliveti commanent, hoc a nobis **117-118** frequenter exposcit, ut Ægyptiorum monachorum vitam, virtutesque animi, et cultum pietatis, atque abstinentiæ robur, quod in eis coram vidimus, explicemus: precibus ipsorum qui hoc imperant, juvandum me credens, aggrediar, non tam ex stylo laudem requirens, quam ex narratione rerum ædificationem futuram legentibus sperans, dum gestorum unusquisque inflammatum exemplis, horrescere quidem sæculi illecebras, sectari vero quietem, et ad pietatis exercitia invitatur.

Vidi ergo, et vere vidi thesaurum Christi in humanis absconditum vasculis, quemque thesaurum reper-

^a Rosweyodus ait: *Elegans omnino Prologus qui a Periodi, quæ incipit, Quamvis, sensus est apud Palladium.* ROSWEYDUS.

^b Qui in monte sancto Oliveti.] *Hic aliquantulum variat Rufini Prologus a Palladii præmio. Rufinus ait se Vitas Patrum scribere in gratiam fratrum in monte Oliveti commanentium, Palladius vero rogatu Lausi præpositi. Alia quoque diversa quædam habet Palladius a Rufino, ut quod Palladius in præmio dicit, ea quæ refert, se partim vidisse, partim audisse; Rufinus solum refert, se vidisse. Palladius addit se et de mulieribus dicturum, Rufinus nihil de ea re.—In monte Oliveti cellulam suam et monasterium habuit Rufinus. Testis ipse Invectiva 2. Alioquin si inficias eat, etiam testes quamplurimos fratrum habere possum, qui in meis cellulis manentes, in monte Oliveti quamplurimos ei Ciceronis Dialogos descripserunt: quorum et ego quaterniones, cum scriberent, frequenter in manibus tenui et relegi: et quod mercedes illis multo largiores quam pro aliis scripturis solent, ab isto eis darentur, agnovi. Mihi quoque ipsi aliquando cum de Bethlehem Jerosolymam venisset, et codicem secum detulisset, in quo erat Dialogus Ciceronis, et idem ipse Græcus Platonis, quod dederit ipsum codicem, et aliquandiu fuerit apud me, nullo genere negare potest.* ROSWEYDUS.

^c Fallitur Rosweyodus, neque enim interpres de Græco, sed primarius Auctor hujus est Libri Rufinus, quem nomine Sancti Petronii Bononiensis scripsit. Vide quæ copiose dicta hac de re sunt in Vita lib. 11. toto cap. 12.

^b Ex quibus non solum nobis causa salutis, etc.] *Periodus hæc ex Palladio adumbrata, ubi ita in Proæmio: Ut eos æmulentur ac imitentur, qui cælestem volunt vitam agere, et quæ ad regnum cælorum ducit, vitam ingredi, etc., ut exemplar proponatur, et anior excitetur iis. Etiam sequentis*

tum nolui tamquam invidus occultare, sed quasi pro multis inventum proferre in medium, et facere communem: certus quod quanto plures ex eo fuerint ditati, tanto mihi amplius acquireretur. Ego enim locupletior fiam, cum aliorum salus ministerii mei fuerit quæsitæ mercimonio.

In principio ergo narrationis nostræ adesse nobis precamur gratiam Domini nostri Jesu Christi; cujus virtute omnia hæc pietatis exercitia apud Ægypti monachos habentur. Vidimus enim apud eos multos patres cælestem vitam in terra positos agentes, et novos quosdam prophetas tam virtutibus animi, quam vaticinandi officio suscitatos, quibus ad testimonium meritorum, nec signorum quidem ac prodigiorum deerat efficacia: et merito. Cur enim hi, qui nihil terrenum, nihil carnale cupiunt, non accipiant cælestium potestatem? Nonnullos namque eorum ita ab omni malitiæ cogitatione ac suspicione vidimus defæcatos, ut nec si aliquid mali adhuc gereretur in sæculo, meminissent. Tanta in eis inerat tranquillitas animi, tantusque inoleverat eis bonitatis affectus, ut merito de eis dictum sit: *Pax multa diligentibus nomen tuum, Domine (Psal. 118.)*.

Commanent autem per eremum dispersi et separati cellulis, sed caritate connexi. Ob hoc autem dirimuntur habitaculis, ut silentii quiete et intentione mentis divina sectantes, nec vox aliqua, nec occursum ullus, aut sermo aliquis otiosus obturbet. Iutentis ergo suo quisque loco animis, velut boni patris Christi exspectant adventum: aut tamquam miles paratus in castris imperatoris præsentiam, vel ut fideles servi adventantem dominum sustinent, libertatem sibi pariter et munera largiturum. Omnes ergo hi nullam cibi aut indumenti, aut illius horum sollicitudinem gerunt. Sciunt enim, quia, sicut scriptum est, *hæc omnia Gentes cogitant (Matth. 6.)*. Ipsi vero justitiam et regnum Dei requirunt: et hæc omnia secundum promissionem Salvatoris apponuntur eis.

Denique plurimi eorum, si in aliquo forte necessariis ad usus corporis egerint, non ad humana perugia, sed ad Deum versi, et ab ipso tamquam a patre poscentes, quæ poposcerint illico consequuntur. Tanta namque in eis fides est, quæ etiam montibus, ut transferantur, valeat imperare. Unde et nonnulli eorum, irruptiones fluvii in perniciem vicinarum regionum concitatas, orationibus represserunt (*Vid. infra cap. 9, de Paternutio; cap. 2, de Ammone, cap. 11, de Heleno.*) Et pede 119-120 incedentes alvei ejus profunda digressi sunt, immanesque ejus bestias peremerunt, et plurima atque innumera signa, quæ ab Apostolis et Prophetis antiquitus gesta fuerant, consummaverunt, ut dubitari non debeat, ipsorum meritis adhuc stare mundum.

Sed illud valde mirum est, cum semper optima quæque rara sint et difficilia, in illis tamen utrumque pariter convenisse, ut et numero immensi sint, et virtutibus incomparabiles. Sunt enim alii in suburbanis locis, alii per rura, plures autem et egregii per eremum dispersi, et velut quidam cælestis exercitus in prociectu positus, atque in tabernaculis degens, ad obedientiam præceptorum regi semper intentus, armis orationum pugnans, et scuto fidei ab inimico insidiante protectus, regnum sibi cæleste conquirat. Sunt ergo ornatissimi moribus, quieti, lenes, tranquilli, et caritatis vinculo velut quadam germanitate constricti. Ad æmulationem vero virtutum certamen ingens exercent et agones. Studet enim unusquisque clementior altero, benignior, humilior ac patientior inveniri. Si quis autem sapientior cæteris fuerit, hic ita communis erga omnes et mediocris existit, ut secundum mandatum Domini omnium minimus, et omnium servus esse videatur.

Quia ergo Dei munere donatum mihi est, ut viderem eos, et interesset conversationi eorum, de singulis jam nunc, quæ ad memoriam Dominus reduxerit, enarrare tentabo; ut hi, qui non viderunt eos in corpore, opera eorum discentes, vitamque perfectam lectionis indicio colligentes, ad imitationem sancti operis invitentur, et perfectæ sapientiæ palmam vel patientiæ requirant.

^a Commanent aut per eremum dispersi et separati A cellulis. Significanter dixit dispersi et separati, ut non cœnobium, sed Cellia seu Lauram insinuaret. Ita hic libro III. (cujus etiam auctor¹, vel interpres, vel præfator certe existimatur Rufinus) num. 219. Nam in eodem loco circiter quinque millia divisas cellulas habitabant: quod desumptum ex D. Hieronymo epist. 22. ad Eustochium de custod. virginum. Vide in Onomastico Cellia et Laura. ROSWYD.

^b Ipsorum meritis adhuc stare mundum.] Ad hoc respiciens Rufinus² hic lib. III. inde Prologum suum auvicatur.

^c Optima quæque rara sint et difficilia.] *Vetus verbum: Κατὰ τὰ καλά.*

¹ Nihil minus. Rosweydam dedocere ipsa poterat Hieronymiani loci quem laudat, imitatio. Sed neque interpres, neque præfator ejus est libri Rufinus, quod ipsa illa Præfatio satis manifesto indicat. Vide nos in Præfat. generali.

² Minime vero, neque enim auctor ejus est libri Rufinus. Vide nos præcedenti nota.

^{*} Expunximus si voculam, quæ sensum interceptabat.

HISTORIA MONACHORUM.

CAPUT PRIMUM.

DE SANCTO ^a JOANNE.

Primum igitur tamquam vere fundamentum nostri Operis ad exemplum honorum omnium sumamus Joannem, qui vere etiam solus satis superque sufficiat religiosas et Deo devotas mentes ad virtutum culmen erigere, et ad perfectionis fastigia concitare.

Hunc enim vidimus (*Pallad. cap. 43.*) in Thebaidis partibus in eremo, quæ adjacet civitati Lyco, in rupe quadam montis ardui commanentem, Ascensus ad eum difficilis, aditus monasterii ejus obstructus et clausus, ita ut a quadragesimo ætatis suæ anno usque ad nonagesimum, quem tunc gerebat, cum eum vidimus, monasterium ejus nullus intraverit. Advenientibus vero per fenestram se videndum præbebat, et inde eis, vel verbum Dei ad ædificationem, vel, si qua fuisset consolatio, responsa reddebat. Mulierum tamen illuc nulla, nec ad conspectum quidem ejus accessit, sed et viri raro, et certis quibusque temporibus. Cellam sane hospitem extrinsecus fieri permisit, in qua adventantes e longinquis regionibus paululum requiescerent, ipse vero intrinsecus solus, soli Deo vacans [*Ant. vocans*], non diebus, non noctibus a colloquiis Dei et oratione cessabat: divinum illud, et quod super omnem mentem est, tota mentis puritate consecrans. Quanto enim se ab humanis curis et colloquiis sequestrabat, tanto illi vicinior et propinquior Deus erat. In tanta denique **121** mentis sinceritate profecerat, ut non solum eorum quæ præsentia erant, scientiam consequeretur a Domino, verum et eorum quæ futura erant præscientiam mereretur. Evidenter namque ei Dominus prophetiæ gratiam contulit: ita ut non tantum civibus et provincialibus suis, si forte percontarentur, futura prædicaret, sed et Imperatori Theodosio, vel quos belli exitus habiliturus esset, vel quibus modis victoriam caperet de tyrannis, sed et quot irruptiones passurus esset gentium barbararum, sæpe prædixit.

^a Joanne.] *Martyrologium Romanum 27. Martii*: In Ægypto S. Joannis Eremitæ, magnæ sanctitatis viri, qui inter cetera virtutum insignia, etiam prophetico spiritu plenus, Theodosio Imp. victorias de tyrannis Maximo et Eugenio prædixit. *De hoc, ut existimo, Menæa 20. Septemb. Μνήμη τοῦ ἐν ὁμολογηταῖς μεγίστου Ἰωάννου τοῦ Αἰγυπτίου*: Commemoratio Joannis Ægyptii, maximi inter Confessores. *Notissimus hic apud Scriptores Ecclesiasticos. De eo Augustinus de Civit. Dei libro V. capite 26. Cassianus lib. IV. cap. 23. Instit. et Collat. 11. cap. 9. et Collat. XXIV. cap. 26. Eucherius de laude eremi, Sidonius Carmine 16. et alii varii.*

Frater Theodoricus Loher Cartusianus in sua editione Coloniensi Vitarum Patrum adscribit hunc Joannem ex Martyrolog. ut existimo, 28. Aprilis, sed ibi de alio Joanne Abbate agit, qui sub Leone Isaurico pro cultu Imaginum decertavit, hic vero tempore Theodosii fuit, ut patet hic initio et sine hujus capituli. ROSWEDDS.

^b Tribunus quidam.] *D. Augustinus libro de cura pro mortuis agenda, cap. 16. disputat de modo, quo*

A Quodam etiam tempore (*Pallad. cap. 43.*), cum gens Æthiopum Romanum militem circa Cyrenem [*Syenem Pall.*] (quæ prima est ex Æthiopiæ partibus Thebaidis civitas) incursaret, et strages plurimas nostrorum dedisset, prædamque duxisset, venienti ad se Romano duci, et metuenti configere cum eis, quod exiguus ei erat militum numerus, et hostis contra se innumera multitudo, Joannes statutum designans diem: Perge, inquit, securus, die enim qua dixi, et hostem prostrabis, et spolia capies, prædamque revocabis. Quod cum fuisset impletum, etiam apud Augustum, quia carus ei acceptusque futurus esset, prædixit. Sed hæc apud illum prophetiæ gratia ita habebatur, ut magis hoc illorum qui percontabantur, quam suis meritis adscriberet. Dicebat enim non pro se hæc, sed pro illis qui audiunt, a Domino prænuntiari.

Aliud quoque valde mirum (*Pallad. cap. 43.*) per eum Dominus ostendit. ^b Tribunus quidam ad agendum militem pergens, venit ad eum, et obsecrare eum cœpit, ut permetteret conjugem suam venire ad se, multa namque eam dicebat pertulisse pericula ob hoc tantum, ut faciem ejus videret. Tunc ille negat sibi umquam moris fuisse videndi mulieres, et præcipue, ex quo in illius rupis se monasterio conclusisset. Tribunus persistit obsecrando, et confirmare cœpit, quod nisi videret eum, esset sine dubio ex multa tristitia peritura. Cumque iterum ac sapius eadem precaretur, et causam **122** mortis eum suæ conjugis confirmaret futurum, atque inde interitum, unde salutem speraverat, accepturam: tam fidem quam importunitatem ejus aspiciens senior: Vade, inquit, videbit me conjux tua hac nocte; non tamen veniet huc, sed in domo sua, atque in lecto suo manebit. Post hæc verba ascendit vir, ambiguitatem responsi in pectore suo versans. Cumque hæc etiam conjugi nuntiasset, simili nihilominus etiam mulier sermonis incerto fatigabatur. Sed ubi somni tempus advenit, adest homo Dei per visum, et assistens mu-

sancti seu vivi, seu postquam e vita excesserunt, quandoque viris apparent. Et post multa ambigue dicta, hanc de Joanne hoc historiolam infert. Talem fuisse credendum est illum Joannem monachum, quem de belli civilis eventu major Theodosius consuluit Imperator: habebat quippe etiam prophetiam. Neque enim singulos singula munerum istorum, sed etiam plura unum habere posse, non ambigo. Joannes ergo iste cuidam mulieri religiosissimæ, impatienter eum videre cupienti, atque ut hoc impetraret, per maritum suum vehementer instanti, cum ille nollet, quoniam id numquam permississet feminis, Vade, inquit, dic uxori tuæ, videbit me nocte proxima, sed in somnis. Et factum est. Monuitque illam, quidquid fidelem conjugatam moneri oportebat. Quæ cum evigilasset, talem se vidisse hominem Dei viro suo, qualem ille eum noverat, et quid ab illo audierit, indicavit. Qui hoc ab eis comperit, retulit mihi vir gravis et nobilis, et dignissimus credi. Vide Thyraum nostrum de variis Apparitionum modis. ROSWEDDS.

lieri : Fides, inquit, tua magna est, o mulier, et ideo veni desiderio tuo satisfacere : te tamen moneo, non ut faciem corporalem servorum Dei desideres, sed ut gesta et actus per spiritum contempleris. Spiritus enim est qui vivificat, nam caro non prodest quidquam (*Joan. 6.*). Ego autem non quasi justus, aut propheta, ut putas, sed pro fide vestra intercessi pro vobis apud Dominum, et concessit tibi omnium morborum (quos in corpore tuo pateris) sanitatem. Eris ergo ex hoc sana et tu, et vir tuus, et benedicetur omnis domus vestra. Sed et vos memores estote beneficii a Deo vobis collati, et timete Dominum semper, nec amplius quam stipendiis vestris debetur, aliquid requiratis. Sufficiat ergo tibi hoc, quod vidi me in somnis, et amplius non requiras. Evigilans autem mulier, indicavit viro suo quæ vidit, quæque audierit, sed et habitum viri et vultum, atque omnia signa ejus exposuit. Super quo miratus vir ejus, regressus ad hominem Dei, gratias refert Deo; et accepta ab eo benedictione, perrexit in pace.

Alio quoque tempore (*Pallad. cap. 43.*) præpositus quidam militum venit ad eum, cujus uxor gravida, ab eo relicta est in domo sua. At illa ipsa die qua ille ad beatum Joannem venerat, partum edens, periclitabatur. Tunc sanctus homo Dei : Si scires, inquit, donum Dei, quia tibi hodie natus est filius, ageres Domino gratias. Sed scito matrem pueri periclitatam; aderit tamen Dominus, et invenies eam sanam : festina ergo, et redi, et invenies **123** puerum septem dierum, et vocabis nomen ejus Joannem : hic nutriatur in domo tua absque ulla contaminatione Gentili septem annis; quibus peractis, trade eum monachis erudiendum sanctis et cælestibus disciplinis.

Multis præterea ad se venientibus (*Pallad. cap. 43.*), sive provincialibus, sive peregrinis, cum resposcisset, occulta cordis eorum indicabat, et si quid forte peccati ab eis in occulto fuisset admissum, secretius corripiens arguebat, et ad emendationem ac pœnitentiam provocabat. Nihil quoque fluminis sive abundantiam aquarum, sive penuriam futuram esse prædicebat [*Al. prædicabat*]. Sed et si forte ex offensa hominum plaga aliqua et correptio a Deo immineret, similiter præmonebat, et si quid causæ esset, pro qua introduceretur castigatio, designabat. Sanitates quoque et curas corporum, ita deposcentibus conferebat, ut omnem ex hoc jactantiam fugeret. Non enim permittebat ad se incommodantes [*Forse leg. incommodatos*] deferri, sed benedicens oleum dabat, ex quo peruncti, sani fierent a quacumque infirmitate tenerentur.

Senatoris cujusdam (*Pallad. cap. 43.*) aliquando uxor excæcata est : hæc deprecabatur virum suum,

^a Tertiano typo gravissime vexabatur.] *Inepte Goldastus hæreticus*, tertiano pyrepo, *divinat legendum. Rarior quidem vox et significatio typi, nota tamen Galeno, qui librum περὶ τύπων scripsit, et esse dicit τῶν ἐκτάστων καὶ ἀνίστων, id est, ordinem extentionis et remissionis in febribus. Oratio est in Sacramentario S. Gregorii contra typum tertianum vel quotidianum. Isidorus lib. IV. cap. 7. Orig. Typhi sunt frigida: febres, quæ abusive typhi appellantur ab*

A ut eam perduceret ad hominem Dei. Cui cum responderet vir suus, non ei esse moris videndi mulieres, rogat ut indicaret ei tantummodo imbecillitatis suæ causam, et deprecaretur ut orationem faceret pro se. Cumque legationem pertulisset ad eum vir ejus, orans et benedicens oleum, mittit ad eam. Ex quo per triduum contingens oculos suos, visum recepit, et Deo gratias egit. Sed multa sunt ejus gesta quæ enarrare longum est. Unde omissis his interim quæ auditu comperimus, ad ea quæ oculis nostris inspicimus, veniamus.

¹ Septem fuimus simul comitantes (*Pallad. cap. 43.*), qui ad eum venimus : cumque salutasset eum, omnique nos lætitia suscepisset, unumquemque nostrum gratificæ alloquitur, et rogatus est a nobis, ut orationem simul et benedictionem daret (hic enim mos est apud Ægyptum, ut ubi advenirent fratres, statim per orationem sibi invicem confederentur). Interrogabat ergo, si quis in nobis esset clericus? Et ut omnes negavimus, respiciens ad singulos, intellexit esse inter nos quemdam, qui hujus erat ordinis ², sed latere **124** cupiebat; erat enim diaconus : et hoc præter unum solum qui ei fidus erat, etiam ipsi itineris comites ignorabant. Visurus enim tales ac tantos viros humilitatis gratia celare voluit gradus sui honorem, ut inferior inveniretur in ordine his, quibus se inferiorem esse meritis judicabat. Sanctus ergo Joannes ut eum vidit, et quidem cum esset adolescentior ceteris, digito ostendens eum : Hic, inquit, diaconus est. Et cum adhuc

C negare tentaret, apprehendens eum manu sua osculatur, et dixit : *Noli, fili, negare gratiam Dei, ne incurras pro bono malum, pro humilitate mendacium.* Cavendum namque est omnimodis mendacium, sive pro malo, sive etiam pro bono proferri videatur; quia omne mendacium non est a Deo, sed sicut Salvator dicit, a malo est (*Matth. 5; Joan. 8.*). At ille his auditis acquievit, blandamque ejus correptionem æquanimiter tulit : et cum orationem Domino obtulisset, post finem unus ex fratribus nostris ⁴ tertiano typo gravissime vexabatur, et rogabat hominem Dei, ut ab eo curaretur; qui ait ad eum : Rem tibi necessariam cupis abjicere; ut enim corpora nitro vel aliis hujusmodi lenimentis abluuntur a sordibus : ita animæ languoribus, aliisque hujusmodi castigationibus purificantur. Et posteaquam de his nobis multa per doctrinam mysticam disseruit, benedicens tamen oleum dedit ei, quo perunctus æger omnem continuo abundantiam fellis evomuit, et sanissimus redditus, pedibus suis ad diversorium rediit. Post hæc jubet officia erga nos humanitatis atque hospitalitatis expleri, et corporis curam geri : herba quæ nascitur in aqua. *Sed in re modica Galeno potior fides.* ROSWEDUS.

² Hic quædam de seipso interserit Palladius in historia Lausiaca quæ hic desunt.

³ Ipse de se loqui videtur, cujus hæc nomine scripta sunt, S. Petronius Bononiensis. Gennadius de illo : *Monachorum, ait, studiis ab adolescentia exercitatus, scripsisse putatur Vitas Patrum Monachorum Ægyptii.*

et ipse vero sui negligens, nostri sollicitus erat. Jam enim continuo usu et jugi consuetudine recipere cibum nisi in vespera poterat, et hunc exiguum: erat enim attenuatus, et aridi corporis, præ abstinence: capilli ejus et barba quasi ex languore nimio rara et tenuis, utpote quam nullus sufficiens cibus enutriet, nec lætior aliquis humor infunderet. Observabat enim etiam tunc, cum jam nonagenariam, ut supra diximus, ageret ætatem, ut nullum per ignem paratum sumeret cibum. Igitur post hospitalitatis officia, regressus adsedere nos jubet, et tunc demum unde vel cur advenerimus, inquit, cum jam nos lætos, et omni cum gaudio **125** tamquam natos proprios suscepisset: cumque respondissemus quod de Jerusalem ad eum utilitatis et profectus animæ nostræ causa venerimus, ut ea quæ olim ad auditum nostrum fama pertulerat, ipsi nunc oculis cerneremus (quoniam quidem tenacius solent inhærere memoriæ ea quæ oculus viderit, quam quæ auris audierit), tunc beatus Joannes vultu placidissimo, et quasi subridens, ex abundantia lætitiæ hoc modo respondit ad nos: Miror, inquit, admodum, dulcissimi filii, laborem vos tanti itineris suscepisse, cum nihil ad hæc dignum in nobis videre possitis: homines enim sumus humiles et exigui, nihil habentes in nobis quod vel expeti debeat vel mirari. Et tamen etiamsi esset aliquid in nobis secundum opinionem vestram, numquid tale, quale legitis in prophetis Dei et Apostolis? Qui utique ob hoc in omnibus Dei Ecclesiis recitantur, ut exempla vitæ hominibus, non de longinquis et peregrinis locis quærantur, sed domi unusquisque et apud se habeat quod debeat imitari. Unde plurimum miror intentionem vestri laboris ac studii, quod profectus animæ vestræ causa tantas superare regiones, tantosque labores adire voluistis, cum nos eosque pigritia desidiaque constringat, ut nec cellulas nostras progredi audeamus. Verumtamen quoniam putatis esse in nobis aliquid, ex quo proficere debeatis, hoc primum vobis indicandum est, ut hoc ipsum quod venistis ad nos, et tantum laborem videndi nos, suscepistis, ne jactantiæ alicujus habeat prospectum, ut non tam proficere ad animi virtutem, quam præferre se et jactare unusquisque vestrum velit, pro eo quod viderit eos, qui apud alios ex auditu solo cogniti videantur.

¹ Grave est jactantiæ vitium, et periculosum nimis, et quod de ipso etiam perfectionis fastigio deiciat animas; et ideo hoc vos primo omnium cavere volo. Est autem species mali hujus duplex quædam. Nonnullis enim accidit in ipsis statim initiis conversionis suæ, cum parum aliquid vel abstinence impenderint, vel pecuniæ in pauperes pie erogaverint; et cum de ea ita sentire debeant, quasi quod impediret

² Quia vitia ex parte ipsius sunt.] *Exhortatio hæc Joannis deest Palladio. Melchior Goldastus Collectan. ad sermonem Valeriani de bono disciplinæ, legendum censet, quia vitia ex patre eo sunt: Nec quemquam de hac lectione dubitaturum putat, quia sequitur hic de diabolo principe et auctore. Sed firmiter hæcisset Sa-*

abjecerint, ita agunt et ita sentiunt, quasi eminentiores sint illis, quibus aliquid largiti sunt. Alia vero **126** est jactantiæ species, cum quis ad summam virtutem perveniens, non totum Deo, sed suis laboribus ac studiis deputat: et dum ab hominibus gloriam quærit, perdit eam quæ a Deo est. Propter quod, filioli, omni genere fugiamus jactantiæ vitium, ne forte incurramus lapsum, quem diabolus incurrit.

Tunc præterea cordi nostro et cogitationibus præcipua adhibenda est diligentia. Observandum namque est, ne qua cupiditas, ne qua voluntas prava, ne quod desiderium vanum, et quod non est secundum Deum, radices in corde nostro defigat. Ex hujusmodi enim radicibus continuo pullulant vanæ et inutiles cogitationes, et in tantum molestæ sunt, ut nec orantibus nobis cessent, nec in conspectu Dei consistentibus nobis, et preces pro salute nostra offerentibus, erubescant; sed rapiant a nobis captivam mentem, et cum corpore stare videamur in oratione, sensu et cogitatione evagamur et abducimur per diversa. Si quis ergo est, qui se putat renuntiassse mundo et operibus diaboli, non sufficit in ore renuntiassse, ut possessiones et prædia, ceteraque sæculi negotia dereliquerit, nisi etiam propriis vitiis renuntiaverit, et inutiles ac vanas abjecerit voluptates. Hæc enim sunt de quibus Apostolus dicit: *Desideria vana et noxia, quæ mergunt hominem in interitum* (2. Tim. 6.). Hoc est ergo renuntiassse diabolo et operibus ejus. Diabolus enim per alicujus vitii occasionem, et prævæ voluntatis aditum irrepit in cor nostrum ³, quia vitia ex parte ipsius sunt, sicut virtutes ex Deo sunt. Si ergo sunt vitia in corde nostro, cum venerit princeps eorum diabolus, quasi proprio auctori dant locum, et introducunt eum velut ad possessionem suam. Et inde est quod numquam hujusmodi corda pacem habere possunt, numquam quietem; sed semper conturbantur, semper tenentur, et nunc vana lætitia, nunc inutili tristitia deprimuntur: habent enim intra se habitorem pessimum, cui introeundi ad se locum per passiones suas et vitia fecerunt. Econtra vero mens, quæ vere renuntiavit mundo, hoc est, quæ abscedit et amputavit a se omne vitium, et nullum introeundi ad se diabolo aditum dereliquit: quæ iracundiam cohibet, furorem reprimit, medicum fugat, execratur invidiam, et non solum **127** non detrahere, sed nec male quidem sentire aut suspicari se de proximo suo patitur, quæ fratris gaudia sua ducit, et tristitiam ejus, suam tristitiam deputat. Quæ ergo hæc et horum similia observat mens, Spiritui Sancto aperit in se locum, qui cum ingressus fuerit, et illuminaverit eam, semper ibi jam gaudia, semper lætitia, semper caritas, patientia, longanimitas, bonitas (Gal. 5.), et omnes qui sunt fructus Spiritus, oriuntur. Et hoc erat quod dicebat Dominus in Evan-

gentiæ capiti 4. ex quo ipse citat: Imitantur diabolum, qui sunt ex parte illius. Quare vulgata lectio tenenda, consentientibus manuscriptis omnibus.

ROSWEYDUS.

¹ Hinc usque ad locum proxime sequentem e Palladio notatum, desiderantur fere in Palladio.

gelo: *Non potest arbor bona malos fructus facere, A neque arbor mala fructus bonos facere (Matth. 7. et 12.).* Ex fructibus enim arbor cognoscitur.

Sunt autem nonnulli, qui videntur sæculo renuntiasse, et curam non habent ad munditiam cordis, neque ut vitia et passiones resecent ex anima sua, moresque componant; sed hoc tantum student ut videant aliquem sanctorum Patrum, et audiant ab eis aliqua verba, quæ narrantes aliis gloriantur se ab illo vel illo didicisse, et sicubi forte vel audiendo vel discendo parum aliquid scientiæ acquisierint, continuo doctores fieri volunt, et docere non ea quæ egerint, sed ea quæ audierint et viderint, et despicunt ceteros. Affectant ipsi ad sacerdotium, atque immergere se conantur ad clerum, nescientes quia minoris condemnationis est, si quis ipse virtutibus polleat, alios tamen docere non audeat, quam si quis ipse passionibus et vitiis prematur, et alios de virtutibus doceat. Sic ergo, filioli mei, neque fugiendum omnimodis clericatum vel sacerdotium. neque rursus omnimodis expetendum, sed danda opera est, ut vitia quidem a nobis depellantur, et virtutes animæ conquirantur. Dei autem iudicio relinquendum est, quem velit, et si velit assumere sibi ad ministerium vel sacerdotium. Non enim qui seipsum ingesserit, sed quem Dominus assumerit, ille probatus est (2. Cor. 10.).

Monachi autem illud opus est præcipuum, ut orationem puram offerat Deo, nihil habens in conscientia reprehensibile, sicut et Dominus dicit in Evangelio: *Cum steteritis ad orationem, remittite fratribus vestris, si quid habetis contra eos, ex cordibus vestris: nisi enim remiseritis fratribus vestris, nec vobis remittet Pater vester, qui in cælis est (Matth. 6. Marc. 11.).* Si ergo mundo (ut supra diximus) corde astiterimus ante Deum, **128** et liberi ab omnibus his vitiis et passionibus quæ supra memoravimus; poterimus, in quantum possibile est, etiam Deum videre, et orantes, oculum cordis nostri in ipsum dirigere, et videre invisibilem mente, non corpore: intellectu scientiæ, non carnis aspectu. Nemo enim se putet posse ipsam (sicut est) divinam substantiam conuertere, ita ut speciem sibi aliquam aut imaginem fingat in corde corporeæ alicujus imaginis similem. Nulla ¹ forma in Deo cogitur, nulla circumscriptio, sed sensus, et mens quæ sentiri quidem possit, et perstringere mentis affectum, non tamen comprehendendi, aut describi, aut enarrari valet. Et ideo (Pallad. cap. 43.) oportet cum omni reverentia et metu accedere ad Dominum, et ita in eum librare mentis intuitum, ut omne quicquid potest splendoris, claritatis, fulgoris, majestatis mens humana concipere, super hæc omnia esse eum sentiat semper; et

hoc diximus, si pura mens fuerit, nec ullis pravæ voluntatis sordibus occupato. Et ideo in hoc maxime oportet operam dare eos qui renuntiare sæculo, et Deum sequi videntur, sicut scriptum est: *Vacate, et cognoscite, quoniam ego sum Dominus (Psal. 45.).* Si ergo cognoverit Deum, in quantum homini possibile est, tunc demum etiam reliquorum quæ sunt, scientiam capiet, et mysteria Dei agnoscet, et quanto purior in eo fuerit mens, tanto plura ei revelat Deus, et ostendit ei secreta sua. Amicus enim jam efficitur Dei, sicut illi, de quibus dicebat Salvator: *Jam non dico vobis servos, sed amicos (Joan. 15.):* et omne quicquid petierit ab eo, tanquam amico caro, præstat ei Deus. Ipsæ quoque virtutes Angelicæ, et cuncta mysteria divina, tanquam amicum Dei diligunt eum, et obsequuntur ejus petitionibus. Et hic est, quem a caritate Dei (quæ est in Christo Jesu) neque mors separat, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque potestates, neque alia creatura (Rom. 8.). Et ideo, carissimi, quandoquidem hoc elegistis, ut Deo placeatis, et ad caritatem ejus perveniat, date operam alieni effici ab omni jactantia, ab omni vitio animi, ab omnibus deliciis corporalibus. Delicias autem corporales non solum illas putetis, quibus homines sæculi fruuntur; sed abstinenti deliciæ credendæ sunt, omne quicquid cum cupiditate sumserit, etiamsi vile illud sit, et quod in usu esse abstinentibus solet. **129** Aqua denique ipsa vel panis, si cum cupiditate sumatur, id est, non ut necessitati corporis, sed ut animi desiderio satisficiat, hoc etiam abstinenti deliciarum vitio ducitur. Oportet enim in omnibus consuescere, animam vitio carere. Ideo denique Dominus docere volens animam desideris et voluptatibus suis resistere, dicebat: *Intrate per angustam portam, quia lata est et spatiosa via, quæ ducit ad mortem (Matth. 7.);* angusta autem et arcta via est, quæ ducit ad vitam. Lata est ergo via animæ, cum qualicumque desiderio suo satisfecerit: angusta vero est, cum voluptatibus suis repugnat. Multum tamen prodest ad hæc obtinenda secretior habitatio, et conversatio solitaria, quia interdum per occasionem adventantium fratrum, et euntium ac redeuntium frequentiam, abstinentiæ et parsimoniæ fræna laxantur, et per hujusmodi occasiones venit paulatim in consuetudinem et usum deliciarum, et sic **D** interdum etiam perfecti jam viri capiuntur. Ideo denique et David dicebat: *Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine. Expectabam eum, qui salvum me faceret e pusillo ² animo et tempestate (Psal. 54.).*

Postquam autem (Pallad. cap. 44.) multa nobis sanctus Joannes de jactantiæ vitio, aliisque quamplurimis utiliter disseruit, ad ultimum intulit dicens: *Retexam autem vobis, quid etiam nuper cuidam ex*

¹ Sedulo cavet Anthropomorphitarum (sive eorum qui humanam Deo formam tribuebant) errorem, qui per id nempe temporis Ægypti monasteria pervaserat. Notum, quas turbas in Alexandrina Ecclesia quaestio illa, Deusne corporeus esset, an incorporeus, excitarit: quum Theophilus, qui recte incorporeum sentiebat, ab Ægyptiis monachis adversus eum co-

euntibus, et manu facta invadentibus, in vite discrimen venit. Vide quæ nos ad ejus Syuodicam, atque alibi Hieronymianorum Operum tom. I. observamus.

² Ita et Augustiniani olim codices, et nunc Romanum quoque Psalterium præfert; alii, a pusillanimitate.

fratribus nostris acciderit, ut cautiore*s* vos præcedentia exempla constituant.

Erat quidam apud nos monachus in hac vicina eremo commanens, cui habitaculum spelunca erat: vir summæ abstinentiæ, quotidianum victum labore manuum quærens, in orationibus diu noctuque persistens, cunctisque animi virtutibus florens. Sed hic lætis successibus elatus, confidere quasi in profectibus suis cœpit, et non Deo totum, sed sibi metip*s*i quod profecerat, deputare. Hanc autem intuens animi præsumptionem tentator, continuo accedit, et laqueos parat. Quadam namque die ad vesperam, fugit speciem decoræ mulieris oberrantis per eremum, quæ velut fessa post nimium laborem, accedens ad ostium speluncæ monachi, lassabundam simulans ac fatigatam, intrinsecus semetipsam projecit, atque advoluta genibus viri, ut sui misereatur exorat. Nox enim me infelicem, inquit, in eremo latitantem comprehendit: jube me requiescere in angulo cellulæ tuæ, ne forte efficiar nocturnis bestiis præda. At ille primo miserationis obtentu, recepit eam intra spectuncam, requirens quæ **130** ei causa errandi per eremum fuerit? Illa causam fingit satis accurate, et interim venena blandimentorum, atque illecebræ virus, per omnem textum narrationis interserit, nunc se miserandam, nunc etiam defensione dignam ostendens: elegantia et suavitate sermonis inclinat animum hominis, et in affectum sui illecebrosi amore deflectit. Hinc jam inter blandiora colloquia, jocus risusque miscentur, manus etiam procax ad mentum barbamque, quasi venerandi specie protendit, tum vero palpare cervicem mollius, collumque levigare. Quid multa? Ad ultimum captivum ducit militem Christi. Continuo enim perturbari intra semetipsum, et libidinis fluctibus æstare cœpit, nequaquam laborum præteritorum, nequaquam professionis ac propositi sui memor. Paciscitur cum cordis sui concupiscentia, et intra arcana cogitationum suarum fœdus cum falsa voluptate componit. Inclinat stultus latera sua, et efficitur *sicut equus et mulus, quibus non est intellectus (Psal. 31.)*. Atque ubi obscœnos jam conabatur inire complexus, illa ululatum teterimum diræ vocis emittens, umbra ut erat tenuis, per manus amplectentis elabitur, ipsum quoque dedecoris motibus inanes auras sectantem, fœdissima cum irrisione de-eruit. Tunc præterea multitudo dæmonum in aere ad hoc ipsum spectaculum congregata, clamore ingenti, cum cachinno exprobrationis elato: O, inquit, qui te usque ad cælum extollebas, quomodo demersus es usque ad infernum? Disce ergo, quia qui se extollit, humiliabitur (*Luc. 14. et 18.*). Tunc ille velut amens effectus, et deceptionis suæ pudorem non ferens, gravius a semetipso decipitur, quam fuerat a dæmonibus deceptus. Cum enim debuerit reparare semetipsum, et renovare certamen, ac satisfactione sui, lacrymis et humilitatis fructibus, prioris elationis culpam delere, hoc non

A fecit, sed desperans semetipsum (sicut Apostolus dixit) *tradidit se omni impudiciæ et iniquitati (Ephes. 4.)*. Regressus est enim ad vitam sæculares, prædæ dæmonum factus. Refugit namque conspectus omnium sanctorum, ne quis posset eum salutaribus monitis de præcipitio revocare. Si enim reddere semetipsum priori vitæ abstinentiæ voluisset, recuperasset sine dubio et locum et gratiam suam.

Denique audite (*Pallad. cap. 45.*) quid et de alio viro gestum sit, similiter quidem tentato, sed non simili exitu tentationis effuso. Fuit quidam vir in hac proxima civitate, vitam turpissimam per omne facinus ducens, **131** ita ut opinatissimus in flagitiis haberetur. Hic aliquando Dei miseratione compunctus ad pœnitentiam convertitur, et intra sepulcrum se quoddam concludens, priorum scelerum pollutiones lacrymarum fontibus diluebat, diebus ac noctibus in faciem prostratus, et ne allevare quidem ausus oculos ad cælum, neque vocem emittere, et nomen Dei nominare, sed in solis gemitibus et sletibus perdurabat, et tanquam vivens sepultus, de inferno jam quodammodo mugitum cordis gemitumque edebat. Cumque in his posito eo septimana una transisset, noctu veniunt ad eum dæmones in sepulcro clamantes et dicentes: Quid est quod agis, o impurissime et flagitiosissime? Posteaquam omni spurcitia, omnique impuritate satiatus es, nunc vis castus et religiosus procedere? Et posteaquam consenuisti in sceleribus, nec jam sufficiunt vires ad facinora delenda¹, nunc Christianus videri vis, et pudicus, et pœnitens? quasi vero alius tibi jam ullus possit dari locus satiatio in malis, nisi ille, qui tibi nobiscum debetur. Unus ex nobis es, alius jam esse non poteris. Redi ergo magis, redi ad nos: et quod superest tibi tempus, in perfruenda voluptate non perdas; præparamus affluentes delicias, præparamus scorta nobilissima, et cuncta talia quæ florem tibi possint reparare gratissimæ juventutis. Quid temetipsum vanis et inanibus conficis cruciatibus? Quid temetipsum ante tempus supplicii tradis? Quid enim aliud es passurus in inferno, nisi hoc quod nunc tibi ipsi conquiris? Si te pœna delectat, exspecta paululum, et invenies paratam: nunc interim fruiere muneribus nostris, quæ dulcia semper et grata duxisti. Hæc et hujusmodi plura exprobrantibus eis, ille jacebat immobilis, nec auditum quidem suum convertens ad eos, nec ullo penitus sermone respondens. Cumque illi sc̄pius eadem repeterent, et alia duriora, nec ille omnino moveretur, in furorem prolapsi dæmones, ubi viderunt verba contemni, verberibus eum conficere aggressi sunt, multisque suppliciis excruciatum seminecem reliquerunt. Nec tamen in tot tantisque cruciatibus moveri saltem potuit loco, in quo orationis causa jacuerat. Postera die quidam suorum requirentes eum, humanitatis dumtaxat **132** gratia, inveniunt pœnis incredibilibus affectum, et causam percontantes, cum didicissent, rogabant, ut curæ gratia reportari se ad domum propriam pateretur. Abnegat, et in

¹ Fortasse verius *explena*, aut certe præposito inciso, legendum, *ad facinora delenda, nunc Christianus*.

eodem permanet loco. Tunc vero et sequenti nocte A repetentes dæmones gravioribus eum verberibus cruciabant. Sed nec sic quidem moveri voluit loco : melius esse dicens, mortem subire, quam ultra dæmonibus obedire. Nihilominus tertia nocte multitudo convenit dæmonum, et absque ulla miseratione irruentes in eum, omnibus pœnis cruciatibusque conficiunt. Cumque jam corpus defecisset in suppliciis, extremus tamen spiritus obsistebat imperio dæmonum. Quod ubi impii perviderunt, exclamantes voce magna : Vicisti, inquit, vicisti ; et mox velut virtute quadam cælitus fugati, præcipites abscedunt, nec ultra quidquam ei suæ artis aut sceleris intendunt. Ipse vero intantum virtutibus animi profecit, et ita ornatus moribus effectus est, ac totius divinæ gratiæ repletus virtute, ut omnis hæc regio quasi e B cælo eum lapsum videret, et unum esse ex numero crederet Angelorum, omnes pæne simul atque uno ore dicentes : *Hæc est mutatio dexteræ Excelsi (Psal. 76.)*. Quanti exemplo ejus, qui jam semetipsos desperaverant, rursus ad spem salutis regressi sunt, et emendationem sui, quam prius desperaverant, præsumserunt? Quanti admiratione ejus, de ipso jam inferno peccatorum retracti sunt, et ad virtutis indolem reparati? Illo namque tanta immutatione converso, omnibus omnia visa sunt possibilis. Non solum enim emendatio morum florebat in eo et assumptio virtutum, verum et gratia Dei plurima ei collata est. Signa enim et prodigia, quæ ab eo facta sunt, quantum apud Dominum haberet meritum, testabantur. Sic humilitas et conversio honorum omnium materiam præbat : elatio et desperatio, interitus et mortis est causa.

Ad effugienda vero (*Pallad. cap. 46.*) pericula lapsuum, et conquirendam Dei gratiam, atque ipsius divinitatis evidentiorē notitiā capiendam, plurimum prodest secretior conversatio, et eremi interioris habitatio. Quod vos non tam verbis, quam rebus ipsis et exemplis melius docere puto.

Fuit quidam monachus, qui in 133 eremo hac, quæ præ cæteris interior est, habitabat. Hic dum plures annos in abstinentiâ perdurasset, et proventus tempore, prope jam ad senilem venisset ætatem, omni virtutum flore adornatus, ac totius continentiæ magnitudine sublimatus : cum orationibus et hymnis sedule Deo serviret, tamquam emerito militi suo Dominus remunerationes parat, utpote qui in corpore adhuc positus, adinstar Angelorum incorporeæ vitæ fungeretur officii, et dignum judicans annonam cælestem præbere in deserto ei, qui cælestem Regem pervigilibus præstolabatur excubiis.

Volens ergo Deus (*Pallad. cap. 46.*) etiam in hoc sæculo remunerare ejus fidele propositum, ad providentiæ suæ sollicitudinem quotidiani victus ejus revocat curam. Ut enim ei cibi usum poposcisset naturæ necessitas, ingrediens speluncam suam inveniebat mensæ panem superpositum, miræ suavitatis, mirique candoris : ex quo reffectus, et gratias divinæ præstantiæ referens, rursus ad hymnos et orationes

convertebatur. Ad quem divinæ etiam revelationes, multæque de futuris rebus a Deo præmonitiones flebant. In his ergo talibus ac tantis profectibus positus, quia gloriari quasi de merit's suis cepit, et cælestis beneficii munus vitæ suæ debitum dixit : continuo subintrat eum parva quædam desidia animi, tam parva, quam nec posset advertere. Post hæc crevit major negligentia, ita ut tardior jam fieret ad hymnos, sed et ad orationem pigrius surgeret : Psalms quoque ipsi non ea, qua prius vigilantia ab ipso canerentur, sed ubi parum quid exhibitum fuisset soliti ministerii, anima ejus, quasi nimio labore fatigata, requiescere festinabat : quia sensus ejus reprobæ effectus, de sublimioribus ad inferiora ceciderat, et cogitationes suæ per diversa eum præcipitia rapiabant. Erat enim jam in corde ejus clandestina quædam turpis ac nefanda cogitatio, consuetudo tamen prior ; velut si decursus aquæ, etiam cessante remigio, adhuc priore impetu navigium ferat : ita et vetus institutio ad consueta hominem officia trahat. Ob quam causam et stare adhuc in suo statu videbatur. Hic ergo cum post orationes cibum solito requisisset ad vesperam, ingressus locum eum, in quo refici 134 consueverat, invenit solito panem mensæ superpositum, ex quo reffectus, nihil de eorum quæ in corde suo versabantur, emendatione curavit, neque immutationis suæ damna persensit, sed spernentem se minima, paulatim casurum non intellexit. Interea, cum gravi jam libidinis incendio stimularetur, et inflammatus turpi concupiscentiâ raperetur rursus ad sæculum, illa interim die cohibuit se, et solita hymnorum et orationum ministeria ex more persolvit, atque ingressus, ut cibum sumeret, panem quidem invenit mensæ superpositum, sed aliquantulo sordidiorem. Admiratus est, et tristis effectus : intellexit enim, quod ipsum respiceret hoc genus monstri : tamen cibo sumto reffectus est. Post diem tertium triplicatis urgeri stimulis cœpit : occupaverat enim cogitationes ejus quasi jam præsentia et secum positæ, secumque accumbentis imago mulieris, quam et complecti sibi videbatur, et ad turpes usus habere substratam. Processit tamen et sequenti die ad solita psallendi et orandi officia, sed stabat vagus oculis, et mente captivus. Cumque solito ingressus ad vesperam requireret cibum, panem quidem invenit super mensam, sed sordidissimum ac aridissimum, et quasi a muribus vel canibus undique corrosum. Tunc ille ut hoc vidit, ingemuit, et lacrymas fudit, sed non ita ex corde, nec ita uberes, quæ possent flammam tanti ignis extinguere. Verumtamen sumit cibum, sed neque quantum volebat, neque qualem solebat : cum interim cogitationes eum tanquam cohors barbarica undique circumvallant, et omni ex parte in eum tela jaculantur, ac vincitum captivumque eum ad sæculum retrahunt. Exurgens ergo, cœpit iter agere noctu per eremum, et tendere ad civitatem : sed ubi dies facta est, civitas quidem longe adhuc aberat. Ipse vero cum rapidissimo æstu coqueretur, et fatigaretur in eremo, nudique versus,

considerare oculis cœpit et requirere, sicubi esset in A virino monasterium : et cum conspexisset fratrum quorundam cellulam, tendebat illuc, ut apud eos requiesceret : quem ubi adesse senserunt servi Dei, continuo procurunt inobviam, et velut Angelum Dei excipientes, adorant, pedes lavant, ad orationem invitant, mensam ponunt, atque omnia secundum divinum mandatum complent caritatis **135** officia. Verum ubi relectus est, et paululum requievit, ex more quasi ab eruditissimo et opinatissimo patre cœperunt verbum ædificationis expectere, ac monita salutis inquirere. Interrogaverunt quoque eum, quomodo quis diaboli laqueos possit effugere, aut si quando turpes iniecerit animo cogitationes, quomodo depelli possint et abjici. Tum ille, ut compulsus est monita fratribus dare, et salutis eos viam docere, ac de insidiis dæmonum (quas servis Dei intendunt) facere sermonem, illos quidem plene et sufficienter edocuit, sibi vero ipsi stimulos compunctionis incendit, et in semetipsum regressus ait : Quomodo ego alios monco, et ipse decipior ? aut quomodo alios corrigo, qui meipsum non emendo ? Age ergo, miser, facito ipse prior, quæ facere alios doces. Cumque hujusmodi increpationibus uteretur adversus semetipsum, et intellexisset se miserabiliter supplantatum, valedicens fratribus, continuo se rapidissimo cursu in eremum dedit. et ad speluncam de qua discesserat rediit : prosternens se Domino in oratione, dicens : *Nisi Dominus adjuisset me, paulominus habitasset in inferno anima mea (Psal. 93.)*. Et iterum : *Paulominus fui in omni malo : et paulominus consummaverunt me in terra (Psal. 118.)*. In hoc vero completum est, quod ait Scriptura : *Frater fratrem adjuvans exaltabitur, ut civitas munita et fortis. ¹ Frater qui adjuvat fratrem, quasi civitas firma, et judicia quasi vectes urbium (Prov. 18.)*. Post hæc ergo permansit omni vita sua in luctu et lacrymis, videns divinitus sibi concessum cælestis mensæ beneficium perdidisse : cœpit enim in labore rursus et sudore vultus sui manducare panem suum. Conclisit autem se intra speluncam, atque in cilicio et cinere jacens, tandiu lugens fensusque permansit in orationibus, donec assistens ei Angelus Domini, diceret ei : *Suscepit Dominus pœnitentiam tuam, et repropitiatus est tibi : sed cave ne ultra elatus decipiaris. Venient autem ad te fratres, quos tu ipse docuisti, deferentes tibi benedictiones, quas suscipere ne recuses, et sumens cum eis cibum, age gratias Deo tuo.*

Hæc autem locutus sum vobis, filioli **136** mei, ut sciretis, et quanta sit in humilitate firmitas, et in elatione ruina quam maxima. Ideo denique et Salvator noster primam beatitudinem de humilitate nos docuit, dicens : *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum (Matth. 3.)*. Simul et hu-

¹ Videtur bis idem versiculus juxta duplicem interpretationem laudari. Certe in archetypis Hebræo, et Græco semel dumtaxat profertur : Vulgata quoque ipsa tantum habet, *Frater qui adjuvatur a fratre,*

jusmodi exempla dicens, ut cautiore sitis, ne a dæmonibus in cogitationum subtilitate seducamini. Propterea enim et forma hujusmodi inter monachos observatur, ut si quis ad eos veniat sive vir ille seu mulier sit, sive senex sive juvenis, sive ignotus sive notus, ante omnia ut oratio fiat, ut nomen Domini invocetur : quia si fuerit aliqua transformatio dæmonis, continuo oratione facta, diffugiet. Si vero in cogitatione vestra suggererint ipsi dæmones aliquid, unde laudari debeatis et extolli, non acquiescatis eis, sed tunc magis vosmetipsos humiliare in conspectu Domini, et pro nibilo ducite, cum vobis illi aliquid de sectanda laude suggererint. Denique etiam me frequenter dæmones noctibus seduxerunt, et neque orare, neque requiescere permiserunt, phantasias B quasdam per noctem totam sensibus meis et cogitationes suggerentes. Mane vero velut cum quadam illusionem, prosternebant se ante me dicentes : *Indulge nobis, Abba, quia laborem tibi incussimus tota nocte. Ego vero respondi ad eos : *Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem (Psal. 6.)*, et non tentetis servum Domini. Et vos ergo, filioli, quietem silentiumque diligite, et scientiæ operam date, atque exercete vosmetipsos, ut frequenti collatione mentem vestram puram exhibeatis Deo, ne orationes vestræ impediatur apud Deum. Quamvis enim et illi bonum opus agant, et sit in illis probabilis conscientia, qui inter sæculares positi exercentur in operibus bonis, et occupant semetipsos actibus religiosiis et sanctis, vel hospitalitatem sectantes, vel caritatis ministeriis obsequendo, vel misericordias ac C visitationes, aliaque hujusmodi opera explendo, in quibus alii quidem boni semper aliquid conferant ; semetipsos tamen castos servant. Sunt ergo isti probabiles, et valde probabiles, qui in bonis actibus placent Deo, et sunt operarii inconfusibiles mandatorum Dei (2. Tim. 2.). Sed tamen hæc **137** omnia terrenos habent actus, et erga materias corruptibiles arguuntur. Qui vero in exercitio mentis desudat, et spirituales intra semetipsum excolit sensus, longe illis superior judicandus est. Locum namque intra semetipsum præparat, ubi Spiritus Sanctus habitet, et oblivionem quodammodo capiens terrenorum, sollicitudinem gerit de cælestibus et æternis. Constituit enim semetipsum semper ante conspectum Dei, et omnes præsentium rerum sollicitudines post tergum jaciens, solo divini desiderii calore constringitur, et in laudibus Dei positus, et hymnis et Psalmis die ac nocte non potest satiari.*

Hæc et multa alia his similia (*Pollad., cap. 46.*) beatus Joannes per triduum continuum loquens ad nos, animas nostras refecit et innovavit. Ut autem cœpimus velle ab eo proficiaci, datis nobis benedictionibus, Pergite, inquit, in pace, o filioli : hoc tamen scire vos volo, quod hodierna die ^a victoriæ

quasi civitas firma, et judicia quasi vectes urbium. Antea erat hæc vestes.

^a Victoriæ religiosi principis Theodosii.] *De hoc Joanne ejusque prophetia Prosper in Chronico anno*

religiosi Principis Theodosii Alexandriae nuntiatae sunt de Eugenio Tyranno. Necesse est ergo, et ipsum Theodosium non multo post propria morte vitam finire. Cumque profecti ab eo fuisset, hæc ita gesta ad esse (sic) fidem comperimus, ut ipse prædixerat. Post dies autem paucos insecuti sunt nos quidam fratres, annuntiantes nobis, quod ipse sanctus Joannes in pace requieverit. Obitus autem illius talis quidem fuerat. Per triduum, inquit, nullum ad se introire permisit, et positus genibus in oratione reddidit spiritum, atque ita perrexit ad Dominum, cui est gloria in sæcula sæculorum, Amen.

CAPUT II.

DE HOR.

Vidimus et alium apud Thebaidem venerabilem virum, Hor nomine (*Pallad. cap. 9. Or dicitur.*): hic multorum erat monasteriorum pater, qui habitu ipso, honoris videbatur angelici, nonaginta jam agens ætatis annos, barba proluxa, et claritatis cantie splendida, vultu et aspectu ita lætus, ut plus aliquid habere quam in hominis natura est, visio ipsa videretur. Hic prius in ultima cremo plurimis abstinentiæ laboribus exercitatus, postremo in vicino urbis monasterium instituit.

In adjacentibus autem habitationis suæ locis diversi generis arborum silvas ipse per se plantaria ponendo conseruit, in quibus, ut nobis a plurimis sanctis patribus affirmatum est, ante illius adventum nullum omnino virgultum fuit. Ob hoc autem plantavit hanc silvam, ut ibi fratres, quos inibi congregare cupiebat, non haberent necessitatem, ligni gratia longius evagandi, habens curam et in his quæ ministerio corporis necessaria sunt, sed præcipue salutis eorum ac fidei. Ipse tamen cum esset in eremo, herbis pascebatur, et radicibus quibusdam, et hæc ei dulcia videbantur. Aquam vero si quando invenisset, bibebat, orationibus et hymnis occupans omne diei tempus ac noctis. Ut autem ad maturam pervenerat ætatem, apparuit ei Angelus Domini in eremo per visum, dicens: Eris in gentem magnam, et multus tibi populus credetur, et erunt per te quæ salvanda sunt multa millia hominum. Quantosunque autem in hac vita positus converteris ad salutem, super tantos principatum accipies in futuro; et nihil verearis: numquam enim aliquid tibi deerit eorum stipendiis, quæ ad usum corporis requiruntur, quo-

ties hæc poposceris a Deo. Hæc cum audisset, ad viciniore loca accedit, et primo solus sub parvo tugurio, quod sibi ipse construxerat, habitare cepit, oleribus compositis vescens solis, interdum etiam post continuata jejunia. Literas primo ignoravit: cum autem de eremo ad hæc quæ supra diximus, viciniore habitaculis loca accessisset, data est ei divinitus gratia. Et cum a fratribus oblati ei fuisset codex, quasi olim jam sciens litteras, legere cepit. Collata est ei adversus dæmones etiam virtus, ita ut multi ex his, quos urgebant dæmones, etiam inviti ad eum raperentur, protestantes summo cum clamore de meritis ejus. Sed et alias quamplurimas sanitates operabatur.

Congregabantur interim ad eum plurimæ multitudines monachorum, inter quos cum etiam nos advenissemus, visis nobis, lætissimus redditur. Cumque salutans nos, orasset more sibi solito, pedes hospitem propriis manibus lavat, et docere nos ex Scripturis, quæ ad ædificationem vitæ ac fidei pertinent, cepit. Erat enim ei docendi gratia a Deo collata. Cum itaque plurima nobis Scripturarum capitula sapienter disseruisset, rursus ad orationem convertebatur. Consuetudo autem erat ei non prius corporalem cibum sumere, quam spiritalem Christi Communionem acciperet. Quo accepto, post gratiarum actionem adhortari nos etiam ad reficiendum cepit. ipse tamen sedens nobiscum, nunquam cessabat aliquid de studiis spiritalibus commone. Narrabat ergo nobis tale aliquid: Scio hominem, inquit, quemdam in eremo, per tres continuos annos nullum sumsisse terrenum cibum: Angelus enim Dei tertia quaque die escam deferebat ei cælestem, et hæc ei cibus erat et potus. Et iterum scio hujusmodi hominem, quia venerunt ad eum dæmones in specie cælestis militiæ, et habitu Angelorum, currus igneos agentes, plurimo apparatu, tanquam magnum aliquem regem deducentes, isque qui ceteris ut rex haberi videbatur, dicebat ad eum: Implesti omnia, o homo, superest ut adores me, et transferam te sicut Eliam. Sed monachus audiens dicebat in corde suo, Quid est hoc? Quotidie ego Salvatorem, qui est Rex meus, adoro: hic si esset ille, quomodo a me hoc exposceret, quod indesinenter me facere sciret? Et post hæc respondit ad ipsum: Ego habeo Deum Regem, quem quotidie sine intermissione adoro: tu autem non es rex meus. Et continuo

Christi 395. ¹ Theodosii 16. Arcadio III. et Honorio II. Coss. Joannes Monachus anachoreta clarus habetur, qui ornatus prophetiæ gratia, Theodosium consulentem de eventu beili quod adversus Eugenium movebat, victorem futurum prædixit. ROSWEYDUS.

^a Hor.] Nulla hujus memoria in tabulis Ecclesiasticis, præterquam in Menæis 7. Augusti: Ο ὁσιος Ὀρ ἐν εἰρήνῃ τελευτῶνται, Sanctus Or in pace quiescit. Occurrit et in Palladii Lausiaca historia cap. 9. Sed Origenistam fuisse monet D. Hieronymus epist. ad Cæsiphontem. Obiisse tamen in ea hæresi n n constat, maxime cum ejus commemoratio fiat in Menæis. Vide resp. 2. ad argumentum Prolegom. 15. ubi agitur de auctoritate horum librorum. Meminit ejus etiam Sozomenus l. VI. cap. 28. Niceph. lib. IX. cap. 34. et re-

centiores quidam suis in severo Martyrologiis 12. Novembris ut Carthusia Coloniens. in additionibus ad Usuardum, Manolyucus. Vide Molanum cap. 15. de Martyrolog.

ROSWEYDUS.

^b Habitu ipso honoris videbatur angelici.] Hoc non facile quis intelliget, nisi quis Græcorum monachorum habitum præ oculis habeat. Duplex Græcis habitus erat, novitiorum, qui dicebatur μικροῦ σχήματος: alter probatissimorum virorum, qui dicebatur μεγάλου et ἀγγελικοῦ σχήματος. Vide Euchologium Græcor. cap. 79.

ROSWEYDUS.

¹ Imo 397. juxta quas inuit rationes, quibus tamen proprie 394. denotatur. Vide nos, et Relandi Fastos.

inimicus ad hæc verba nusquam comparuit. Verum hæc ille quasi de alio nobis narrans sua gesta, sub alterius persona memorabat. Patres tamen qui aderant, ipsi nobis affirmabant, quod ipse esset, qui hæc vidisset et audivisset.

Erat ergo hic magnificus pater, qui inter cætera bona etiam hoc præstabat advenientibus fratribus, et cum ipso habitare volentibus. Faciebat convocari fratres qui secum erant, et in una die advenienti fratri cellulam ædificabat. Erat in hoc opere magna alacritas fratrum, unoquoque eorum festinante lateres convehere, aut lutum porrigere, aut aquam infundere, aut ligna deferre. Ubi vero perfecta fuisset, ipse eam omnibus utensilibus vel necessariis instructam tradebat fratri.

Hic aliquando cum falsus quidam frater ad se venisset, et ut videretur nudus, vestimenta sua occultasset, arguit eum coram omnibus, et in medium quæ occultaverat protulit: et ita pertimere omnes, ut de reliquo nemo auderet coram ipso fallere. Tanta erat in eo virtus animi, et tanta divinæ gratiæ magnitudo, quam abstinentiæ labore et fidei puritate quæsierat. Multitudines autem fratrum cum ipso positæ, tanta gratia erant repletæ, ut cum ad ecclesias convenirent, chori Angelorum vestibus ac mentibus resplendentes, ad imitationem Virtutum cælestium, in hymnis et laudibus Dei pervigiles viderentur.

CAPUT III.

DE ^a AMMONE.

Vidimus autem in Thebaide (*Pallad.*, cap. 48.) etiam alium virum, nomine Ammonem, patrem trium millium circiter monachorum, qui Tabennensii appellantur, ingentis abstinentiæ viros, quibus usus est indui ^b colobiis quasi saccis lineis, et pelle confecta a collo post tergum et latus descendente contegi; cucullis etiam caput operiri, maxime cum ad cibum ventum fuerit, eisque etiam faciem velant, ne alius alium parcus cibum sumentem deprehendat. **141** Est autem eis et in capiendo cibo summum silentium, ita ut nec putetur in eo loco esse aliquis hominum, ubi sedetur ad mensas, et omnis eorum conversatio ita est in multitudine posita, quasi esset in solitudine, dum ita latet uniuscujusque abstinen-

^a Ammone.] Ammona hic dicitur *Palladio* cap. 48. De hoc, ut existimo, *Menæa Græcorum* 26. Jan. Ὀσιος Ἀμμωνᾶς ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται. S. Amonas in pace consummat. De eo etiam *Sozomeni* lib. VI, cap. 28. *Niceph.* lib. IX, cap. 34. ROSWEYDUS.

^b Colobiis.] Græca vox κολόβιον, sed Latinis usurpata, uti *Cassiano* lib. I *Instit.* cap. 5. *Servius* *Æn.* IX ad illud: Et tunicæ manicas, etc. Tunicæ, inquit, vestræ habent manicas, quod etiam Varro vituperat, dicens: Manicatis et talaribus tunicis. Nam colobiis utebantur antiqui: quæ totidem fere verbis refert *D. Hieronymus* in *Hebr. Quæst. Cod. Theod.* L. 14. tit. 10. Nullus senatorum habitum sibi vendicet militarem, sed chlamydis terrore deposito, quieta colobiorum et penularum induat vestimenta. Vide apud *Cassianum* significationem mysticam. ROSWEYDUS.

^c Beno.] *Palladio* cap. 44. dicitur Be. Nullam huius memoriam invenio in *Ecclesiasticis* tabulis. De eo *Sozomenus* lib. VI, cap. 28¹ hic pauca superioribus

tia, ut ab alio deprehendi non possit. Sedent ergo ad mensam contingentes magis quam sumentes cibos, ut nec defuisse mensis, nec tamen ventri satisfacisse videantur. Major culpe est continentiæ virtus, his abstinere quæ in oculis habeantur et in manibus.

CAPUT IV.

DE ^e BENO.

Vidimus et alium senem (*Pallad.*, cap. 49.) mansuetudine omnes homines præcellentem, Benum nomine, de quo asserebant fratres qui cum ipso erant, quod neque juramentum umquam, neque mendacium de ore ejus processerit, neque ullus hominum iratum viderit eum aliquando; aut sermonem superfluum otiosumque proferentem, sed erat vita ejus in summo silentio, moresque tranquilli, et per omnia quasi angelici ordinis vir: humilitas quoque immensa, et in omnibus pro nihilo semetipsum ducens. Denique nobis multum rogantibus, ut aliquem sermonem ab eo ædificationis audiremus, vix impetrare potuimus, ut pauca nobis de mansuetudine loqueretur.

Hic aliquando; cum bestia quædam, quæ hippopotamus appellatur, regionem illi proximam vicinamque vastaret, rogatus ab agricolis venit ad locum: et cum immanem belluam pervidisset, ait ad eam: Præcipio tibi in nomine Jesu Christi, ne ultra vastes hæc terram. Tum illa, quasi Angelo persequente, effugata, nusquam omnino comparuit. Simili modo etiam crocodylum ab eo alio tempore fugatum perhibebant.

CAPUT V.

DE ^d OXYRYNCHO CIVITATE.

(Deest hoc caput in *Palladio*.)

Venimus autem et ad civitatem quamdam Thebaidis, nomine Oxyrynchum, in qua tanta religionis **142** deprehendimus bona, ut ea nemo digne valeat enarrare. Repletam namque eam monachis intrinsecus vidimus, et extrinsecus omni ex parte circumdatam. Ædes publicæ (si qua in ea fuerant) et temp'a superstitionis antiquæ, habitationes nunc erant monachorum, et per totam civitatem multo plura monasteria quam domus videbantur. Sunt autem in ipsa urbe, quia est ampla valde et populosa,

^d affinia: Βῆνον δὲ παρ' οὐδενὸς θεαθῆναι ὀργιζόμενον, ἢ ὀμνύοντα, ἢ ψευδόμενον, ἢ εἰκατόν, ἢ θρασύν, ἢ ὀλιγωρημένον εἰπόντα λόγον: Benum autem ei minime umquam visum vel ira arsisse, vel jurasse, vel mentitum esse, vel temerarium, leve, aut abjectum verbum dixisse. Præmittit de eodem et *Theona*: Βῆνος δὲ καὶ Θεωνᾶς, μοναχικῶν ἡγούντο ταγμάτων, καὶ θείας προφητείας: καὶ προφητίας ἐμπλῶν: Benus et Theonas conventus regere monachorum, viri divina præscientia et prophetia repleti. De eo etiam *Niceph.* l. XI, c. 34. ROSWEYDUS.

^e Oxyryncho civitate.] De *Oxyryncho* *Stephanus* de *Urbibus*, originem appellationis, et etymon vocis simul insinuat: Ὀξύρυγχος, πόλις Αἰγύπτου, τιμῶσα τὴν ὀμνύοντων ἰχθύων: Oxyrynchus, Ægypti civitas, quæ colit pisceum sibi cognominem. Ita pleræque Ægypti urbes a superstizioso animalium cultu nomen sortitæ. ROSWEYDUS.

^f Accepisse autem a Rufino Sozomenum, constat

duodecim ecclesiæ, in quibus publicus agitur populi conventus, exceptis monasteriis, in quibus per singula orationum domus sunt. Sed nec portæ ipsæ, nec turres civitatis, aut ullus omnino angulus ejus monachorum habitationibus vacat, quique per omnem partem civitatis, die ac nocte hymnos ac laudes Deo referentes, urbem totam, quasi unam Dei ecclesiam faciunt. Nullus enim ibi invenitur aut hæreticus, aut paganus, sed omnes cives Christiani, omnes Catholici, ut nihil omnino differat, si Episcopus in platea orationem, aut in ecclesia faciat. Ipsi quoque magistratus et principales civitatis, et reliqui cives studiose per singulas portas statuunt, qui observent, ut sicubi apparuerit peregrinus aut pauper, certatim ad eum qui præoccupaverit adductus, quæ sunt necessaria consequatur.

De his autem qui erga nos, ab ipsis populis gesta sunt, videntibus transire nos per civitatem suam, et velut Angelis occurrentibus, atque honorem deferentibus, quomodo enarrem? Aut de ipsis monachis et virginibus, quorum innumeræ multitudines (ut supra diximus) in illa urbe habentur? Requirentes enim a sancto Episcopo loci illius, viginti millia virginum, et decem millia monachorum inibi haberi comperimus. Quorum omnium affectum erga nos et honorem, quem exhibebant, vobis exponere, nec sermo sufficit, nec verecundia permittit, quomodo palliola nostra scinderentur, unoquoque nos sibi rapiente, et ad se adducere cupiente.

143 Vidimus quoque ibi plurimos sanctorum patrum diversas Dei gratias habentes, alios in verbo Dei, alios in abstinentia, alios in signis et virtutibus ministrantes.

CAPUT VI.

DE ^A THEONE.

Vidimus et alium (*Pallad.*, cap. 50.) non longe ab urbe ad eam partem, quæ mittit ad eremum, nomine Theonem, virum sanctum, intra cellulam suam clausum solitarium, qui perhibebatur triginta annis silentii habuisse continentiam: quique tam multas virtutes faciebat, ut Propheta apud illos haberetur. Conveniebat namque ad eum per dies singulos infirmorum plurima multitudo, ad quos ille per fenestram manum proferens, et uniuscujusque capiti superponens, ac benedicens eos sanos ab omni ægritudine remittebat. Hic etiam ipso visu tam honorabilis erat, tantumque reverentiæ gerebat in vultu, ut inter homines Angelus videretur: ita lætus oculis, et plenus totius gratiæ apparebat.

Huic cum parvum ante tempus, ut comperimus, noctu latrones supervenissent, aurum se apud eum inventuros credentes, oratione sola ita eos vixit, ut foribus ejus affixi, movere se omnino non possent. Mane vero cum ad eum turbæ more solito convenis-

sent, et viderent ad januas ejus latrones, volebant eos igni tradere. At ille rerum necessitate compulsus, unum eis solum locutus est verbum: Sinite, inquit, eos illæsos abire, alioquin gratia a me fugiet sanitatum. Populi vero, ut audierunt hæc, contradicere non audentes, dimiserunt eos. Latrones vero videntes quod secum est gestum, abjecta scelerum voluntate, et præteritorum multorum pœnitentiam gerentes, ad monasteria vicina confugiunt, atque ibi emendationis vitæ formam modumque suscipiunt.

Erat autem supradictus vir eruditus non solum Ægyptiorum et Græcorum lingua, sed etiam Latinorum, ut et ab eo ipso, et ab his qui ei aderant, didicimus. Sed et ipse revelare cupiens, et consolari peregrinationis nostræ laborem, in tabella scribens **B** ad **144** nos gratiam doctrinamque sui sermonis ostendit. Erat autem ejus cibus absque ignis opere. Dicebant autem, quod et noctibus ad eremum progrediens, comitatu uteretur plurimo eremi bestiarum. Ipse vero hauriens aquam de puteo suo, et præbens eis pocula, obsequii earum remunerabat laborem. Hujus autem rei manifestum dabatur indicium, quod vestigia bubalorum, caprarumque et onagrorum, circa ejus cellulam plurima deprehendebantur.

CAPUT VII.

DE ^D APOLLONIO.

Vidimus et alium sanctum virum nomine Apollonium (*Pallad.*, cap. 52. dicitur Apollo.), apud Thebaidam, in finibus Hermapolis, ad quam civitatem Salvatore, cum Maria et Joseph de Judæa finibus venisse, tradunt, secundum Prophetiam Esaiæ, dicentis: *Ecce Dominus sedet super nubem levem, et veniet in Ægyptum, et commovebuntur manufacta Ægyptiorum a facie ejus, et cadent in terram (Esai. 19.)*. Vidimus ergo ibi etiam et templum ipsum, in quod ingresso Salvatore, corruisse omnia idola in terram, et comminuta esse, memorabant.

Vidimus ergo supradictum virum, et in vicina eremo sub monte quodam habentem monasteria: erat enim pater monachorum circiter quingentorum, et famosissimus in omnibus Thebaidæ finibus habebatur. Opera enim magna erant ei, et virtutes multas signaque plurima et prodigia faciebat per eum Deus. A pueritia namque in abstinentia nutritus, ubi **D** ad maturam pervenit ætatem, gratia Dei semper cum ipso crevit. Erat enim annorum fere octoginta cum eum vidissemus in monasteriorum congregatione florentem: sed et ipsi qui videbantur ejus esse discipuli, ita perfecti erant, et magnifici, ut omnes pæne possent signa facere. Quindecim ergo annorum recessisse eum ad eremum, ferebant, atque ibi cum quadraginta annis fuisset in exercitiis spiritualibus conversatus, aiebant vocem Dei ad eum delatam dixisse: Apolloni, per te perdam sapientiam

^a Theone.] *De hoc Sozomenus l. VI. c. 28. Cassiodor. lib. VIII. c. 1. Niceph. lib. XI. c. 54.*

^b Apollonio.] *Hujus Vitam accurate scripsit Timothyus Alexandrinus Episcopus, ut testatur Sozomenus lib. VI. cap. 29. Nicephorus lib. VI. cap. 54.*

Fors eadem cum hac. Vide Prolegomenon 4. §. 1. In Sozomeno Græce est Ἀπολλῶν, quod alii Latine vertent, Apollos. Nam de alio, qui Apollonius dictus fuit, ibidem sequitur. ROSWYDUS.

sapientium in Ægypto, et intellectum prudentium reprobabo. **145** Perdes autem mihi et eos qui inter ipsos sunt sapientes Babylonis, et omnem culturam dæmonum subrues. Perges ergo nunc ad loca habitabilia : generabis enim mihi populum substantialem, et perfectum æmulatorem operum bonorum. At ille respondens ait : Aufer a me, Domine, jactantiam, ne forte elatus super fratres meos, cadam ab omnibus bonis tuis. Respondit ad eum rursus divina vox : Mitte manum tuam ad cervices tuas, et quod comprehenderis constringe, et sub arena obrue. At ille sine mora injecta manū ad cervices suas, apprehendit quasi parvulum quemdam Æthiopem, et continuo submersit eum sub arena clamantem et dicentem : Ego sum superbiæ dæmon. Post hæc vox ad eum facta est a Deo dicens : Perge nunc : omnia enim quæcumque a Deo poposceris, consequeris. Ille ergo post hæc perrexit ad ea loca, in quibus homines habitabant. Temporibus autem Juliani tyranni hæc fiebant.

Fuit autem in locis illis spelunca quædam eremo vicina, in qua habitare cœpit, indesinenter die ac nocte orationibus vacans, easque centum (ut aiebant) per diem, totidemque noctis tempore curvans genua consignabat Deo. Cibo autem magis cælesti, quam humano utebatur. Indumentum ejus stupeum collobium erat, quod apud illos ^a lebetes appellatur, et linteum quod collum et caput obvolveret. Quæ tamen indumenta ferebant permansisse ei in deserto numquam veterata. Erat ergo in vicino eremi loco, in virtute Spiritus degens, signa et sanitates miras efficiens, quas enarrare pro sui immensitate (sicut ab his qui cum ipso erant, senioribus comperimus) vox nulla sufficit. Fama autem magnifica de eo pervulgata, cum in admiratione omnium quasi propheta aliquis aut Apostolus haberi cœpisset, vicinis e regionibus monachi diversis ex locis conveniebant ad eum, et tanquam pio patri magna munera, suas singuli quique animas offerebant. At ille unumquemque eorum tota religione suscipiens, alios ad bene operandum, alios ad bene intelligendum provocabat : sed **146** et ipse prius ea ostendebat exemplis, quæ verbis docere cupiebat. Aliis quidem diebus unumquemque apud semetipsum exercere abstinentiam, quam posset sinebat ; die vero Dominica, gratia caritatis, secum omnes cibum sumere hortabatur, cum tamen ipse solitis abstinentiæ observationibus deserviret, herbis solummodo aut oleribus utens, nec usum, aut ministerium ignis admittens.

Hic cum audisset, Juliani (ut supra diximus) temporibus fratrem quemdam militia comprehensum detineri in carcere, venit ad eum cum fratribus consolandi gratia, et ut moneret eum in necessitate te-

^a Lebetes.] *Ipse explicat hic auctor, atque colobium esse de quo cap. 3, diximus. Hieronymus Præfat. in Regulam S. Pachonii : Nihil habent in cellulis, præter psathium et duo lebitonaria (quod Ægyptiis monachis vestimenti genus est sine manicis, et unum jam attritum ad dormiendum vel operandum. Isidor. lib. XIX. Orig. cap. 22. Lebitonarium est colobium*

nere constantiam, atque imminencia contemnere ac deridere pericula : Tempus enim, ait, certandi adest, in quo fidelium mentes tentationibus probandæ sunt et noscendæ. Cumque his et aliis verbis roboraret animos adolescentis, supervenit centurio, et indignatus est, cur introire ausus sit : claves extrinsecus carceris imposuit, ipsumque et omnes quicumque venerant pariter conclusit, quo scilicet etiam ipsi similiter ad militiæ detinerentur officium : constituensque custodes quamplurimos, abscessit. Medio autem noctis astare visus est Angelus ingenti luce resplendens, et obstupefactis perterritisque custodibus, carceris claustra patefecit. Tunc vero ipsi custodes advoluti pedibus sanctorum, rogabant eos decedere, dicentes, melius sibi esse mori pro eis, quam divinæ **B** virtuti obsistere, quæ eorum curam gerebat. Mane vero etiam ipse centurio cum principalibus viris festinus ad carcerem venit, rogans ut discederent omnes qui teneri videbantur. Dicebat enim, domum suam terræmotu magno concidisse, et electos quosque famulorum suorum peremisse. Sancti vero, his auditis, hymnum Deo laudesque cecinerunt, et regressi ad eremum, erant in unum positi, secundum Apostolorum exemplum habentes animam unam et cor unum (Act. 4.).

Pater autem senior docebat eos, ut quotidie proficerent in virtutibus, et insidias diaboli, quas per cogitationes inferret hominibus, in initiis statim retunderent. Sic enim aiebat, [Al. infringatur] confringatur **147** caput serpentis, et omne ejus corpus emortuum reddetur. Ob id enim mandat nobis Deus observare caput serpentis, ut omnino statim ab initio nec recipiamus malas et sordidas cogitationes in corde nostro. Quanto ergo magis diffundi non convenit in sensibus nostris cogitationum phantasias, quas etiam initio recipi vetat ? Sed et illud monebat, ut in virtutibus alter alterum vincat, nec patiat se unusquisque inferiori proximo suo fieri. Hinc autem, dicebat, scietis vos proficere in virtutibus, si nulla vobis passio fuerit erga mundana desideria. Hoc enim est initium donorum Dei. Quod si etiam ad hoc venerit quis vestrum, ut et signa et mirabilia faciat, non extollatur pro hoc, neque in cogitatione sua erigatur tamquam cæteris prælatus, sed nec hoc ipsum hominibus debet ostendere, quod **D** donum gratiæ hujus acceperit, alioquin seducet seipsum, et ipse decipietur, et gratiam perdet.

Habebat ergo hanc magnificam verbi Dei doctrinam, sicuti et nos ipsi ex parte fructi sumus, sed majorem habebat in operibus gratiam. Omne enim quidquid petisset a Deo, sine mora consequabatur : sed et revelationes ei pluriimæ ostendebantur. Denique seniore fratrem suum, qui et ipse in eremo

sine manicis, quali monachi Ægyptii utuntur. Dicitur Græce et λεβητών vel λεβητών. Ita Palladio in Vita abbatis Pachonii : λεβητονάριον : ita quidem Sotomenus, lib. III. cap. 43, explicat χειτόνας ἀχειροδότηους, tunicas sine manicis. Infra cap. 9, Lebeta. ROSWEYDUS.

defunctus est, cum quo plurimo tempore egerat vitam perfectam, vidit in somnis in sede Apostolica residentem, atque unum ex ipsis effectum, hæreditatem sibi virtutum et gratiæ reliquisse. Cumque etiam pro semetipso oraret, ut velocius eum Dominus assumeret, et cum ipso sibi requiem præstaret in cælis, responsum est ei a Domino Salvatore, parum adhuc temporis debere eum conversari, donec vitæ et conversationis ejus plurimi æmulatores existant: populos namque ei plurimos credendos esse monachorum, et exercitum quemdam piorum, ut per hæc dignam pro talibus meritis remunerationem inveniat apud Deum. Hæc autem ut vidit, ita gesta sunt. Convenerunt enim ex omni loco monachi, fama et doctrina ejus invitati, et præcipue exemplis ejus quamplurimi sæculo abrenuntiantes, conventum quemdam magnificum fecerunt apud **148** eum in supradicto montis loco, communem vitam mensæ unius unanimiter conservantes. Hunc ergo tamquam vere cælestem quemdam et angelicum cernebamur exercitum, in omnibus virtutibus adornatum. Nullus sane in eis sordidis utebatur indumentis, sed splendore vestium pariter atque animorum nitebant, ita ut etiam, secundum Scripturam, lætaretur eremus sitiens, et multi filii ejus viderentur in deserto. (*Esai. 55.*) Quæ quamvis de Ecclesia dicta sint, tamen in Ægypti desertis, hæc etiam historica relatione completa sunt. Ubi tantæ per urbes multitudines veniunt ad salutem, quantas Ægypti deserta protulerunt. Quanti populi habentur in urbibus, tantæ pæne habentur in desertis multitudines monachorum. Unde mihi videtur etiam Apostoli dictum in eis esse completum: *Quod ubi abundavit peccatum, ibi superabundavit gratia (Rom. 5.).* Abundavit enim aliquando immundus idolorum cultus in Ægypto, sicut in nullo umquam gentium¹. Canes enim et simias atque alia portenta venerati sunt. Allia quoque et cæpas, et nonnulla olerum, Deos credebant, sicut ab ipso patre Apollonio narrante didicimus, causam enim nobis prisæ eorum superstitionis hoc modo exponente: Bovem quidem Deum crediderunt aliquando Ægyptii, pro eo quod per ipsum rura excolentes victum cibumque capiebant. Sed et aquam Nili, pro eo quod universas rigabat Ægypti regiones, venerabantur. Colebant quoque et terram, utpote uberiorem cæteris terris. Canes etiam, ut supra diximus, et simias, ac diversa herbarum genera atque olerum colebant, pro eo quod occasionem sibi salutis per hæc venisse opinabantur temporibus Pharaonis. Circa hæc enim singula occupatio eis exorta videbatur, cum ille patres nostros persequens submersus est, et unusquisque id per quod occupari visus est uti ne Pharaonem sequeretur, hoc sibi reputavit Deum, dicens: Quia hoc mihi Deus fecit hodie, ut non sequerer Pharaonem, et simul cum eo demergerer.

¹ Recte autem ac vere Porphyrio adnotatum est De Abstin. lib. IV. cap. 9. quod Ægyptii τὴν ἰπὶ πάντα δύναμιν Θεοῦ διὰ τῶν συννόμων ζῶων, ἢν ἕκαστος τῶν Θεῶν παρέσχη, ἐθεοόπισσαν: Per nomorum suorum animalia. Dei in res omnes potestatem, quam Deorum singuli significabant, venerabantur.

ROSWEYDUS.

A Hæc ergo erant verba sancti Apollonii. Sed multo magis illa scribi oportet, quæ in operibus et virtutibus habuit. Erant aliquando in circuitu ejus **149** positi decem circiter Gentilium vici, apud quos dæmoniaca superstitio summo studio colebatur. Templum enim erat ibi amplissimum, atque in eo simulacrum, quod moris erat circumferri a sacerdotibus bacchantium ritu, cum reliqua multitudine circumventibus, et quasi pro aquis pluvialibus profana mysteria pergentibus. Contigit autem sub eo tempore, quo hujusmodi ab eis orgia gerebantur, iter agere beatum Apollonium per ipsa loca, cum aliquantis fratribus. Et cum vidisset infelicium turbas, quasi dæmone quodam agi, baccharique per campos, miseratus errorem eorum, fixis genibus invocavit Dominum et Salvatorem nostrum, et omnes eos qui cærimoniis dæmoniacis agebantur, cum simulacro suo stare fecit immobiles, ne progredi omnino usquam possent. Atque ita per totam diem rapidissimis adusti æstibus permanserunt, ignorantes unde eis hæere uno in loco immobiliter contigisset. Tunc sacerdotes eorum dicebant, esse quemdam Christianum in regionibus vicinæ eremi commanentem, Apollonium nomine, et ipsius esse hæc opera, qui nisi esset exoratus, sibi periculum permansurum. Ut autem ad rei tantæ miraculum convenerunt undique qui audierant, et percontantes, quæ tanti causa existeret monstri, ignorare se penitus fatebantur: suspicionem tamen dari sibi dicunt supradicti viri, quem et exorari pro se deprecant. Tunc quidam ex illis, vere eos opinari aiunt; nam et vidisse se eum in illo itinere prætereuntem confirmabant, et tamen adhibere, quæ putabant prodesse, auxilia non morantur. Adducunt boves, quorum virtute videretur posse moveri simulacrum. Sed cum nec sic quidem aliquid profecissent, omni auxilio frustrati, legatos ad hominem Dei mittunt, pollicentes, ut si eos resolvat his vinculis, pariter quoque erroris in eis vincula dissolveret. Hæc ubi nunciata sunt ei, sine mora descendit ad eos, et oratione sola ad Deum fusa, omnes resolvit. At illi sine dilatione unanimiter omnes confugiunt ad eum, salutari Deo nostro credentes, et gratias referentes. Simulacrum vero quod erat ligneum, continuo tradunt igni. Ipsi autem secuti hominem Dei, atque edocti ab eo fidem Domini, Ecclesiæ Dei sociati sunt. Plurimi vero ex ipsis cum ipso **150** permanserunt, et etiam nunc in monasteriis degunt. Facti tamen hujus mirabilis facti a ubique diffusa est, et multi pro hoc ad fidem Domini convertebantur, ita ut in omnibus illis regionibus nullus jam pæne Gentilium remanserit.

Post aliquantum autem temporis, certamen erat de finibus inter duos vicos. Hoc cum nuntiatum fuisset homini Dei, festinans descendit ad eos pacis gratia. Sed illi furore contentionis incensi, nullo genere ad pacis consilium flectebantur, maxime

rum animalia. Dei in res omnes potestatem, quam Deorum singuli significabant, venerabantur.

quod unius partis populos plurimum fiducia in viribus cujusdam latronis gerebat, qui ipsius certaminis signifer videbatur. Hunc cum videret Apollonius paci resistantem, dicit ad eum : Si mihi, o amice, acquiescere volueris ad pacem, rogabo Deum meum, et remittet tibi peccata tua. At ille cum audisset, nihil omnino distulit, sed genibus ejus provolutus supplicabat ei. Tunc deinde conversus ad turbas, quæ eum secutæ fuerant, fecit omnes cum pace decedere. Quibus secedentibus, ipse permansit cum homine Dei, expetens ab eo promissum. Tunc vero Apollonius assumens eum, et cum ipso iter agens ad monasteria, docebat eum mutare debere ordinem vitæ, et patienter a Deo quærere misericordiam, promissionem ex fide exspectare, omnia enim possibilia dicebat esse credenti (*Marc. 9.*). Cumque noctis tempore simul in monasterio requievissent, per visum ambo vident se esse in cælis, et assistere ante tribunal Christi : vident etiam Angelos Dei, et Sanctos quosque adorantes Dominum : et cum hæc videntes, etiam ipsi adorassent Deum, vox Dei defertur ad eos, dicens : Licet nulla sit communio luci et tenebris, nec sit aliqua portio fideli cum infideli (*1. Cor. 6.*) ; tamen donatur tibi salus istius, pro quo supplicasti, Apolloni. Sed et alia multa cum audissent in cælesti visione positi, quæ neque sermo enarrare sufficit, neque auris audire, surrexerunt a somno, et quæ viderant fratribus indicarunt. Admiratio autem iugens esse cœpit, cum unum atque idem somnium uterque narraret. Permansit autem cum fratribus Iatro ille jam sanctus, vitam suam moresque ad omnem innocentiam pietatemque commutans, tamquam in agnum conversus ex lupo, ut in eo plenissime compleri videretur prophetia Esaiæ **151** dicentis : *Lupi cum agnis pascentur, et leo et bos simul paleis pascentur (Esai. 11.)*. Vidimus ibi quosdam etiam gentis Æthiopum viros cum monachis viventes, et multos ex ceteris monachis in observantia religionis et virtute animi præcellentes, ut et in ipsis compleri videatur Scriptura, quæ dicit : *Æthiopia præveniet manus ejus Deo (Psal. 67.)*

Adhuc autem in gestis sancti Apollonii ferebatur hoc. Lis quodam tempore dicebatur exorta inter duos vicos, quorum unus Christianus, alter Gentilium fuit. Procedunt ex utraque parte armatorum turbæ plurimæ. Accidit autem ut sanctus Apollonius superveniret. Cumque eos hortaretur ad pacem, quidam eorum qui inter Gentiles quasi caput erat et causa belli illius, homo truculentus et ferus, obsistebat ei vehementer, dicens, non se permittere fieri pacem, usque ad mortem suam. Tunc ille : Fiat (in-

^a Nicolai ingentes.] *Deest hoc editis libris. Cur omissum sit, non inquiri. Scio rarum et non ubique obvium esse. Athenæus lib. XIV. Et Plutarch. Convival. lib. VII. cap. 4. scribunt Nicolaum quemdam Damascenum Augusto misisse palmulas, quas ille ab eo Nicolaos vocabat. Sic et Isidorus lib. XVII. cap. 7. Orig. palmulæ sunt Thebaicæ, qui et Nicolai. Photius in Bibliotheca Cod. 189. pro palmulis habet p'acentas. Ita et Suidas in Nicolao ; et Hesychius Illustrius. Palladii interpres conjungit cum panibus. Vereor eum vi-*

quit) ut optas, nullus enim alius præter te perimetur ; sed et congruum honori tuo tibi sepulcrum fiet, non terra, sed bestiarum ac vulturum ventres. Et continuo sermo ejus efficitur verus, nullus enim alius ex utraque parte nisi solus ipse cecidit. Quem cum sub arena obruissent, mane regressi invenerunt a bestiis effossum laniatumque, atque a vulturibus devoratum. Cumque omnes admirationem habuissent, quod sermo hominis Dei ita fuisset impletus, conversi sunt omnes ad fidem Salvatoris Domini, et Apollonium prophetam Dei prædicabant.

Sed et hoc nos non effugiat, quod ab eo primis adhuc diebus (quibus in spelunca habitare cum paucis fratribus cœperat) factum didicimus. Dies sanctus aderat Paschæ, et cum solemnitas vigiliarum Sacramentorumque intra speluncam fuisset expleta, atque ex his quæ fuerant apud eos refectio pararetur (erant autem eis pauci tantummodo et sicci panes, atque olera ex his quæ sale aspersa reponi apud eos solent), tum Apollonius fratres qui secum erant alloqui ita cœpit : Si est in nobis fides, et vere fideles **152** sumus famuli Christi, petat unusquisque nostrum a Deo, si quid quasi in die festo sumere libenter habet. At illi ipsi potius (qui eos ætate et meritis præcelleret) hæc a Deo poscenda permittunt, semetipsos inferiores hujus gratiæ indicantes. Tum ille cum omni alacritate orationem fudit ad Deum : qua expleta, cum omnes respondissent, Amen : ecce repente ante fores speluncæ astare vident homines quosdam sibi penitus ignotos, quique tam multas copias rerum omnium, quæ ad usus dumtaxat ciborum pertinent, detulerunt, ut neque tam multa, neque tam diversa, tam facile quisquam viderit. In quibus erant quædam quæ omnino in Ægypti regionibus nunquam visa sunt pomorum genera, et magnitudo incredibilis uvæ, nuces, ficus, mala quoque punica, et ante tempus omnia, savi, atque mellis, et lactis copia. ^a Nicolai etiam ingentes, et panes calidi et mundissimi, qui tamen peregrinæ esse viderentur provinciæ. Viri vero qui hæc detulerant, statim ut tradiderunt, quasi festinanter ad eum, a quo missi fuerant, redire cupientes, mox discedunt. Tum ipsi monachi gratias Domino referentes, ex his quæ sibi fuerant delata, vesci cœperunt. Quorum copia tanta fuit, ut usque ad diem Pentecostem quotidie ministrata sufficerent ; certi quod hæc sibi a Deo solemnitatis gratia missa sint.

Comperimus etiam hoc, quod quidam ex fratribus, cui deerat humilitatis et mansuetudinis gratia, poposcit ab eo ut peteret a Domino, ut et sibi donaretur hoc munus : orante illo, tanta in eum *tioso usum codice. Nam hic omnia verbo tenus ex Palladio. ¹ Græco expressa habes, quod noster habet, Nicolai ingentes, et panes calidi et mundissimi. Herveus Palladii interpres habet, et Nicolaos panes maximos, et puros lupinos : quia θερμός calidum et θίππος lupinum significat. Inde Herveus deceptus est.*

ROSWEDCS.

¹ Imo ex Rufino Palladius Græce hæc refudit. Cosule Vitam lib. II. cap. 12. num. 6.

gratia mansuetudinis et humilitatis advenit, ut omnes fratres stupere de tranquillitate animi ejus et modestia, in quo prius nihil horum viderant.

. Orta est aliquando fames apud Thebaidam. Scientes autem habitatores terræ illius, quod monachi, qui cum Apollonio Domino serviebant, frequenter etiam sine cibo per gratiam Domini pascabantur, omnes simul cum **153** uxoris et filiis pergunt ad eum, cibum simul benedictionemque poscentes. At ille nihil dubitans, proferre cœpit ex his, quæ ad usum fratrum reposita erant, et dare singulis copiose. Cum vero tres solæ panum sportæ remansissent, fames autem populos vehementer urgeret, jubet proferri in medium sportas, quæ solæ superfuerant, unius diei victum monachis præbituræ, et in auditu totius populi, qui famis necessitate confluerat, elevatis ad Deum manibus ait: Numquid non valet manus Domini multiplicare hæc? Sic dicit Spiritus Sanctus: Non deficiet panis in sportis his, donec satiemo omnes de frugibus novis: et ut plurimi ex his, qui tunc in præsentibus fuerant, confirmabant, quatuor continuis mensibus nec cessatum est umquam erogari panis ex sportis, neque deesse potuit aliquando. Similiter autem et alio tempore fecisse eum de frumenti et olei specie perhibebant. Quibus virtutibus motus diabolus dixisse ad eum fertur: Numquid Helias es tu, aut alius aliquis Prophetarum vel Apostolorum, quod hæc facere ausus es? At ille respondens ei, dixit: Quid enim? Nonne et Prophetæ et Apostoli homines erant, qui nobis et fidem suam et gratiam tradiderunt? Aut tunc Deus præsens erat, nunc vero absens est? Absit: Deus omnipotens est, et quæ potest, semper potest. Si ergo Deus bonus est: tu, diabole, quare tam malus es? Hæc, ut supra jam diximus, a senioribus, viris religiosis, et sanctis per eum gesta esse, fida narratione comperimus. Et quamvis eorum fidelis sit habenda relatio, majorum tamen fidem rerum per eum præstitit Dominus etiam hoc quod nos ipsi oculis nostris inspeximus. Plenas enim sportas panibus deferri vidimus ad vacuas mensas: et cum repererent panibus mensæ, atque ad omnem satietatem consumerentur, plenæ nihilominus recolligebantur.

Aliud quoque quod apud eum mirum vidimus, non silebo. Tres eramus nos fratres, cum venimus ad eum, et ecce longe adhuc nobis positus ab ejus monasterio, occurrerunt nobis fratres, qui ab ipso ante triduum audierant de adventu nostro; occurrerunt autem nobis cum psalmis. Hoc enim est eis moris facere in adventu omnium monachorum. Et adorantes in facies suas usque ad terram, osculabantur nos, **154** atque ostendentes nos, sibi invicem dicebant: Isti sunt fratres, de quorum adventu ante triduum nobis pater Apollonius prædixerat, dicens, post triduum affuturos tres fratres de Jerosolymis venientes. Alii ergo ex fratribus præcedebant nos, alii sequebantur: utraque tamen turba psallebat. Ubi autem appropinquare jam cœpimus, audita voce psalmi, etiam ipse sanctus Apol-

lonius procedit in occursum. Et ut vidit nos, statim prior adoravit usque ad terram, et surgens osculo nos suscepit. Ubi autem ingressi sumus monasterium, oratione prius (ut moris est) data, pedes nostros propriis manibus lavat, et cætera quæ ad requiem corporis pertinent adimplevit. Hæc autem facere ei moris erat omnibus adventantibus. Consuetudo autem erat apud eum, ut fratres qui cum ipso erant, non prius cibum sumerent, quam Communionem Dominicam perciperent circa horam diei nonam, et post hoc interdum sic usque ad vesperam permanebant, dum verbum Dei audientes, de mandatis Domini adimplendis sine intermissione docebantur. Post hæc, jam cibo sumto, alii ipsorum ad eremum secedebant, per totam noctem Scripturas divinas memoriter recolentes, alii in eodem loco ad quem convenerant permanebant, et usque ad lucem in hymnis et laudibus Dei pervigiles perdurabant, sicut et ego ipse præsens vidi. Aliquantum vero ex ipsis circa horam nonam, cum descendissent de monte, percepta gratia Domini statim discedebant, solo hoc spiritali cibo contenti: et hoc faciebant per plurimos dies. Supra modum autem lætitia et gaudium inerat eis, et tanta exultatio, quanta haberi ab ullo hominum non possit in terris. Nullus in eis tristis omnino inveniebatur, sed et si aliquis visus fuisset aliquantulum mœstior, statim pater Apollonius causam mœstitiæ perquirebat. Frequenter autem, etiam si aliquis occultare voluisset, ipse enuntiabat quid lateret in corde, ita ut is qui patiebatur agnosceret. Monebat ergo eos dicens, non oportere prorsus inesse tristitiam his quibus salus in Deo est, et spes in regno cælorum. Tristentur, aiebat, Gentiles, et lugeant Judæi, plangent sine cessatione peccatores: justi vero lætentur. Nam si hi qui terrena diligunt, super fragilibus et caducis rebus lætantur; nos qui tantæ **155** gloriæ spem, et æternitatis habemus expectationem, cur non omni exultatione lætemur? Aut non et Apostolus nos ita monet dicens: *Semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite* (1. Thes. 5.)? Sed quis possit doctrinam ejus, et verborum gratiam sufficienter exponere? Unde silere de his melius censeo, quam parum digne proloqui.

Multa enim nobis beatus Apollonius etiam secretius de ratione abstinentiæ, et conversationis integritate, multa etiam de hospitalitatis studio dissebat, et præcipiebat attentius, ut adventantes fratres quasi Domini suscipiamus adventum. Nam et adorari fratres adventantes, propterea (inquit) traditio habetur, ut certum sit in adventu eorum adventum Domini Jesu haberi, qui dicit: *Hospes sui, et suscepistis me* (Matth. 25.). Sic enim et Abraham suscepit eos qui homines quidem videbantur (Gen. 18.), Dominus autem in eis intelligebatur. In eremum autem etiam contra voluntatem cogere fratres ad corporalem requiem, sancti Lot exemplum proponebat, qui Angelos vi compulsos ad hospitium domus suæ perduxit (Ibid. 19.). Sed et hoc monebat (ut si fieri

posset), quotidie monachi communicarent Mysteriis Christi¹, ne forte qui se longe facit ab his, longe fiat a Deo; qui autem frequentius hæc suscepit, frequentius ipsum videatur suscipere Salvatorem, quia et ipse Salvator ita dicit: *Qui manducat carnem meam, et bibit sanguinem meum, in me manet, et ego in eo* (Joan. 6.). Sed et ipsa commemoratio Dominicæ passionis, cum assidue sit a monachis, plurimum utilitatis eis confert ad exemplum patientiæ. Sed et communitio datur per hæc, ut studeat unusquisque ita semper paratus inveniri, ne indignus Dominicis Mysteriis habeatur. Addebat autem his, quod etiam remissio peccatorum per hæc credentibus detur.

[¹ Jejunia sane legitima id est quarta et sexta feria, monebat non esse solvenda, nisi grandis aliqua necessitas fieret, quia quarta feria Judas de traditione Domini cogitaverat, et sexta feria crucifixus sit Salvator. Videbitur ergo qui his diebus sine aliqua necessitate solvit statuta jejunia, vel cum tradente tradere Salvatorem, vel cum crucifigentibus crucifigere.] **156** Dicebat ergo, ut si forte in diebus supra dictis supervenerit aliquis fratrum, si quidem ante horam nonam itineris causa velit reficere, ponendam ei esse mensam soli: quod si nolit, non eum esse cogendum: communis namque hujus observantiæ traditio est. Culpabat sane valde eos, qui vel comam capitis nutriunt, vel ferrum in collo circumferunt, vel aliquid tale, quod ad sustentationem hominum fieri videatur, gerunt. Certum est enim, inquit, quod isti ab hominibus laudem quærant, et ostentationis causa hæc faciant, cum mandatum sit, etiam jejunia ipsa in occulto esse celebranda, ut Deo soli sint cognita, qui videt quod in occulto fit, et reddit in palam. Sed ut videtur, isti non sunt contenti ejus testimonio et remuneratione, qui videt in occulto, sed manifestari isti apud homines volunt (Matth. 6.). Omnis enim abstinentiæ ratio in occulto habenda est, et ut corpus jejuniis fatigetur, et tamen non apud homines jactantia, sed Domini retributio quæretur.

Hæc et multa alia nobis de conversatione monachorum per totam disserens dierum septimanam, et fidem doctrinæ gestorum suorum auctoritate confirmans, ubi proficisci cœpimus ab eo, producens nos, aliquantulum monebat, dicens: Ante omnia, dilectissimi, pacem habetote inter vos: nolite ab invicem separari. Tunc conversus ad fratres, qui simul cum eo producentes nos, aderant, dixit: Quis vestrum, fratres, promptus est deducere eos usque ad vicina patrum monasteria? Et cum pæne omnes promptissime semetipsos obtulissent, et progredi nobiscum vellent, ipse sanctus pater Apollonius elegit ex om-

nibus tres, qui et Græcam linguam [*Palladius interserit et Romanam*], et Ægyptiam bene nossent, ut sicubi necessarium fuisset, interpretarentur nobis, quique et in colloctionibus suis ædificare nos possent. Mittens ergo eos nobiscum præcepit, ne prius a nobis discederent, quam omnes patres, atque omnia quæ vellemus monasteria videremus; quamvis omnes circuire nemo sufficiat. Benedicens ergo nos dimisit; atque in hæc verba benedictionem dedit: *Benedicat vos Dominus ex Sion, et videatis quæ bona sunt Jerusalem, omnibus diebus vitæ vestræ* (Psal. 127.).

157 CAPUT VIII.

DE ² AMMONE.

Quæ audivimus (*Pallad., cap. 32 circa finem*) de **B** Ammone quodam sancto viro, cujus etiam locum in quo habitaverat, vidimus in deserto, omittenda non credidi. Igitur digressi a beato Apollonio, cum progredieremur ad partem deserti contra Meridianum, vidimus per arenam vestigia tractus draconis ^b ingentis, cujus tanta magnitudo apparuit, quasi trabes aliqua per arenam ducta videretur. Quod ut vidimus, ingenti terrore perculsi sumus. Fratres autem qui nos deducebant, hortabantur nos nihil omnino formidare, sed magis fiduciam capere, et per vestigium sequi draconem: Videbitis enim, inquit, quantum valeat fides, cum a nobis eum videritis extingui. Multos enim et dracones, et angues, et cornutas manibus nostris pereminus, sic enim scriptum legitimus: Quia credentibus in se condit **C** Salvator calcare super serpentes et scorpiones, et super omnem virtutem inimici (*Luc. 10.*). Sed illis hæc dicentibus, nos præ infidelitatis fragilitate magis magisque metuebamus, et rogabamus eos ne vellent sequi draconis vestigia, sed potius ut recto itinere pergeremus. Unus tamen ex ipsis alacritate impatientis insecutus est draconem. Et cum non longe invenisset ejus speluncam, clamabat nos ut iremus ad eum, et videremus exitum rei. Quidam tamen ex fratribus occurrit nobis, qui in vicina eremo habitabat, et prohibuit nos sequi draconem, dicens, non posse nos nec aspectum ejus tolerare, præcipue quia tale aliquid in usu non habuimus videndi: se vero dicebat frequenter vidisse ipsam bestiam vastitatis incredibilis, et habere in longitudine quindecim cubitos. Cumque nos ad locum delortatus esset accedere, ipse properans, fratrem qui illic nos opperiebatur paratus ad perimendam bestiam, abstraxit, secumque revocavit, et nolentem discedere nisi extingueret eam, multa prece deflexit. Qui cum venisset ad nos, ignaviam nostram infidelitatemque redarguit.

^a Ammone.] *Distinctus hic ab Ammone Ægyptio seu Netrote, de quo hic post c. 30, et Tabennensiote, qui in Tabenna tribus circiter millibus monachorum præfuit, de quo hic supra cap. 3.* ROSWEYDUS.

^b Dracone.] *Fors ejusdem Ammonis est quod habetur lib. III ³ Rufini, num. 24 de basilico dissipato.*

ROSWEYDUS.

¹ Confer S. Hieronymi Epist. in nostra recensione

LXXI ad Lucinium, num. 6, ubi *de Eucharistia, an accipienda quotidie sit, quod Romana Ecclesia et Hispaniæ observare perhibentur, disputat.*

² Ucinis inclusa habentur Decret. iii. part. dist. 3. de Consecr. c. 16.

³ Notandum hæc denuo, quod toties diximus, non esse illum Rufini librum, sed a Rufiniano hoc atque aliis alicubi consarcinatum.

Pervenientes autem ad cellulam illius, cum multa dilectione susceptu **158** ab eo requievimus. Ille vero narrabat nobis, quod in illo loco ubi ipse commanebat, quidam fuit vir sanctus, cujus ipse esset discipulus, Ammon nomine (*Pallad., cap. 53, dicitur Amun*), per quem plurimas virtutes fecisset Dominus. Inter cætera igitur etiam hoc de eo narrabat.

Frequenter, inquit, veniebant ad eum latrones panem, quo solo vescebatur, auferentes ei, et si quid erat quod ad victum suum continentissimum repositum videbatur. Cumque frequenter ab his molestiam pateretur, quadam die processit ad eremum, et inde rediens duos dracones ingentes secum comitari jussit, atque ad ostium monasterii sui manere eis præcepit, ingressumque servare. Veniunt ex more latrones, videntes [*L. nescientes*] qui essent custodes in limine, et ut viderunt dracones, exanimis et amentes effecti, obmutuerunt, et statim conciderunt. Quod ubi senior sensit, egressus invenit eos semineces, et accedens atque erigens, increpabat eos, dicens: Cernitis quantum vos duriores bestiis estis: illæ enim nobis propter Deum obediunt, vos autem nec Deum timetis, nec vitam servorum Dei inquietare erubescitis. Verumtamen introducens eos in cellam, posuit eis mensam, et jubet ut perciperent cibum. Illi vero corde compuncti, et ab omni mentis suæ immanitate conversi, multis qui prius Domino servire cœperant, in brevi meliores fiunt. In tantum enim per pœnitentiam profecerunt, ut post non multum temporis, etiam ipsi eadem facerent signa, eademque virtutes.

Alio præterea tempore immanissimo quodam dracone vicinas vastante regiones, et plurimos perimente, venerunt habitatores loci illius ad supra dictum patrem, orantes eum, ut de regionibus suis perimeret bestiam: simul etiam, ut ad misericordiam flecterent senem, puerum quemdam pastoris filium secum deferunt, qui solo visu draconis exterritus mente exciderat, et ab solo halitu bestię exanimis portabatur ac turgens. Tunc ille puerum quidem perungens oleo, restituit sanum. Semetipsum vero ad necem draconis instigans, illis interim, quasi qui nihil eos posset juvare, promittere nihil voluit. Mature autem surgens abiit ad **159** digressus bestię, et fixit genua sua in terram deprecans Dominum. Tunc bestia cum ingenti impetu venire super eum cœpit, terribilissimis flatibus, ac sibilis stridoribusque præmissis. At ille nihil horum metuens, conversus ad draconem dixit: Perinat te Christus Filius Dei, qui perempturus est cetum magnum. Et ubi hæc senior dixit, statim dirissimus draco omne simul cum spiritu evomens venenum, disruptus crepuit medius. Cum autem convenissent finitimi habitatores, et cum facto miraculo obstupescerent, fetoris vehementiam

^a Coprete.] Hujus nullibi mentionem invenio præterquam apud Sozomenum. lib. VI, cap. 28. Nicephorum lib. XI, cap. 34. Copres, inquit Nicephorus, dæmonum expellendorum et variorum morborum sanandorum gratiam acceperat. Cave Coprete hunc et Paternutium confundas cum duobus aliis ejusdem nominis, qui

non ferentes, congregaverunt super eum arenæ moles immensas, astante tamen ibidem patre Amnone, quia nec sic quidem, cum mortua fuisset bestia, sine ipso appropinquare ei audebant.

CAPUT IX.

DE ^a COPRETE PRESBYTERO ET PATERMUTIO.

Erat quidam presbyter, Copres nomine (*Pallad., cap. 54*), in ipsa eremo habens monasterium, vir sanctus annorum circiter octoginta, et ipse multas virtutes faciens, languores curans, et efficiens sanitates, sed et dæmones fugans, et multa mirabilia faciens. Ex quibus nonnulla etiam in nostri præsentia effecit. Is ergo cum vidisset nos, et osculo salutasset, atque ex more post orationem etiam pedes lavisset, requirebat a nobis, quæ gererentur in sæculo. Nos autem rogabamus eum, ut ipse magis nobis de suis gestis aliqua narraret, et ex quibus actibus, quibusve meritis Dominus ei tantam gratiam contulisset, exponeret. At ille nihil dedignatus est, et suæ vitæ, et priorum suorum narrare nobis ordinem cœpit, quos tamen longe illustriores fuisse perhibebat, sequæ ipsorum exempla vix parva sectari. Dicebat ergo: Nihil magni est, o filioli, quod in nobis videtis, ad comparationem sanctorum patrum.

Erat enim quidam ante nos vir nobilissimus, Pater nomine Mutius ¹. Hic fuit primus in hoc loco monachus, et in omni hac eremo viam salutis omnibus nobis primus ostendit. Hic autem **160** primo Gentilis fuit, latronum maximus, et sepulcrorum violator, atque in omnibus flagitiis opinausissimus; ad quem tali ex modo occasio salutis advenit. Nocte quadam ad domum cujusdam virginis Deo sacratę exspoliandi causa perrexit, cumque machinis quibusdam, quæ hujusmodi artificibus satis notæ sunt, domus ejus tecta conscendisset, quærens quali arte, vel quo aditu ad penetralia ejus irreperet, difficultate perpetrandi operis innexus, plurimum noctis tempus in tectis positus, sine ullo transegit effectū. Post multos vero animi conatus frustra adhibitos, veluti fessus, somno opprimitur, et per visum assistere sibi videt quemdam regio habitu, dicentem: Desine jam ab his flagitiis, et ab effusione humani sanguinis cessa, atque ab execrabilibus furtis ad laborem religiosum converte vigiliis, et suscipe cœlestem angelicamque militiam, atque ex hoc jam animi virtutibus vive: et ego te hujus militię ducem atque principem faciam. At ille eum gratulanter, quæ sibi offerebantur, audisset, ostenditur ei exercitus monachorum, et principatum super eos jubetur tenere. In his evigilans, astantem videt sibi virginem, et requirentem, quis, aut unde, vel cur illuc advenisset. At ille quasi amens effectus, nihil ei respondit, sed tantum ut Ecclesiam sibi ostenderet rogat. Illa vero

fuere martyres tempore Juliani apostatę, de quibus in Menęis et Menologio 9. Julii. Alius etiam Coprinus tempore Theodosii Cœnobiarchę, de quo Græci 24 Sep'embr. nam hic Junior. ROSWEIDUS.

¹ Hæc de Paternutio desunt Palladio Latino. Sunt in excerpt. Græcis Biblioth. Augustanę.

cum intellexisset, esse in se aliquid operis divini hominem perducit ad Ecclesiam, ac Presbyteris offert. Ad quorum ille vestigia prouens, rogabat Christianum se fieri, et illico sibi pœnitentiam dari. Presbyteri vero, qui cognoscebant virum hunc esse omnium flagitiorum principem, mirabantur si hæc vera loqueretur. Et cum perseverantia (sic) sui fidem rei fecisset, monent eum, ut si hæc vellet, illa penitus omitteret. Dehinc cum religionis initia suscepisset, orat sibi præcepta dari, quibus viam salutis deberet incedere. At illi tres ei primi Psalini versiculos tradunt. Quibus ille diligenter consideratis, sufficere sibi ait eos ad viam salutis, et scientiam pietatis. Tribusque diebus permanens apud eos, ad eremum proficiscitur, **161** ubi plurimo tempore demoratus, et die ac nocte in oratione cum lacrymis perdurans, cibum ex radicibus accipiebat herbarum.

Regressus autem ad Ecclesiam, tres versiculos Psalmi, quos a Presbyteris perceperat, non solum verbis, sed et rebus atque operibus reddidit. Presbyteri vero mirabantur, quod subito conversus, acerrimam statim ingerit sibi abstinentiam: et instruentes eum plenius divinis Scripturis, hortabantur secum demorari. At ille ne videretur esse inobediens, unam apud eos exigens hebdomadam, rursus pergit ad eremum, atque ibi per septem continuos annos in omni abstinentia degens, plenitudinem gratiæ consequitur a Domino, ita ut pœne omnes Scripturas memoriter teneret. Panem vero Dominica tantum die sumebat: et hunc divinitus delatum. Nam cum oraret, surgens ab oratione iuveniebat panem positum, quem nemo hominum detulerat. Hunc ubi cum gratiarum actione submisisset, sufficiebat usque ad alteram Dominicam diem.

Post multum vero temporis iterum regressus a deserto, exemplo abstinentiæ suæ quamplurimos ad imitationem sui invitavit: inter quos accessit ad eum adolescens quidam, cupiens ejus esse discipulus. Cui ille cum habitum monachorum, hoc est ^a lebetam, et cucullam, ac melotem, quæ est caprina pellis, imposuisset, docere eum de cæteris monachorum institutionibus cœpit. Multa tamen cum sollicitudine curabat, sicubi Christianorum quis fuisset defunctus, ut sepeliiret eum. Quem cum vidisset adolescens ille discipulus suus summa cum diligentia mortuis indumenta aptantem, dicit ad eum: Vellem, ut et me mortuum ita indueres ac sepelires, magister. At ille ait: Ita faciam, fili mi, et tam copiose te induam, donec dicas, Sufficit. Post non multum vero temporis defunctus est adolescens, et prædictus sermo completur. Cum enim plurima ei circumdedit indumenta, ait ad eum coram omnibus: Sufficiunt tibi hæc ad sepulturam, filiule, an adhuc vis, ut aliquid addamus? Tunc defunctus vocem cunctis audientibus emisit, obvelata jam facie, vultuque constricto, et dixit: **162** Sufficit, pater, implesti quod promiseras. Obstupuerunt autem, qui præsentés aderant, et

^a Lebeta.] *Id est colobium, vide sup. cap. 7.*

^b Antea decumbat: ejusmodi alia quædam quæ ty-

A admirati sunt valde super tam mirabili facto ejus. At ille, sepulto adolescente, continuo ad eremum rediit, summo studio jactantiam declinans.

Quodam autem tempore iterum de eremo venit ad visitandos fratres, quos ipse instituerat. Et cum quidam ex eis in extremis ageret, revelatum est ei a Domino, quod esset moriturus. Hora autem jam erat ad vesperam declinans: festinabat ergo, ut eum videre posset. Vicus autem ubi decumbebat ¹ æger, longo adhuc aberat spatio, et nolens noctu intrare vicum, simul et Salvatoris sermonem intra semetipsum meditans, quo dixit: *Ambulate, dum adhuc lucet, ne vos tenebræ comprehendant (Joan. 12.), et, Qui ambulat in luce, non offendit (Joan. 11.).* Et cum videret jam solem demergi, ait ad eum: In nomine Domini nostri Jesu Christi sta paulisper in itinere tuo, et exspecta me donec ad vicum perveniam. At ille cum aliqua jam mergi cœpisset ex parte, restitit, nec prius occubuit, quam homo Dei perveniret ad vicum. Illoc autem manifestum factum est omnibus illis qui ibidem consistebant. Stantes enim et intuentes moras solis in occasum, mirabantur omnes quid sibi vellet hoc, quod tot horis in occasum suum non descenderet sol. Videntes autem Patrem Mutium de eremo venientem, quærebant ab eo, quid hoc esset signi, quod ostenderat sol. At ille respondit eis: Non meministis vocem Domini et Salvatoris nostri dicentem: *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, majora horum signa facietis (Math. 17.)?* At illi cum intellexissent, ad ejus fidem solem stetisse, timore magno exterriti sunt, plurimique eorum junxerunt se ei discipulos, et sequi eum cœperunt. Cum ergo ingressus fuisset domum illius fratris, pro quo festinaverat, et invenisset eum jam defunctum, oratione facta, accedens ad lectulum, osculatus est eum, et ait: Quid magis desiderii habes, frater, abire, et esse cum Christo, an permanere in carne? Tunc ille, recuperato spiritu, paululum resedit, et ait ad eum: Quid me revocas, pater? melius enim est mihi redire, et esse cum Christo: permanere **163** autem in carne, mihi necessarium non est: cui dixit: Dormi ergo in pace, fili, et ora pro me. At ille continuo reclinans se in lectulo, dormivit. Hi autem qui aderant, obstupuerunt, dicentes: Vere Dei homo est hic. Tunc ille induit adolescentem, ut sibi moris erat, satis decore, et totam noctem psalmis hymnisque pervigilem ducens, honeste juvenem tradidit sepulturæ.

D Alium autem fratrem cum visitasset decumbentem, ubi vidit eum quietem mortis difficulter accipere, et graviter conscientiæ suæ metu redargui, ait ad eum: Cur imparatus es, fili, ad protectionem? accusatrix, ut video, ignaviæ tuæ tecum pergunt conscientia. Tunc ille exorabat eum, dicens: Obsecro te, pater, intercede pro me apud Deum, ut mihi parvi temporis spatium largiatur, quo possim emendare vitam meam. At ille dixit ad eum: Nunc spatium pothetarum videntur menda, taciti castigamus.

penitentiae requiris, non vitae tempus impleri? Quid faciebas in omni hoc vitae tuae tempore? Non potuisti vulnera tua curare? Quinimo et recentiora semper addebas. At ille cum permaneret exorans, ait ad eum senex : Si ultra non addas malis tuis mala, orabimus pro te Deum. Bonus est enim et patiens, et indulget tibi parum aliquid temporis vitae, ut omnia debita tua persolvas. Et cum post haec orasset Deum, surgens de oratione, ait ad eum : Ecce tres annos Dominus tibi concessit in hac vita; tantum, ut ex animo ad penitentiam convertaris. Et apprehensa manu ejus, elevavit eum de lecto. At ille surgens, sine aliqua dilatione secutus est eum in desertum. Et ubi completi sunt tres anni, postea revocabat eum ad locum unde eum assumserat, jam non quasi hominem, sed quasi Angelum ex homine Deo consignans, ita ut omnes mirarentur de conversatione ejus. Cumque convenissent ad eum fratres plurimi, statuit eum in medio, atque ex ipso materiam sermonis, per totam noctem doctrinam de fructibus penitentiae et conversionis ejus produxit ad fratres. Ipse vero sermonem faciente, quasi dormire frater ille cepit paululum, et continuo in perpetuum quievit. Tunc facta oratione super eum, et omnibus quae ad sepulturam pertinent ex more completis, ad eremum properanter abscedit.

Frequenter autem et Nilum fluvium hunc inmanem pedibus transiit, 164 aquam usque ad genua habens.

Alio tempore clausis ostiis, fratribusque in superioribus solaris sedentibus, ipse ingressus est ad eos, et frequenter ad quemcumque locum voluit, quamvis longe positum, intra momentum temporis evectus est.

¹ Nam primo adhuc tempore conversionis suae cum esset in eremo, et hebdomadam jejunasset, aiunt, occurrisse ei hominem in deserto, habentem panes et aquam, qui exhortatus est eum accipere cibum, qui de caelo ei fuerat destinatus.

In alio quoque tempore daemon assistens, thesauros auri plurimos, quos Pharaonis fuisse perhibebat, ostendit ei sub terram demersos. Cui respondisse fertur Patermutius : *Pecunia tua tecum sit in interitum et perditionem* (Act. 8.). Haec ergo, et his similia plurima effecit per eum Dominus.

Sed et alii nihilominus fuerunt ante nos multi patres, quorum praesentia dignus non fuit mundus, signa caelestia et prodigia facientes. Quid ergo miramini, si nos parvi homines parva faciamus, claudos et caecos curantes, quod et medici ex arte facere possunt?

Et cum haec nobis (*Pallad. cap. 54.*) senex Copres enarraret, unus ex fratribus nostris, quasi incredulitate eorum quae dicebantur, tædiare ² cepit, et prae tædio dormire. Cumque somno fuisset op-

¹ Hic in Graeco textu apud Palladium quaedam interseruntur.

² Peculiaris Rufino, tametsi minus Latina locutio est tædiare pro fatigari, delassari, et similibus. Sic Praefatione libri II. de Benedictionibus Patriarcharum

pressus, vidit per visum librum aureis litteris scriptum in manibus senis Copretis, ex quo narratio ejus deduci videbatur, et assistentem quemdam clarissimi aspectus virum, canitie venerandum, comminatione sibi magna dicentem : Cur non audis intente quae recitantur, sed incredulus dormitas? At ille conturbatus evigilat, et statim nobis secretius Latino sermone quae viderat enarrabat.

Inter haec autem vidimus rusticorum quemdam accessisse ad ostium senis, habentem vas arena plenum, et expectantem donec senex sermonem suae narrationis expleret. Nos ergo videntes eum, interrogavimus Presbyterum, quid sibi vellet rusticanus ille stans, et arenam tenens in vase. Respondit ad nos senior, dicens : Non quidem oportebat me, o Niloli, hoc vobis prodere, ne videamur in Dei opere gloriari, et merces laboris nostri perire; tamen pro aedificatione vestra et utilitate, qui tam longo itinere venistis ad nos, non patiar etiam hoc abscondi a vobis, sed enarrabo opera Domini, quae dignatus est implere per nos.

Terra regionis hujus, quae in vicino 165 nobis posita colitur, steriliis valde et infructuosa fuit ita, ut si quando a colentibus semina ex necessitate suscepit, duplicata vix redderet. Vermes enim quidam nascebantur in ipsis germinum culmis, et ascendentem segetem succidebant. Erant enim agricolae loci ipsius Gentiles. Hos cum docuissemus Deum credere, et fidem Christi recipere, Christiani jam facti veniunt ad nos, rogantes ut oraremus Dominum pro segetibus ipsorum. Et cum diceremus eis, nos quidem oraturos, sed fidem ipsorum requiri apud Deum, quae hoc percipere mereatur; illi ex arena hac quae calcatur a nobis, sinus suos replentes obtulerunt nobis rogantes, ut in nomine Domini benediceremus. Et ego aio ad eos : Secundum fidem vestram fiat vobis. Tunc illi auferentes arenam secum, miscuerunt seminibus quae seminaturi erant, et sparserunt per agros suos, et tantum fructum collegerunt, quantum nulla usquam potuit Aegypti terra colligere. Ex eo ergo consuetudo est eis, bis per annos singulos venire ad nos, et eadem expectare a nobis.

Sed et illud non celabo a vobis, quod mihi Dominus ad gloriam nominis sui praestitit. Descenderam aliquando ad civitatem, et inveni ibi virum quemdam doctorem Manichaeorum seducentem populos : cum hoc habui conflictum sermonis. Sed quia erat versutus nimis, et concludere eum verbis non poteram, veritus ne auditorum turbae laederentur, si ille quasi superior abscessisset in verbis, audientibus urbis, dixi : ³ Accendite ignem plurimum in medio plateae, et ambo intremus in flammam : si quis nostrum ex ea non fuerit adustus, hujus vera fides esse credatur. Quod cum dixissem, valde placuit populo, et continuo ignis accenditur plurimus. Tunc ego apud Paulinum, *Sed quia tu nec sic quidem tædias imperare, etc.* Recole nos ibi.

³ Hoc ipsum, nedum simile, exemplum provocationis ad ignem habes in Vita S. Eugenii cap. 5; quod itidem opus Rufino olim tametsi falso, adtri-

prehendens eum, cœpi mecum pertrahere ad ignem. **A** Et ille non, inquit, ita; sed unusquisque nostrum singulariter ingrediatur: primus tamen tu debes intrare, qui hoc proposuisti. Et ego in nomine Christi consignans memetipsum, medias flammâs ingressus sum; flamma vero hæc illucque di-pergi ac fugere penitus a me cœpit. Steti **166** in medio ignis dimidia fere hora, et in nomine Domini in nullo penitus læsus sum. Videntes autem populi cum ingenti admiratione acclamaverunt, et benedixerunt Deum, dicentes: *Mirabilis Deus in sanctis suis (Psal. 67.)*. Cœperunt etiam perurgere Manichæum, ut introiret in ignem: at ille reluctari cœpit, et subtrahere se. Tunc comprehendentes eum turbæ iacerunt in medium ignis, et statim circumdans eum flamma, atque adurans semiuultum reddidit. Et illum quidem **B** cum dedecore ex urbe populus eiecit, clamans et dicens: Vivus ardeat seductor. Me vero assumentes secum, et benedicentes Dominum, ad ecclesiam perducunt.

Alio quoque tempore dum transirem juxta templum quoddam, vidi ibi sacrificare Gentiles, et aio ad eos: Cur vos cum suis homines rationabiles, immolatis mutis et insensibilibus simulacris? Nonne enim vos multo magis sine sensu estis, quam illi quibus immolatis? Ad hunc sermonem Dominus aperuit eis intellectum, et relinquentes errorem suum quem agebant, secuti sunt me, et crediderunt Salvatori nostro Deo.

Fuit mihi aliquando hortulus monasterio vicinus, **C** in quo propter adventantes fratres olera colere videbamur. Quidam autem Gentilis ingressus est nocte, et furatus est olera. Quæ cum pertulisset ad domum suam, igni apposuit ut coqueret. Cumque tribus horis continuis ingenti igne suggesto, neque fervere, neque molliri, aut calefieri aliquatenus potuissent, sed permansissent eadem viriditate qua missa sunt, et neque aqua quidem ipsa vel leviter calefieri potuisset, in semetipsum regressus ille qui furatus est, erepta rursus de loco olera reportabat ad nos, et prosternens se ante pedes nostros rogare cœpit, ut peccati sui veniam mereretur, et fieret Christianus; quod et impetravit.

Accidit autem eadem die hospites venire ad nos plurimos fratrum, quibus opportune olera ipsa parata **D** sunt: gratias ergo referentes Domino pro mirabilibus suis, duplicem laticitiam gessimus, et pro salute hominis, et pro beneficiis divinis.

batum est, nos in hujusce Tomi Appendice recudimus. Ibi Helenus Episcopus et Zareas magus congregantur. Verba eadem cum his ferme sunt. Helenus ait: *Accendatur ignis in media civitate, et ingrediamur pariter flammâs et qui ustus non fuerit, credamus, quod hunc miserit Christus. Tunc omnibus sententia placuit. Statim ignis copiosus accensus est. Tunc beatus Helenus jubet Zaream introire flammâs. Cui Zareas inquit, Ingredere tu primus, qui hoc proposuisti. Consignans se igitur beatissimus pater Helenus, expansis manibus ingentes flammâs intrat: et stans illic dimidia fere hora neque capillis, neque vestimentis ex ali-*

167 CAPUT X.

DE SYRO ABBATE, ISAIA, PAULO, ET ANUPH.

Addebat et adhuc (*Pallad. cap. 55. 56. 57. 58.*) etiam hæc: Abbas, inquit, Syrus, aliquando, et Isaias, et Paulus occurrerunt sibi invicem ad ripam fluminis. Erant autem viri isti iusti, summæ abstinentiæ et totius religionis. Hi pergebant visitare quemdam nomine Anuph. Aberat autem monasterium ad quod ibant mansionibus tribus. Cum ergo vellent transire fluvium, nec esset copia transiendi, aiunt inter semetipsos: Petamus a Domino gratiam, ut ne impediatur nobis boni operis iter. Et conversi ad abbatem Syrum, Tu, aiunt, præcipue pete a Domino: scimus enim audiri te, quia præstabit tibi quæ petes. At ille cohortatus etiam ipsos secum genua figere, in oratione prostravit se in faciem coram Domino. Et cum comleta oratione, surrexissent, ecce vident appelli navigium ad ripam fluminis paratum, ad iter quod acturi erant expeditum. Hoc ascendentes adversus fluminis cursum ita velociter ferri ceperunt, ut inter horam unam, totius itineris (quod acturi per triduum erant) conficerent spatium. Cumque applicuissent ad terram, Isaias ait: Dominus mihi ostendit virum ad quem properamus, occurrentem nobis, et uniuscujusque nostrum secreta cordis aperientem. Sed Paulus ait: Et mihi ostendit Dominus, quod post triduum educat eum de hoc mundo.

Cum ergo iter, quod ducit ad monasterium, de flumine incedere cœpissent, progressique essent paululum, occurrit eis supradictus vir, ad quem visitandum pergebant, et salutans eos ait: Benedictus Dominus, qui vos mihi et nunc in corpore, et antequam ostendit in spiritu. Et tunc cœpit de uniuscujusque eorum meritis, quæ habebant apud Deum, atque actibus memorare. Tunc Paulus ait, Quoniam et nobis Dominus ostendit, quod post triduum te de hoc mundo assumat, peimus a te, ut etiam de tuis nobis virtutibus et actibus, quibus Domino placuisti, enarres, nec verearis jactantiæ notam. Abscessurus enim de hoc mundo, ad imitationem posteris gestorum tuorum memoriam derelinque. Tunc ille, Nihil, inquit, magnum fecisse memini, hoc tamen custodivi, ex quo nomen Salvatoris nostri in persecutione confessus sum, ne **168** post confessionem veritatis mendacium de ore meo procederet, neque post amorem cælestium terrenum aliquid amarem, sed nec gratia Domini in his defuit mihi. Numquam enim me fecit egere aliquo terreno, omnem quem desideravi

qua parte violatis, ut Zareas quoque intraret, similiter imperabat. Sed Zareas reluctare cœpit et fugere. At ubi invitum illum populus in ignibus tradidit, statim eum circumdans flamma cœpit exurere. Et immitens se sanctus Helenus, licet semiuultum, vivum tamen eripuit: quem cum dedecore eliminavit populus de finibus regionis hujus. Hunc quotidie quoque perrexerit, in Dei laudibus populus comitatur. Hæc ab Rufino totidem fere verbis personatum Scriptorem fuisse mutatum, res clamat.

^ Syro, etc.] De his præter notatum in margine Palladium nihil inveni. ROSWEDUS.

cibum, Angelorum mihi deferens ministerio. Nihil a me occultavit Dominus eorum quæ geruntur in terris : numquam defuit cordi meo lux ejus, per quam suscitatus somnum corporis non requirebam, desiderium habens semper videndi eum. Sed et Angelum suum assistere mihi semper fecit, edocentem me de singulis quibusque virtutibus mundi. Lux mentis meæ numquam extincta est. Omne quod petii a Domino, sine mora consecutus sum. Ostendit mihi frequenter multitudines Angelorum assistentium sibi ; vidi et cælestium, congregationesque martyrum, monachorum conventus, omniumque Sanctorum, eorum dumtaxat, quorum opus non est aliud, nisi laudare semper et benedicere Dominum in simplicitate cordis et fidei. Vidi e contrario Satan, et angelos ejus æternis ignibus tradi, et rursus justos æterna lætitia perfrui. Cumque hæc et multa alia his similia per totum triduum enarrasset eis, tradidit spiritum. Et continuo vident ipsi ab Angelis suscipi ejus animam, atque ad cælos ferri, ita ut vocem hymnorum audirent etiam ipsi, quibus una cum Angelis anima ejus abscedens Dominum collaudabat.

CAPUT XI.

DE HELENO.

Fuit et alius vir sanctus, Helenus nomine (*Palladio cap. 59. Hellen dicitur*) : hic a pueritia in servitio Domini, cum omni continentia et castissimis institutionibus nutritus, ad summa merita pervenerat. Denique cum adhuc puer esset in monasterio, si necessarius fuisset ignis, ut e vicino peteretur, ardentem prunas vestimento ferebat illæso. Quod admirantes omnes qui aderant fratres, studium animi vitæque ejus ac meriti imitari cupiebant. Huic quodam tempore cum solus esset in eremo, desiderium vescendi mellis exortum est : et conversus vidit in saxo favum mellis in hærentem, et intelligens inimici hanc esse fallaciam, continuo semetipsum increpans, ait : Discede a me, deceptrix et illecebrosa concupiscentia. Scriptum est enim, *Spiritu ambulate, et concupiscentias carnis ne perfeceritis (Gal. 5.)*. Et statim derelinquens etiam locum **169** ipsum, discessit, et abiit in desertum, atque ibi tamquam pro concupiscentia carnis puniendam, jejuniis semetipsum cœpit affligere. Tertia autem septimana jejunii sui videt in deserto jacere diversa poma sparsa : et intelligens dolos inimici, ait : Non manducabo, neque contingam, ne fratrem meum, hoc est animam meam scandalizem. Scriptum est enim, *Quia non in cibo solo vivit homo, sed in omni verbo Dei (Matth. 4.)*. Cumque et sequenti septimana jejunaret, paululum in somno deductus est, et ecce Angelus Domini astitit ei per visum, dicens : Surge jam, et quæ tibi apposita inveneris, nihil dubitans vescere. Surgens autem, vidit aquæ fontem lenibus repletum fluentis, ejusque ripas in circuitu herbis quibusdam teneris odoratisque prætextas. Et accedens decerpere cœpit

et edere, similiter et ex fonte poculum sumere. Confirmabat autem, se numquam in omni vi a sua tantæ dulcedinis aliquid et tantæ suavitatis hausisse. Invenit autem in ipso loco etiam speluncam quandam, intra quam aliquandiu requievit. Et cum reficiendi corpusculi tempus et necessitas adfuisset, per Dei nihilominus gratiam, nihil deerat eorum quæ poscebat a Domino.

Quodam vero tempore pergebat ad visitandos fratres incommodos, quibus etiam quæ necessaria erant ad refectionem corporis deferrebat. Et cum in itinere eorum quæ portabat onere gravaretur, vidit eminens onagros transire per desertum, et exclamavit, dicens : In nomine Domini nostri Jesu Christi, veniat hic unus ex vobis, et suscipiat sarcinam meam. Et ecce unus ex omni grege, tota cum mansuetudine pergit ad eum. Tunc ille præbentem se sponte, et onus imponit, et ipse insedit, et cum omni vel citate ab eo ad cellulas fratrum, quo pergebat, evehctus est.

Alio rursus tempore Dominica die venit ad quoddam monasterium fratrum, et cum vidisset eos non agentes solemnitatem diei, causam requirit. Cum autem dixissent, pro eo quod Presbyter non adesset, qui trans flumen maneret : propter metum enim crocodili transire nullus audebat. Tunc ille dixit : Si vultis, ego vadam, et adducam eum ad vos. Et continuo ad ripam fluminis pergit : ubi cum nomen Domini invocasset, præsto fuit bellua, et quæ solebat adesse ad perniciem hominum, affuit tunc ad vehiculum justi, tergo quoque suo suscipiens **170** eum, cum omni metu subjecta, usque ad partem ripæ ulterioris evehct. Adiit continuo Helenus Presbyterum, et exorare eum cœpit, ut veniret ad fratres : erat enim indutus vilissimo et abjectissimo indumento. Super quo miratus Presbyter, quis aut unde esset, vel quid sibi vellet, inquit. Ubi vero cognovit esse hominem Dei, sequi eum cœpit ad flumen. Et cum causaretur non inveniri navigium, quo transiri posset, tunc abbas Helenus dixit ad eum : Nihil vereris, pater ; ego jam nunc parabo vehiculum. Et exclamans voce magna, adesse bestiam jubet. Quæ statim voce ejus audita affuit, ac dorsum suum ad vehendum placide præparavit : prior ipse conscendens invitat et presbyterum, dicens : Ascende, nihil formidans. At ille, visa bellua, exterritus, retrocedere ac refugere capit. Omnes autem qui aderant, stupor ingens et metus apprehendit, videntes hominem Dei crocodilevevctum fluminis alveum transmeare. Qui ubi descendit, secum pariter in sicum educit etiam belluam, dicens ad eam : Melior est tibi mors, quam tot scelerum et tot homicidiorum involvi reatu. At ille statim corruens exspiravit.

Interea per triduum in monasterio sanctus Helenus permanens, docebat fratres spiritalem doctrinam, ita ut etiam nonnullorum cogitationes cordis, et secreta consilia proferret in medium, et alium quidem

^a Heleno.] Sozomenus lib. VI. cap. 28. Nicephorus lib. XI. cav. 34. Cassiodorus lib. VIII. Tripart.

Hist. cap. 4. quibus Helles dicitur, Palladio Hellen. ROSWEYDUS.

proderet spiritu fornicationis urgere, alium spiritu iracundiæ, alium vero cupiditate pecuniæ, nonnullos autem jactantiæ ac spiritu superbiæ illudi. Alterius vero mansuetudinis, alterius justitiæ, alterius patientiæ testimonium dabat, et sic ex utraque parte aliorum vitia, aliorum virtutes animi exaggerans, ad omnes eos profectus mirabiliter excolebat. Agnoscentes vero singuli quique, ita agi inter semetipsos, ut ille annuntiaverat, corde compuncti emendabantur. Prefecturus autem ait ad eos: Præparate olera ad adventum fratrum. Et illis præparantibus, continuo supervenerunt fratres, quibus honorifice susceptis, ipse contendit ad eremum.

Rogabat autem eum quidam de fratribus, ut permitteret eum secum degere in eremo. Cumque respondisset ei, grave esse negotium et plurimam laboris, obsistere tentationibus dæmonum; eo contentiosius juvenis persistebat, promittens se cuncta tolerabiliter perlaturum, tantum **171** ut præberet ei copiam consortii sui. Et cum permisisset, secutus est eum ad eremum, quum ille in vicina sibi spelunca habitare jubet. Tunc dæmones advolant per noctem: primum fœdis et terribibus eum cogitationibus exagitant, post hæc vero etiam violenter irnere et necare eum aggrediuntur. Effugiens autem juvenis, et pervolans ad cellulam sancti Ileni, quibus malis urgeretur, exponit. Tunc senior consolatus est eum paucis verbis, et de virtute fidei ac patientiæ commomens, statim revocat ad speluncam, de qua effugerat, et tamquam sulcum quemdam per arenam extra cellulam juvenis, digito **C** suo ducens, præcepit in nomine Domini, ne audeant dæmones statutum transgredi limitem: et ita verbi ejus virtute adolescens permansit de reliquo securus.

Ferebatur de eo, quod et ipse adolescens in eremo positus, cælestes sæpe percepisset cibos, et fratribus ad se venientibus, cum nihil habuisset quod apponeret, affuisse quemdam adolescentem panes ei et quæ erant necessaria deferentem, eaque cum ante speluncam ejus deposuisset, ultra nusquam comparuisse; dixisse vero eum ad fratres: Benedicamus Dominum, qui præparavit nobis mensam in deserto.

Hæc, et alia plurima de sanctorum Patrum vita et conversationibus enarrans nobis pater Copres, et cum omni affectu instruens; post adificationem **D** vero sermonum, introducit nos in hortulum suum, ostendit nobis arbores palmarum, aliorumque pomorum, quas ipse plantaverat, et dicebat: Hæc me in eremo plantare rusticorum fides admonuit. Ut enim vidi eos tantam fidem habere, ut arenam sub nostris vestigiis colligentes, per agros suos spargerent, et terram sterilem ad totius fecunditatis vertent ubertatem, pudor, inquam, est, si nos inferior

^a Elia. | De hoc Sozomenus libro VI. cap. 28. Nicephorus lib. II. cap. 54. Cassiodorus Hist. Trip. lib. VIII. cap. 4.

^b Pithyrione. | De hoc Nicephorus lib. IX. cap. 14. Præterea Pithyrion ille, qui tamen alibi, apud Athe-

res his inveniamur in fide, quorum fides per nos consignata est Deo.

CAPUT XII.

DE ^a ELIA.

Vidimus et alium senem (*Pallad. cap. 51, et de alio Elia c. 3.*) venerabilem, Eliam nomine, in finibus civitatis Antinoe, quæ est metropolis Thebaidis, centum fere jam et decem (ut dicebatur) annorum, super quem dicebant, quod vere spiritus Eliæ in eo requievisset. Multa enim de eo et magnifica referebantur. Septuaginta namque annos **172** in solitudine vastissima eum transegisse perhibebant; cujus deserti horrorem terroremque nullus sermo digne poterit exponere. Illic ergo sedebat senior tota hac ætate, humanæ habitationis nesciens loca. Semita autem erat angusta et scrupea, quæ ad eum ducebat, quæ vix inventri a commeantibus posset. Locus vero ipse in quo sedebat, spelunca erat terribilis quædam, et intuentibus plurimum horrores incutiens. Ipse autem trementibus jam membris præmatura quætebatur ætate. Incessabiliter tamen per singulos dies signa faciebat, et advenientes ad se quacumque incommoditate constrictos, omnimodis resolvebat. Cuncti vero patres confirmabant, quod nullus omnino meminisset quando hic secessisset ad eremum. Cibum ei erat panis exiguus, et paucissimæ oliivæ, usque ad ultimam senectutem. Nam in juvenute septimanas frequenter jejunasse perhibebatur.

CAPUT XIII.

DE ^b PITHYRIONE.

Interea (*Pallad. cap. 74.*) redeuntes ex Thebaide, vidimus montem quemdam præruptum fluvio imminente, elatione minacis saxi, aspectu etiam ipso terribilem, in quo erant per ipsa præcipitia speluncæ difficilis adscensus. In his monachorum plurimi conmanebant, quorum pater erat nomine Pithyrion. Hic et ex discipulis beati Antonii fuit, et post illius obitum cum sancto habitaverat Ammone. Post hujus quoque abscessum in hoc se constituerat monte: sed et tanta in eo erat virtutum copia, tantaque gratia sanitatum, et potestas adversus dæmones, ut duorum merito summorum virorum solus hæreditatem consecutus duplicem videretur. Hic ergo multos monitis ædificans, multaque doctrina instruens, præcipue tamen de discretione spirituum nos docebat dicens, esse quosdam dæmones, qui certis quibusque vitiis obsequantur, quique cum affectus animæ passibiliter et vitiose viderint moveri, convertunt eos ad omne facinus malum. Si quis ergo est, qui vult dæmonibus dominari, prius vitiis suis et passionibus dominetur. Quodcumque enim vitium propriæ passionis abjeceris, hujus vitii dæmonem poteris etiam de obsessis

nas videlicet, æceterium, seu exercendæ pietatis domicilium, habuit. ROSWEYDUS.

¹ Rescripsimus nonnullos, recto sensu atque seriâ orationis cogente; antea nullos ἀπλω; legebatur. Leviora inferius taciti castigamus.

corporibus effugare. Et ideo conandum est paulatim a propria vitia superare, ut possimus etiam dæmones superare, qui hujusmodi vitiis obsequuntur. Illic secundo reficiebatur **173** in septimana, puliculas accipiebat ex farina, nec poterat jam accipere aliam escam, neque ætate, neque consuetudine permittente.

CAPUT XIV.

DE PATRE ^a EULOGIO.

Vidimus et alium (*Pallad. c. 75, et de alio Eulogio c. 26.*) sanctum patrem, Eulogium nomine, qui in offerendis Sacramentis tantum gratiæ acceperat a Domino, ut uniuscujusque accedentium ad altare Dei merita culpasque cognosceret. Denique ex monachis quosdam volentes accedere ad Communionem, retinebat dicens: Quomodo ausi estis accedere ad Sacramenta divina, cum mens vestra et propositum sit in malo? Denique aiebat: Tu hac nocte habuisti cogitationes fornicandi. Tu vero dixisti in corde tuo: Nihil interest, sive justus ad Sacramenta, sive peccator accedat. Et alius dubitationem habuit in corde suo, dicens: Quid enim me sanctificare Communione potest? Hos ergo singulos removebat a Communione Sacramenti, et dicebat eis: Secedite paululum, et agite pœnitentiam, ut purificati per satisfactionem et lacrymas, digni habeamini Communionem Christi.

CAPUT XV.

DE ^b APPELLEN PRESBYTERO ET JOANNE.

Vidimus et alium Presbyterum (*Pallad. cap. 60. et 61.*) in vicina regione nomine Appellen, virum justum. Hic faber erat ferri, et quæ necessaria erant fratribus operabatur. Quodam autem tempore, cum ad fabrilis opera vigilaret in silentio noctis, conversus diabolus in formam mulieris speciosæ, venit ad eum tamquam aliquid operis ei deferens. Tum ille arreptum manu nuda de fornace ferrum candens, in faciem ejus injecit. At illa clamans et ululans aufugit, ita ut omnes fratres, qui in circuitu commanebant, ululatum ejus fugientis audirent, et ex eo jam vix ille in usu habuit, ferrum candens manu nuda tenere, nec lædi. Ad hunc ergo cum venissemus, et humanissime nos suscepisset, poscebamus ab eo, ut nobis vel de suis gestis, vel de eorum quos præcipuos in conversatione sancta sciret, virtutibus loqueretur. Tunc ille:

Est, inquit, in hac eremo vicina frater quidam nomine Joannes, ætate procerus, vita et moribus, atque abstinentia cunctos præcellens. Hic primum cum accessisset ad eremum, tribus continuis annis, sub cujusdam saxi rupe stans, semper **174** oravit, ita ut numquam omnino resederit, neque jacuerit. Somni autem tantum caperet, quantum stans capere

^a Eulogio.] *De hoc Sozomenus lib. VI. cap. 23. Niceph. lib. II. cap. 34. Cassiodorus lib. VIII. Trip. Hist. cap. 4.*

^b Appellen.] *De hoc Sozomenus lib. VI. cap. 28. Niceph. lib. XI. cap. 35.*

potuit. Cibum vero numquam sumserat nisi die Dominica. Presbyter enim tunc veniebat ad eum, et offerebat pro eo sacrificium, idque ei solum Sacramentum erat et victus.

Huic quodam die satanas subripere volens, transfignavit se in presbyterum, qui venire ad eum solebat, et præveniens horam solitam, simulabat se Sacramentorum gratia venisse. At ille vigilanter intelligens diaboli fraudem, cum indignatione quadam ait ita ad eum: Quid omni doli omnique fraudis pater, inimice omnis justitiæ, non desinis seducendo animas Christianas, sed et ausus es etiam ad ipsa te immergere terrifica et sacrosancta mysteria. At ille respondit ei: Putavi, inquit, quod possim te lucrifacere: sic enim et alium quemdam ex vestris decepi, ita ut mente excederet, et perderet sensum. Quem cum credentem mihi, insanum reddidissem, tot justi orantes pro eo, vix eum et in loco et sanitati restituere potuerunt. Et hæc cum dixisset dæmon, aufugit ab eo.

Erat autem supradictus vir persistens in opere cepto, atque in oratione perdurans. Pedes vero ejus, ex eo quod multo tempore immobiles fuerant, disrumpcebantur, ita ut sanies ex eis proflueret. Tres autem cum compleverentur anni, affuit Angelus Domini, et ait ad eum: Dominus Jesus Christus, et Spiritus sanctus suscepit orationes tuas, et corporis tui cicatrices sanat, et cælestis cibi, id est verbi et scientiæ suæ tibi abundantiam donat. Et contingens os ejus ac pedes, et ab ulceribus eum sanum reddidit, et repletum scientiæ et doctrinæ gratia, cibi famem sentire non fecit. Jubet autem transire cum ad alia loca, et eremum circumeuntem visitare etiam alios fratres, et adificare eos in verbo et doctrina Domini. Dominica autem die ad eundem semper revertebatur locum, simili modo Sacramentorum gratia, reliquis vero diebus etiam opus manuum faciebat et operabatur, jumentorum cingula ex palmarum foliis texens, ut in illis locis haberi moris est.

Quodam vero tempore claudus aliquis ire ad ipsum voluit, ut ab eo curaretur. Contigit autem ut animal, quod ascensus erat, cingulum manibus hominis Dei factum haberet. Cum ergo imponeretur supra jumentum, statim ut **175** contigerunt pedes ejus illud cingulum, sanus effectus est. Sed et quibuscumque agris, benedictum panem misit, statim ut ex eo perceperunt sanati sunt. Et alias multas virtutes et sanitates per eum Dominus implevit.

Habuit autem et hanc gratiam super omnes patres et cæteros homines, ut uniuscujusque fratrum de vicinis monasteriis conversatio ei revelaretur, ita ut scriberet ad patres ipsorum, et commoveret quod illi et illi segniter agerent, nec rectum in timore Dei propositum gerunt: illi vero et illi in fide et animi virtute proficiunt. Sed et ad ipsos fratres

¹ Decret ut vocula, quam loci sensusque integritas exigebat.

² Simile est in Pelag. libell. 18. voc. 20. de Paulo Simplice.

scribat, aliis quidem quod multum tædiosi essent erga fratres, et pusillo animo erga patientiam, aliis vero quod bene, constanter et sollicitè agerent, et sufficienter consolarentur fratres. Et quid huic meriti pro virtutibus, quid vero illi correptionis immineret a Domino pro ignavia prædicabat, et ita eorum qui absentes erant, actus et causas, ac merita, vel negligentiam describebat, ut audientes hi de quibus dicebatur, conscientia convicti negare non possent.

Docebat autem omnes, ut a visibilibus et corporeis rebus animos ad invisibilia et incorporea transferrent. Tempus enim, inquit, est ut ad hujusmodi studia transeamus: neque enim semper pueri, et semper infantes esse debemus, sed aliquando jam ad spiritalia et altiora conscendere, et virorum sensus capere, atque ad perfectiorem subire intelligentiam, ut possimus virtutibus animi enitescere. Sed et multa alia de hoc viro sanctus homo Dei Apelles narratione nobis fidelissima commendavit, quæ cuncta conscribere et longum videtur, et pro magnitudine sui, nonnullis audientium vix credibile.

176 CAPUT XVI.

DE PAPHNUTIO.

Vidimus et monasterium (*Pallad. c. 62.*) sancti Paphnutii hominis Dei, qui nominatissimus in illis locis anachoretæ, et ultimus habitator fuerat deserti in regionibus Heracleos, splendidæ apud Thebaidam urbis.

De hoc ergo (*Pallad. c. 65.*) fidelissima patrum narratione comperimus, quod cum fuisset vitæ Angelicæ, quodam tempore oraverit Deum, ut sibi ostenderet, cui sanctorum similis haberetur. Assistens vero Angelus respondit ei, quod similis esset symphoniaci cuidam, qui in vico illo cantandi arte victum quæreret. Tunc ille obstupefactus novitate responsi, cum omni properatione pergens ad vicum, perquirat hominem. Et cum invenisset, studiosissime percontatur ab eo, quidnam sancti et religiosi operis gestum sit ei, omnesque actus ejus curiosius discutit. At ille respondit quod res erat, se esse in-

* Paphnutio. | *De hoc Maurolycus in Martyrologio suo, Pannucii nomine, 29. Novembris: S. Pannucii abbatis, qui eremum Heracliaë regionis incoluit, et cuius opera Thaidem insignis formæ meretricem, ornamentis in ignem projectis, veniam pœnitentiæ meruisse perhibent, Florarium Sanctorum manuscriptum 8. Martii: Paphnutii confessoris, qui convertit Thaisim meretricem, et tres viros ereptos sæculo lucratus est Deo. Claruit anno salutis 321. Habes hæc posteriora de tribus viris in hoc Rufini capite expressa.*

Cum varii fuerint Paphnutii, non existimo quemquam cum hoc eundem esse. Nam qui 28. Apr. habetur apud Metaphrastem, et ex eo apud Surium, martyr fuit tempore Diocletiani: quem Martyrologium Romanum habet 24. Septembr. nec ulla ejus mentio in Menologio, etsi id asserat Baronius, qui, quod Galesinius dicit se accepisse ex tabulis Græcis, existimavit ex Menologio esse. Sed existimo Galesinum de Metaphraсте intelligere. In Menæis 25. Septemb. de eo solo tantum duo versus.

A dignissimæ vitæ: hominem peccatorem, atque ante non multum temporis, ex latrone ad istud quod nunc exercere videretur, sædum artificium devolutum. Paphnutius eo magis instabat, requirens, si quid ei forte, vel inter atrocina pii operis fuisset admissum. Nihil, inquit, mihi conscius sum boni: hoc tamen scio, quod cum inter latrones essem, capta est aliquando a nobis virgo Deo consecrata: cujus cum ceteri collegæ mei latrones cuperent eripere pudorem, objeci me in medium et eripui de contaminatione latronum, et nocte deducens eam usque ad vicum, domui suæ resitui intactam.

Alio quoque tempore (*Pallad. c. 65.*) inveni mulierem honestæ formæ in eremo oberrantem. Hæc cum interrogaretur a me cur aut quomodo in hæc loca advenisset? 177 respondit: Nihil me interrogas infelicissimam mulierem, nec causas requiras, sed si ancillam placet habere, abducito quo vis. Mihi enim infelici est maritus, qui debiti fiscalis gratia sæpe suspensus et flagellatus, ac pœnis omnibus cruciatus servatur in carcere, nec aliam ob causam producit, nisi ut tormenta patiatur. Tres autem nobis filii fuerunt, qui jam pro ejusdem debiti necessitate distracti sunt. Ego quoque miserima, quia ad similes pœnas inquiror, de loco ad locum fugitans, inedia miseriaque confecta, per hæc nunc latitans oberro loca, triduum hoc jam sine cibo ducens. Ego ubi hæc audivi, miseratus adduxi eam ad speluncam, et reficiens animam ejus fame collapsam, dedi etiam trecentos ei solidos, pro quibus se ac maritum, et filios non solum servituti, sed et supplicis asserebat obnoxios: et revocata ea ad civitatem, omnes eos data pecunia liberavit. Tunc pater Paphnutius, Ego, inquit, nihil tale feci: tamen credo etiam ad te pervenisse, quod celebre Paphnutii nomen inter monachos habeatur. Fuit enim mihi non mediocri studii, ut vitam meam in hujusmodi excolerem disciplinis. Deus igitur de te mihi revelavit, quia nihilominus apud ipsum meriti habens quam ego. Quia ergo, frater, vides te non minimo loco haberi apud Deum, non negligas animam tuam. At ille statim fistulas quas manu gerebat abiciens,

Menolog. Græcum 49. Apr. habet Paphnutium Jerosolymitam eumque martyrem de quo Menæa 20. Apr. duos tantum habent versus, nec martyrii meminere.

Menologium Græcum 25. Septembr. habet Paphnutium Ægyptium, sanctæ Euphrosynæ patrem, de quo Menæa eodem die duos quoque tantum versus habent.

Martyrologium Romanum 41. Septembris, habet Paphnutium Thebæum seu superiorum Thebarum episcopum et confessorem, ut vocat Niceph. lib. VIII. cap. 49, qui celeberrimus est, et omnium historicorum præconio notus. De quo vide ad Vitam Sancti Antonii cap. 50.

Alius etiam Paphnutius Meletianus, de quo Epiphanius in Panar. hæres. 68.

Alius etiam Paphnutius Cephalæ, de quo Palladius cap. 91.

Alius Paphnutius Presbyter Scetiones, cognomento Bubalus apud Cassianum Collat. III. cap. 4. et Colat. XVIII. cap. 15. Roswerthus.

secutus est eum ad eremum, et artem musicam in spiritalē commutans vitæ mentisque harmoniam, per integrum triennium arctissimæ se tradidit abstinentiæ, in Psalmis et orationibus semetipsum die noctuque exercens, atque iter cælesti antui virtutibus agens, inter sanctorum Angelicos choros reddidit spiritum.

Posteaquam Paphnutius (*Pallad. c. 64.*) prædictum symphonicum omni exercitio virtutum consummatam præmisit ad Dominum, ipse acrioribus semetipsum studiis, quam prius exercuerat, agens, iterum Domino supplicabat, ut sibi ostenderet, quis sibi similis esset super terram. Fit ergo iterum vox Domini ad eum dicens: Similem te esse nosce primario vici illius, qui est in proximo. Quibus auditis Paphnutius, sine mora ad eum properans, pulsat ad ostium domus ejus. Ille vero, cui moris erat suscipere **178** hospites, occurrit ei, atque introduxit in domum suam, lavans quoque pedes ejus, apposuit mensam, agitque convivium. Inter epulas vero percontari Paphnutius cepit ab hospite, qui actus ei, quod studium, cujusque operis haberet exercitia? Ille vero cum de se humilia responderet, et latere in bonis quam publicari mallet, perurgebat Paphnutius dicens, revelatum sibi esse a Domino, quod dignus esset consortii monachorum. At ille eo magis humilia de seipso sentiens, aiebat: Ego quidem in nullo mihi sum boni alicujus conscius, verum quia verbum Dei factum est ad te, eum quem nihil latet, celare non possum. Hæc ergo quæ mihi in medio multorum posito in usu sunt, loquar. Triginta jam completi sunt anni, quod continentiæ consensum habere me cum conjugē mea nullus agnovit. Suæ cepi autem ex ea tres filios, horum enim causa solummodo cognita est mihi uxor, nec præter eam alia, nec ipsa ultra jam cognita. Suscipere hospites nunquam cessavi, sed ita, ut neminem ante me paterer adveniēti occurrere peregrino. Non dimisi umquam de domo mea hospitem sine viatico: pauperem nullum despexi, sed quæ necessaria fuerant præbui. Si in judicio sedi, nec filii mei personam contra justitiam accepi. Alieni laboris fructus nunquam introierunt in domum meam. Litem si vidi, nunquam præterii, donec reconciliarem dissidentes ad pacem. Nemo umquam deprehendit in culpa famulos meos: nunquam greges mei læserunt fruges alienas: volentem seminare in rure meo nunquam prohibui, nec uberiora mihi novatia elegi, sterilia illis dereliqui. Quantum in me fuit, nunquam permisi ut potentior infirmum premeret. Semper studui in vita mea, ut neminem contristarer. In judicio si fui caput, neminem condemnavi, sed dissidentes revocare in concordiam studui. Hæc interim mihi vitæ institutio, Deo donante, hactenus fuit.

Audiens autem hæc beatus Paphnutius, caput ejus exoculans, benedixit eum dicens: *Benedicat te Dominus ex Sion, et videas quæ bona sunt in Jerusalem (Psal. 127.)*. Quia ergo bene hæc et convenienter implesti, illud tibi deest, quod honorum

omnium summum est, ut omittens cuncta, ipsam veram jam sequaris Dei sapientiam, et secretiores **179** inquiras thesauros, ad quos non aliter poteris pervenire, nisi abneges teipsum et tollas crucem tuam, et sequaris Christum. At ille cum audisset hæc, nihil moratus, nec omnino aliquid in domo sua ordinans, secutus est virum Dei, pergens cum ipso ad desertum. Cumque venisset ad flumen, nusquam ad transmeandum reperto navigio, Paphnutius præcepit intrare secum pedibus fluvium, cum in illis locis profunda habebatur altitudo. Transierunt ergo pariter fluvium, ita ut aqua eis vix ad latera perveniret. Ubi vero venerunt ad desertum, collocat hominem Paphnutius in cellula quadam, haud procul a suo monasterio posita, et conversationis spiritualis ordinem tradidit, perfectorumque studiorum exercitia docuit, scientiæ quoque secretiora concedit. Cumque eum in omnibus instruxisset, semetipsum de novo majoribus exercitiis dedit, exiguos priores deputans labores, quibus conferri poterat is, qui sæculi videbatur actibus occupatus. Hoc enim sibi dicebat: Si isti, qui sunt in sæculo, tantum boni operis faciunt, quantum nos studere debemus, plus vel amplius in abstinentiæ labore eos antecedere? Tempore autem aliquanto in his transacto, et ad scientiæ perfectionem eo perducto, quem perfectum jam in operibus assumserat, quadam die Paphnutius sedens in cellula sua, videt animam ejus inter Angelorum choros assumptam, dicentium: *Beatus quem elegisti, et assumisti: habitabit in tabernaculis tuis (Psal. 64.)*. Et cum hæc audisset, agnovit assumptum esse ex hoc mundo virum. Tunc vero Paphnutius persistebat in jejuniis et orationibus, semetipsum ad majora et perfectiora extendens.

Et rursus orabat Dominum (*Pallad. c. 65.*), ut sibi ostenderet, cui similis haberetur inter homines. Rursus ei divina vox respondit, dicens: Similis es negotianti ei, quem videris ad te venientem: sed et exsurge velociter, et occurre ei. Adest enim vir cui te similem indicavi. Et Paphnutius sine mora descendens, occurrit cuidam negotiatori Alexandrino viginti millibus solidorum mercimonia tribus navibus deferenti ex Thebaide. Et quoniam erat religiosus, et bonorum operum studium gerens, deest leguminum sacros pueris suis impositos, ad monasterium Dei hominis deferrebat: et hæc ei causa adeundi Paphnutium **180** fuit. At ille continuo ut eum vidit: Quid agis, inquit, o pretiosissima et Deo digna anima? Quid tibi cum terrenis est labor, cui sors et societas cum cælestibus data est? Relinque hæc illis, qui de terra sunt et de terra cogitant: tu autem regni Dei, ad quod vocatus es, negotiator efficere, et sequere Salvatorem, a quo paulo post assumendus es. At ille nihil omnino differens, præcepit pueris suis ut omnia quæ superessent (multa enim jam ipse per se distribuerat) pauperibus erogarent. Ipse vero sequens sanctum Paphnutium ad desertum, in eodem ab eo constitutus est loco, ex quo et priores ad Dominum fuerunt assumpti. Qui similiter ab eo

de omnibus instructus, in exercitiis spiritualibus et A
divinæ sapientiæ studiis permanebat. Brevi autem
tempore consummato, etiam hic translatus est ad
congregationem justorum.

Et non multo post (*Pallad. c. 65.*) cum etiam ipse
Paphnutius in ipsis summx abstinentiæ exercitiis et
laboribus vitam poneret, astiit ei Angelus Domini,
dicens ad eum: Veni jam, benedicte, et ingrede: e
ea, quæ tibi debentur æterna tabernacula. Ecce enim
adsunt Prophetæ, qui te, in suum suscipiant chorum.
Hoc autem tibi prius idcirco non revelavi, ne forte
latus, damnum aliquod tui laboris incurreres. Et
unam post hæc in corpore adhuc positus diem du-
cens, cum quidam Presbyteri ad eum visitandum ve-
nissent, omnia eis quæ sibi Dominus revelaverat,
nota fecit, dicens ad eos, nullum in hoc sæculo de-
bere despici, etiam si latro sit aliquis, aut in scena
positus, etiam si cultum ruris exerceat, et conjugio
videatur adstrictus, etiam si negotiator dicatur, et
mercimoniis serviat, tamen in omni ordine humanæ
vitæ sunt animæ Deo placentes, et habentes actus
ali nos occultos, quibus delectatur Deus: unde
constat, non tantum professionem vitæ, aut habitus
speciem Deo esse placitam, quantum sinceritatem,
atque affectionem mentis, operumque probitatem. Et
cum similia de singulis quibusque disseruisset, tra-
didit spiritum. Evidenter autem Presbyteri qui ade-
rant, omnes fratres viderunt eum ab Angelis suscipi,
hymnum canentibus et collaudantibus Deum.

181 CAPUT XVII.

DE MONASTERIO ABBATIS * ISIDORI.

Vidimus et apud Thebaidam (*Pallad. cap. 74.*) etiam
Isidori † nominatissimum monasterium, amplissimis
spatiis circumseptum muroque circumdatum, in quo
habitantibus viris, larga præbebantur habitacula. In-
trinsecus putei plures, horti irrigui, omnium quoque
pomorum arborumque paradisi, et quæcumque ne-
cessaria usibus erant, sufficienter, imo et abundan-
ter provisæ; ob hoc ut nulli monachorum habitantium
intrinsicus necessitas ullâ fieret exeundi foras ad
aliquid requirendum. Senior quidam vir gravis, et
de primis clectus ad januam sedens, hoc habebat
officium, ut adventantes ea lege suscipiat, qua ingressi
ultra non exeant. Si ergo semel ingredi placuerit,
stat immobilis lex: sed quod est admirabilis, in-
gressos non jam legis necessitas, sed vitæ beatitudo
retinet, ac perfectio. Hic ergo senior in janua, ubi
ipse commanet, adhærentem sibi habebat hospitalem

* Isidoro.] *De eo Sozomenus lib. VI. cap. 28. et lib. VIII. cap. 12. et 13. Socrat. lib. VI. cap. 9. Nicephorus lib. VIII. cap. 34. Cassiodorus lib. VIII. Tripart. Hist. capite 1. Hic inter Origenistas numeratur a D. Hieronymo epist. ad Ctesiphonem. Videndum an hic etiam fuerit inter monachos respicientes, de quibus egi Prolgomeno 15. responsione ad argumentum secundum, quod objiciebatur contra horum librorum auctoritatem. ROSWYDUS.*

† Serapione.] *De hoc Serapione apud Palladium, cap. 76. et de alio quodam, cui cognomen Sindonites,*

cellulam, in qua adventantes hospitio recipiat, et
omni humanitate refoveat. Ut ergo et nos ab eo
suscepti sumus, introeundi nobis quidem copia nulla
fuit, ab ipso autem didicimus, quæ institutionum
beatitudo gereretur intrinsicus. Duos aiebat esse
solos seniores viros, quibus permessa est egrediendi
ingrediendique libertas, qui opera fratrum dispen-
sare, et quæ necessaria sunt inferre curarent; ce-
teros vero ita esse in silentio et quiete, orationibus
et religiosiis studiis operam dantes, atque animi vir-
tutibus pollentes, ut omnes signa faciant: et quod
vere omnium mirificum signum sit, nullus eorum
ægritudinem cujusquam infirmitatis incurrit, sed
cum unicuique vitæ finis affuerit, omnimodis præ-
foscens, et indicans ceteris fratribus suis de suo
exitu, atque omnibus vale dicens, ad hoc ipsum re-
cubans, spiritum lætus emitit.

182 CAPUT XVIII.

DE b SERAPIONE PRESBYTERO

(*Deest hic Palladio.*)

Sed et in regione Arsenoite Serapionem quemdam
Presbyterum vidimus multorum monasteriorum pa-
trem, sub cujus cura plura et diversa monasteria,
quasi decem millium habebantur monachorum, qui
omnes ex laboribus propriis, quos præcipue messis
tempore, mercede manuum conquirebant, partem
plurimam ad supradictum patrem conferentes, in
usus pauperum destinabant. Hoc autem moris erat
non solum ipsis, sed et omnibus pœne Ægyptiis mo-
nachis, ut messis tempore elocent ad metendum
operam suam, atque ex ea mercede octogenos unus-
quisque modios frumenti plus minus conquireret, et
horum partem plurimam pauperum usibus offerant,
unde non solum regionis ipsius indigentes alantur,
sed et Alexandriam naves frumento onustæ dirigantur,
vel in carcerem conclusis, vel reliquis peregrinis
atque egentibus prorogandæ. Neque enim intra
Ægyptum sufficiunt pauperes, qui possint miferi-
cordiæ eorum fructus et largitates absumere.

Vidimus autem et in regionibus Memphæis, et Ba-
bylonis innumeras multitudines monachorum, apud
quos et diversas virtutum gratias ac inorum orna-
menta perspeximus. Ibi autem tradunt esse loca, in
quibus Joseph fertur recondidisse frumenta, quos et
thesauros Joseph vocant; alii vero Pyramidas, quas
dicunt ipsas esse, in quibus, ut putant, frumenta
tunc congregata sunt.

quod sola sindon ei vestis esset: qui fuit imperitus literarum. Vide Palladium cap. 85. Hic a Baronio Notation. ad Martyrol. Roman. 21. Martii non rite dicitur Syndonius. Serapionis abbatis dicta habes apud Pelagium libello VI numero 12. libello VIII. num. 2. lib. XI. num. 13. lib. XV. num. 16. de quo Sozomen. lib. VI. cap. 28. ex quo Niceph. lib. XI. cap. 34. sua desumpsit, et Cassiodorus Tripart. lib. VIII. cap. 1.

ROSWYDUS.

† Origenista hic fuit, teste Hieronymo.

CAPUT XIX.

DE * APOLLONIO MONACHO ET MARTYRE.

Tradebant ergo seniores (*Pallad. cap. 66.*), horum fuisse quendam persecutionis tempore monachum, nomine Apollonium, qui cum vitam magnificam egisset inter fratres, etiam diaconus ordinatus est. Tempore ergo persecutionis erat ei **183** studium singulos quosque circuire fratres, et cohortari eos ad martyrium. Cumque fuisset etiam ipse comprehensus, et in carcerem trusus, Gentilium plurimi tamquam insultantes veniebant ad eum, et verbis blasphemis et impiis confutabant.

Inter quos fuit quidam Philemon nomine choraula famosissimus, et omni populo amabilis. Qui cum multis eum fatigaret injuriis, impium, et scelestum, et seductorem eum vocans, multorumque mortalium deceptorem, dignumque esse ab omnibus odio haberi: cunque hæc et multa alia adversus eum graviora loqueretur, respondit ei Apollonius, dicens: Misereatur tibi Dominus, fili mi, et nihil tibi horum quæ locutus es, reputet ad peccatum. Hæc cum audisset Philemon corde compunctus est, vimque verborum ejus supra humanum morem in sua mente percensit intantum, ut Christianum se repente fateatur. Et inde statim pervolat ad tribunal judicis, atque in conspectu totius populi proclamans, Injuste, inquit, agis, o judex iniquitatis, viros religiosos, et Deo amabiles puniens, nihil enim mali Christiani vel faciunt, vel docent. At ille hæc audiens, primo quidem putabat, utpote loci illius hominem, joci aliquid proponere. Sed cum vidisset hæc eum sedule prosequentem, et cum omni constantia asserentem: Insanis, inquit, Philemon, et mente captus es subito. At ille, Ego, inquit, non insanio, sed tu injustissimus atque insanissimus judex es, qui tot justos injuste perimis viros. Ego enim Christianus sum, quod est hominum genus optimum. Tunc ille coram populo cepit eum primo plurimis blandimentis revocare velle in id quod eum noverat; sed ut immobilem vidit, omnia intendit in eum genera tormentorum. Cognito vero, quod ex verbis Apollonii hæc facta ei fuerit permutatio, correptum etiam Apollonium gravioribus subdidit tormentis, et deceptoris in eum crimen exaggerat. Apollonius vero dixit ad eum: Utinam et tu, judex, et omnes qui assistunt, et audiunt me, hunc meum quem dicis errorem deceptionemque sequeremini. At ille ubi hæc audivit **184**, et ipsum, et Philemonem ignibus tradi in conspectu populi jussit. Illi vero postquam ingressi sunt flammam, beatus Apollonius, cunctis audientibus, clamabat ad Dominum, dicens: *Non tradas, Domine, bestiis animas confitentium tibi (Psal. 73.): sed ostende nobis*

A evidentem salutare tuum (Psal. 84.). Igitur, ubi hæc in auditu populi et judicis ad Dominum locutus est Apollonius, repente nubes repleta rore circumdedit viros, et flammam accensam ignis extinxit: super quo stupefacti et judex, et populus, una omnes voce clamare coeperunt: Magnus, et unus est Deus Christianorum, solus immortalis est. Sed hæc cum fuissent Præfecto Alexandria nuntiata, semetipso truculentior redditur, et electis quibusdam de officio suo crudelissimis, et sævissimis, non tam hominibus, quam bestiis, mittit, qui et ipsum judicem, qui mirabilibus divinis crediderat, et eos per quos virtus Dei apparuerat, vinctos Alexandriam adducerent. Igitur cum adducerentur omnes pariter vincti, affuit gratia Dei in verbo, et cepit Apollonius eos, qui se vinctos ducebant, fidem Dei docere. Quique cum Dei misericordiam credidissent, et fidem Dei tota cordis firmitate receperant, semetipsos cum his, quos exhibere venerant, vinctos offerunt judici, et Christianos se esse pariter profitentur. Quos cum Præfectus in fide Domini pertinaoet et immobiles pervidisset, universos pariter jubet in profundum maris demergi, ignorans impius quid ageret. Hoc enim sanctis non mors, sed Baptismus fuit. Sed et horum corpora, Dei sine dubio providentia, integra illibataque maris unda reportavit ad litus, quæque ab his, qui obsequii causa simul venerant suscepta, ac revocata sub uno sepulcri domicilio collocata sunt: a quibus usque ad præsens tempus, virtutes multæ, et signa miranda omnibus consummantur, sed et vota omnium atque orationes suscipiuntur ab eis, et cum fructu petitionis implentur, quo etiam et nos dignatus est Dominus adducere, et vota nostra orationesque complere.

185 CAPUT XX.DE ^b DIOSCORO PRESBYTERO.

Vidimus et alium (*Pallad. cap. 68.*) venerabilem patrem apud Thebaidam, Dioscorum nomine, presbyterum, habentem in monasterio suo centum fere monachos, quem tempore eo quo acceditur ad Sacramenta, summam curam summamque perspeximus adhibere diligentiam, ne quis eorum qui accedunt, in aliquo deferrent conscientiæ maculam, in tantum ut etiam de his eos commoneret, quæ accidere per somnia hominibus solent, vel per phantasias molierum apparentium, vel etiam per naturalis humoris abundantiam. Dicebat ergo: Siquidem absque mulierum phantasiis tale aliquid eveniat, non esse peccatum, congenitus enim humor in corpore, ubi propria repleverit conceptacula, suis necesse est, ut meatibus egeratur, et ideo non trahitur ad peccatum. Ubi vero visus mulierum, et blandimenta carnis occurrunt, in hoc jam desiderii animæ et erga hujusmodi

* Apollonio.] *Baronius Notation. ad Martyrolog. Roman. 8. Martii existimat hunc Apollonium et Philemonem eos esse, de quibus ibi in Martyrologio. Sed si Acta a Metaphraste scripta cum his conferantur, non quadrant. In Menæis bis invenio memoriam Apollonii, et Philemonis martyrum cum diversis sociis. Primo 44. Novembris, qui sunt ii, de quibus Martyrolog. Roma-*

num 8. Martii agit; secundo 6. Julii, sed neutris Acta exprimentur, ut inde aliquod indicium fieri possit: Vide Nicephorum lib. IX. cap. 1. ROSWEDUS.

^b Dioscoro.] *Sozomenus lib. VI. cap. 23. Nicephorus lib. XI. cap. 34. Cassiodorus lib. VIII. Tripartit. Hist. cap. 1. ROSWEDUS.*

cogitationes atque illecebras occupatæ dari confirmabat indicia. Debere ergo monachos, aiebat, omni genere a cogitationibus suis repellere huiusmodi simulacra, nec indulgere omnino in hæc diaboli blandimenta sensus suos, alioquin nihil videbitur interesse inter eos et illos qui in sæculo vivunt. Sed laborandum est monachis, ut etiam naturalem humorem per multam jejuniorum abstinenciam et frequentes orationes doment ac superent: fluxamque ejus labem, orationis et jejunii continuatione restringant. Denique aiebat, et hi qui in deliciis vivunt, si forte corporis sui ægritudo deposcat, ab omnibus quæ noxia esse judicaverit medicus, abstinebunt; cur non hoc multo magis monachus faciat, cui animæ et spiritus sanitas expetenda est?

CAPUT XXI.

DE MONACHIS IN NITRIA COMMORANTIBUS.

Venimus autem (*Pallad. cap. 69.*) et ad Nitriæ famosissimum in omnibus Ægypti monasteriis **186** locum, qui quadraginta fere millibus abest ab Alexandria, ex nomine vici adjacentis, in quo nitrum colligitur, Nitriæ vocabulum trahens, prospiciente hoc, credo, tunc jam divina providentia, quod in illis locis peccata hominum, tamquam sordes abluenda essent et abolenda. In hoc igitur loco quinquaginta fere, aut non multo minus cernuntur vicina sibi, et sub uno posita patre tabernacula, in quibus aliqui plures simul, aliqui pauci, nonnulli etiam singulares habitant, et mansione quidem aliqui divisi, animo autem et fide et caritate conjuncti et inseparabiles manent.

Huic ergo cum appropinquarem loco, ubi peregrinos fratres advenire senserunt, continuo velut examen apum, singuli quique ex suis cellulis prorunt, atque in obviam nobis læto cursu et festina alacritate contendunt, portantes secum quamplurimi ipsorum urceos aquæ et panes, secundum quod Pro-

pheta corripuens quosdam, dicit: *Quæ non existis filii Israel in obviam, cum pane et aqua* (2 Esdr. 13.). Tunc deinde susceptos nos adducunt primo cum Psalmis ad Ecclesiam, lavant pedes, ac singuli quique linteis quibus utebantur, abstergunt, quasi viæ laborem levantes, re autem vera vitæ humanæ ærumnas mysticis traditionibus abluentes.

Quid ergo nunc de humanitate eorum, quid de officii, quid de caritate loquar, cum omnes gestirent nos ad suam quisque introducere cellulam, et non ea solum, quæ hospitalitati debentur explere, sed insuper aut de humilitate, qua ipsi pollebant, docere, aut de mansuetudine atque aliis huiusmodi bonis, quæ apud illos, velut ad hoc ipsum de sæculo sequestratos, diversa quidem gratia, una tamen eademque **B** doctrina discuntur. Nusquam sic vidimus florere caritatem, nusquam sic vidimus opus fervere misericordiæ, et studium hospitalitatis impleri. Scripturarum vero divinarum meditationes et intellectus, atque scientiæ divinæ nusquam tanta **187** vidimus exercitia, ut singulos pæne eorum oratores credas in divina esse sapientia.

CAPUT XXII.

DE LOCO QUI DICTUR

b Cellia.

Post hunc vero (*Pallad. cap. 69.*) alius est locus in deserto interiori, decem fere ab hoc millibus distans, quem locum pro multitudine dispersarum in eremo cellularum, Cellia nominaverunt. Ad hunc locum hi, qui ibi prius fuerunt imbuti, et secretiorem jam depositis indumentis ducere volunt vitam, secedunt: eremus enim est vasta, et cellulæ tanto inter se spatio diremptæ, ut neque in conspectu sibi invicem, neque in vocis auditu sint positæ.

Singuli per cellulas commanent, silentium ingens et quies magna inter eos est: die tantum Sabbati et Dominica in unum ad Ecclesiam coeunt, et ibi semet-

a De Monachis in Nitria] *Sozomenus lib. VI. c. 36.* Καλοῦσι δὲ τὸν χώρον τούτου Νιτρίαν, καθότι κόμη τις ἐστὶν ὄμορος ἐν τῷ νίτρον συλλέγουσιν· οὐ τὸ τυχεῖν δὲ πλῆθος ἐνταῦθα ἐπιλοσοφῆι· ἀλλὰ μοναστήρια ἦν ἀμφὶ πεντήκοντα, ἀλλήλοις ἔχόμενα, τὰ μὲν συνοικίων, τὰ δὲ καθ' ἑαυτοὺς οἰκούντων. Iustum locum (ubi Scete) appellant Nitriam, propterea quod est pagus finitimus, in quo nitrum colligitur. Non exigua quidem hominum multitudo ibi monasticam disciplinam exercebat. Erant namque monasteria circiter quinquaginta contigua, quorum pars conventus, pars homines separatim ab aliis vitam degentes habuere. *Rosweryus.*

b Cellia.] *Eadem habes apud Palladium cap. 69.* Ex quo sua desumpsit, ut credo, *Sozomenus lib. VI. cap. 34.* qui pæne verbo tenus eadem refert cum *Palladio et Rufino.* *Ecce Græca, quæ jam Latina hic legitur:* Ἐνταῦθα δὲ ὡς ἐπὶ τὴν ἔνδοξον ἔρημον ἵκόντων, ἕτερός ἐστι τόπος, σχεδὸν ἑβδομήκοντα σταδίοις διστώς, ὄνομα Κελλία· ἐν τούτῳ δὲ σποράδην ἐστὶ μοναχικὰ οἰκίσματα πολλὰ, καθὸ καὶ τοιαύτης εἶαχε προσηγορίας· κελωρισται δὲ τοσούτων ἀλλήλων, ὡς τοὺς αὐτοὶ κατοκούντας, σφῶς αὐτοὺς μὴ καθορᾶν, ἢ ἐπαίειν· συνίασι δὲ πάντες εἰς ταυτὸν ἅμα καὶ ἐκκλησιαζοῦσι τῇ πρώτῃ καὶ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος, ἣν δὲ τις μὴ παραστένηται, δηλὸς ἐστὶν ἄκων ἀπολυθεῖς, ἢ πάθει τινὶ ἢ νόσω πεπεδημένος, καὶ ἐπὶ θίαν αὐτοῦ καὶ θεραπείαν οὐκ εὐθὺς πάντας ἀπαίειν, ἀλλ' ἐν διαφόροις καιροῖς ἕκαστος ἐπιφροῦμένος ὅπερ ἔχει πρὸς νόσον ἀρμόδιον· ἐκτὸς δὲ

τοιαύτης αἰτίας οὐ συνομιλοῦσιν ἀλλήλοις, εἰ μὴ λόγων ἕνεκεν εἰς γνώσιν Θεοῦ τεινόντων ἢ ὠφέλιαν ψυχῆς, εἰθαι τις μαθησόμενος παρὰ τὸν φράσαι δυνάμενον. Οἰκοῦσι δὲ ἐν τοῖς Κελλίαις, ὅσοι τις φιλοσοφίας εἰς ἄκρον ἐηλύθασιν, καὶ σφῶς ἄγειν δύνανται, καὶ μόνοι διατρίβειν, δι' ἡσυχίαν χωρισθέντες τῶν ἄλλων. *Eleganter B. Bernardus epist. ad fratres Carthusianos de monte Dei, de cella et celo:* Secundum formam propositi vestri habitantes in cælis potius quam in cellis, excluso a vobis toto sæculo totos vos inclusistis cum Deo. **D** Cellæ siquidem et cæli habitatio cognatæ sunt; quia sicut cælum et cella ad invicem videntur aliquam habere cognitionem nominis, sic et pietatis. A cælando enim cælum et cella nomen habere videntur, et quod cælatur in cælis, hoc et in cellis. Quod geritur in cælis, hoc et in cellis. Quidnam est hoc? vacare Deo, frui Deo: Quod cum secundum ordinem pie et fideliter celebratur in cellis, andeo dicere. Sancti Angeli Dei cellas habent pro cælis, et æque delectantur in cellis, ac in cælis. Nam cum in cella jugiter cælestia actitantur, cælum cellæ et sacramenti similitudine, et pietatis affectu, et similis operis effectus proximum efficitur: nec iam spiritui oranti vel etiam a corpore exeunti, a cella in cælum longa vel difficilis via invenitur. A cella enim in cælum sæpe ascenditur: vix autem unquam a cella in infernum descenditur. *Rosweryus*

¹ Acceptit autem ille ex Rufino.

ipsos invicem tamquam caelo redditos vident. Si quis forte in conventu illo defuerit, intelligunt statim eum corporis aliqua inaequalitate detentum, et ad visitandum eum non **188** omnes quidem simul, diversis tamen temporibus omnes abeunt, portantes unusquisque secum, si quid apud se est, quod ægro possit gratum videri. Aliam vero ob causam nullus audet proximi sui obturbare silentium, nisi forte quis possit in verbo instruere, et velut athletas in agone positos sermonis consolatione perungere. Multi ipsorum a tribus et quatuor millibus ad Ecclesiam coeunt: ita longo a semetipsis spatio habitacionis eorum cellulae dirimuntur: sed caritas in eis tanta est, et tanto inter semetipsos et erga omnes fratres constringuntur affectu, ut in admiratione et exemplo sint omnibus. Unde et si quis forte voluerit habitare cum eis, ubi intellexerint, unusquisque cellulam offert suam.

CAPUT XXIII.

DE AMMONIO.

Vidimus quemdam apud eos venerabilem patrem, Ammonium ^a nomine, virum in quem Deus omnem plenitudinem spiritualium contulerat gratiarum. Caritatis in eo gratiam, cum videres, nihil tale usquam

^a Ammonio.] *Sozomenus libro VI, cap. 50. Nicephorus lib. XI, cap. 37. Cassiodorus lib. X. Histor. Tripart. cap. 7. Hos Origenis fulmine infectos fuisse notat D. Hieronymus epistol. ad Ctesiphontem. Fuere tamen hi conjunctissimi Chrysostomo; et quidam eorum honorifice sepulti, quin etiam miraculis claruisse dicuntur. Nam de Ammonio et Dioscuro hæc habet Georgius Alexandrinus in Vita sancti Chrysostomi, de iis monachis agens, quos Theophilus Alexand. episc. eremo expulsi: Ἀμμώνιος, σὺν δυσὶν ἀσκηταῖς ἀδελφοῖς καὶ ἐν ἱερισκοπῶ, οἱ καὶ κλεισοφρήσαντες ἐπὶ Οὐάλεντος ἐξωρίσθησαν, ὡς πᾶσα ἐγγενώσκει ἡ Ἀλεξάνδρεια, τοῦτοιοὶ ὄντες ἐν γλώσσει, ὡς, μηδὲν αὐτοὺς διαφυγεῖν, τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς πολλοὶ; ἀπορουμένων ὡν δὲ μετὰ δύο ἐκοιμήθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει τελευτήσαντες, Ἀμμώνιος δὲ καὶ περὶ τὴν ἔξοδον τοῦ βίου προφήτευσεν: λέγεται δὲ τὸ μνήμα αὐτοῦ νοσοῦντας περὶ βίης θεραπεύειν: τίθησθαι δὲ ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῶν ἀποστόλων πέραν θαλάσσης: ὁ δὲ ἐπισκοπος ἀίσκορος τελευτήσας καυτὸς ἐτάφη ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῷ ἐν τῇ Ἀρσὶ τῷ πρὸς τῆς πόλης, ὡς προσήρται, ὡς τὰς πλείστας τῶν γυναικῶν ἐχούσας πίστιν εἰς αὐτὸν μεγάλην, καταλειψάσας τοὺς τοῦ μάρτυρος ὄρκους, κατὰ τῶν εὐχῶν διασκόρου ὁμνύειν: Ammonius cum duobus etiamnum religiosis fratribus, atque uno episcopo, qui cum vincula pertulissent, et immanes torturas sub Valente, finibus illis eliminati sunt, quod universa agnoscit Alexandria. Et is sexagenarius erat: et hi scientia sic præditi erant, ut eos nihil lateret in divinis Scripturis, in quibus alio qui permulti hærent et addubitant. Horum quidem duo obdormiverunt Constantinopoli in fatum concedentes; Ammonius autem priusquam e vita migraret, oracula reddidit de futuris. Monumentum autem ejus dicitur moderi rigore febrili laborantibus. Sepultus est trans mare, in æde apostolorum dicata. Porro Dioscorus episcopus cum diem suum obisset, sepultus est in martyrio, quod situm est in Quercu ante portam sive columnam, de qua superius dictum est. Qui quidem permultæ mulieres constanti in ipsum fide nitebantur, adeo ut si qua testis per orationes Dioscori se obstrinxisset jurejurando, nulla ratione passa fuisset se juramenti esse perfidam desertricem. Vide quædam de his et pro his dicta supra Prolegomeno 15, ubi de auctoritate horum librorum, responsione ad argumentum*

A vidisse **189** te diceres. Sed et si humilitatem considerares; longe eum in hoc dono potentiolem ceteris æstimares. Et rursus si patientiam, si mansuetudinem, si benignitatem, in singulis eum virtutibus ita præcellere judicares, ut quid cui præferre debeas, ignorares. Donum vero sapientiæ et scientiæ tantum ei contulerat Dominus, ut nullum fere ex omnibus patribus ita penetrasse aulas totius scientiæ crederes: sed nec ita aliquem receptum esse intra cubiculum sapientiæ Dei, omnes qui eum viderant, latebantur. ^b Huic erant duo fratres, Eusebius et Euthymius: nam Dioscorus, qui major natus in eis fuerat, ^c ad Episcopatus officium raptus est. Hi ergo fratres erant ei non solum carne, sed etiam vita atque institutione et tota animi virtute germani: qui ^B omnes simul eos, qui in illis locis habitabant fratres, tamquam si nutrix foveat filios suos, ita unumquaque instruere consolabantur, et docentes ad summam perfectionem nitebantur educere.

Vidimus ergo supradictum hominem Dei Ammonium ^a habentem monasterium inter eos muro circumdatum, quod in illis locis ex lateribus coctis ^b fieri facile solet amplum, et omnibus necessariis instructum, in quo etiam puteum ipse foderat. Venit autem quidam frater, salvari apud eum volens, adiit

secundum. Saltem divi Hieronymi monitione tuti esse possumus.

ROSWEDDUS.

^b Huic erant duo fratres, etc.] *Dicti hi quatuor fuere Longi a corporis habitu. Georgius Alexandrinus Vita Chrysostomi: Viri enim, qui in Ægypto præsidebant monasteriis, pius ille Dioscorus, Ammonius item, Eusebius et Euthymius, qui quidem fratres erant, a corporis proceritate sortili nomenclaturam Longi. Sed enim istorum fama mire increbuerat Alexandriæ, quod et sermone et vitæ ornamentis inclaruissent. Qui plura de iis prosequitur. De eadem Longorum appellatione iidem historici quos ante citavi.*

ROSWEDDUS.

^c Ad episcopatus officium.] *Hermopoleos Episcopus fuit Dioscorus; ita Georgius Alexandrinus Vita Chrysostomi, ubi de morte ejus addit: Paulo post a fuga Theophili suum obiit diem, dignusque est habitus, qui in splendido admodum sepulchro funeraretur in æde sacra martyri, quæ est in Quercu, quo loci habita est Synodus calumniæ adversus Joannem adornatæ. Locus autem hic erat trans mare, Rufini suburbium, ut habet Palladius Dialog. de rebus S. Chrysostomi, qui omnium inspector fuit. Nicephoro lib. XIII, cap. 15, dicitur suburbanum navale Chalcedonis, ubi erat Ἀποστολεῖον, id est Ecclesia in honorem Petri et Pauli Apostolorum constructa a Rufino, varietate monachorum domicilia qui a Georgio de sepultura Dioscori variat, ait enim: Dioscorus namque Constantinopoli prius mortuus, in templo Mocii martyris sepultus est. Ammonius autem brevi post cum Synodus adornaretur, valetudine affecta in Quercum quidem venit, sed illic morbo propter trajectionem invalenscente, paulo post et ipse diem suum obiit, atque ibi a monachis suis honorifice est tumulatus. Templum autem Mocii martyris collocant Menæa 11 Maii, in ipsa urbe Constantinopolitana. Non recte in Menologio 10 et 11 Maii dies coaluere. De hoc templo vide Barc. Notat. ad Martyr. Roman. 13 Maii.*

ROSWEDDUS.

¹ Palladius cap. 12, quædam de hoc. Origenista hic cum Eusebio et Euthymio fuit, teste Hieronymo.

² Palladius cap. 70, hunc diversum a priore facit.

³ Vitiose omnino scribi antea visum est crucis, pro coctis, quod restituimus.

que eundem Ammonium rogans, sicubi esset cellula vacans, in qua habitare posset. Tunc ille, Ego, inquit, inquiram, sed donec inveniam, hic esto in hoc monasterio: ego enim jam nunc egrediar, ut requiram. Et relinquens ei omnia pariter cum monasterio, ipse **190** procul ab eo loco parvissimam cellulam reperit, atque in ea se constituit, fratrique qui nuper advenerat, nec intelligenti, ex integro cum omnibus, quæ in eo fuerant, cessit monasterio. Sed et si plures fuissent, qui forte venientes salvari cuperent, supradictus vir fratribus congregatis omnibus, cum alacritate juvenibus sub die una monasterium construebat. Et cum singulis quibusque explevisset numerum monasteriorum, invitabantur hi, qui mansuri erant ad Ecclesiam, quasi refectionis gratia, quibus inibi occupatis, unusquisque fratrum de cellulis suis proferentes, quæ necessaria erant, singulorum novas cellulas instruebant, ita ut ex collatione caritatis, nihil omnino, vel utensilium, vel quæ ad victum requiruntur deesset, nec tamen manifesta fieret uniuscujusque oblatio. Regressi ergo ad vespeream, in quibus fuerant cellulae preparatae, inveniebant posita omnia quæ ad usus erant necessaria, et ita instructa habitacula, ut nihil prorsus deesse perspicerent.

CAPUT XXIV.

DE ^a DIDYMO.*(Deest hic Palladio de Didymo cæco.)*

Vidimus quemdam (*Pallad. cap. 4.*) inter eos senioribus virum bonum, nomine Didymum, in quo multa

^a Didymo.] *De hoc Didymo nihil apud Palladium, sed de alio cæco Alexandrino, de cujus cæcitate lib. III. Rufini num. 218. Hujus memoriam in Fastis sacris non inveni, præterquam in Florario Sanctorum manuscripto 11 Aprilis, S. Didymi Ermitæ. De hoc eodem Socrates lib. IV, cap. 18. διδυμὸς ἄλλος, οὗτος μοναχὸς ἐνεσκήνατο ἐτη βίου, οὐδὲν ἀνθρώπων συνήμενον ἄχρι τῆς τελευταίας: Didymus alius, qui etiam monachus fuit, nonagintaque confecit annos, per totum vitæ spatium nullius unquam hominis societate et consuetudine usus est. Quæ ad verbum exscripsit Suidas in Ἰμμοίς. Hunc in Scete floruisse tradit Sozomenus, lib. IV, cap. 30.*

^b Cronio.] *Sozomenus lib. VI, cap. 30. κρονίων τῶς ἐκατὸν καὶ δέκα ἐνιαυτοὺς γεγονώς. Cronion annos jam circiter decem et centum natus. Palladius cap. 25, habet Chronium presbyterum Nitriæ et cap. 89. Chronium quoque presbyterum, abbatem trecentorum patrum in deserto apud vicum Phœnicæ, unde ortus erat. Utrumque Antonio notum ait Palladius. An alter eorum idem cum hoc sit dubito. Noster hic in Scete, teste Sozomeno floruit.*

^c Origenæ.] *Sozomenus lib. VI, cap. 30. Γρηγόριος μὲν Ὁργενίης, ἐκ τῶν μαθητῶν Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου περιελαίμενος: Origenes senex unus ex discipulis Antonii Magni, qui a thuc supererat Addit in Scete vixisse.*

^d Evagrii.] *Qui res Evagrii parum perspectas habuere, ipsum quandoque laudant, ut Socrates Novatianus, lib. IV. Histor. Eccles. cap. 18, et Sozomenus æque Novatianus lib. VI, cap. 30. Idem facit Gennadius in catalogo, qui etiam Evagrii miracula tribuit; sed Gennadius nimium Pelagianis favens, nihil mirum, si Pelagianorum parentem Evagrium laudibus tollat, et falsa adscribat miracula. De Palladio Galata, qui eundem Evagrium mirifice celebravit, silemus modo, quod eidem in impietate et hæresi par, ejusdemque discipulus existens, multum multum mutuo scabuit. Dicemus de illo suo loco (libro VIII)*

erat Domini gratia, quam in eo etiam vultus ipse indicabat. Illic scorpiones et cæcillas, id est bestias quas cornutas vocant, et angues, qui in illis locis præ fervore solis acerrimi habentur, tamquam terræ quosdam vermiculos pedibus conculcabat, et ita extinguibat, ut nihil ab eis omnino pateretur.

191 CAPUT XXV.

DE ^b CRONIO.*(Pallad. cap. 25 et 89 de Cronis qui noti fuerit Antonio.)*

Vidimus apud eos et aliam summæ antiquitatis patrem, Cronium nomine in senectute bona, et perfecta ætate durantem: centum namque, et decem annis agebat annos. Illic ex discipulis adhuc beati Antonii supererat: cujus inter ceteras animi virtutes humilitatis gratiam vidimus immensam.

CAPUT XXVI.

DE ^c ORIGENE.

Erat autem et alius adhuc ex discipulis Antonii, Origenes nomine, vir per omnia magnificus, et summæ prudentiæ, cujus sermo et narratio de virtutibus optimi magistri, hominis Dei, ædificabat omnes audientes, et inflammabat vehementer, ita ut **192** oculis cerni, quæ ab eo narrabantur, putares,

CAPUT XXVII.

DE ^d EVAGRIO.

Vidimus ibi (*Pallad. cap. 86.*) et sapientissimum

^a At æstimemus Evagrium e propriis preliis, fuisse hæreticum Origenistam, Pelagianisque errandi amplissimam exhibuisse materiam, mirum si jam non omnibus sit exploratissimum. Audiamus quid de eo Patres. S. Hieronymus epist. ad Ctesiphontem hæc de Evagrío habet: Evagrius Ponticus Hyperborita, qui scribit ad virgines, scribit ad monachos, scribit ad eam cujus nomen nigredinis testatur perfidix tenebras (*Melaniam intelligit*), edidit librum et sententias περὶ ἀκαθαρσίας, quam nos impassibilitatem vel imperturbationem possumus dicere, quando numquam animus ulla perturbationis vitio commovetur, et ut simpliciter dicam, vel saxum, vel Deus est. Hujus libros per Orientem Græcos, et interprete discipulo ejus Rufino, Latinos perique in Occidente lectitant, etc. Hæc S. Hieron. Qui etiam Præfat. in lib. IV, super Jeremiam ista scribit: Commentarios in Jeremiam per intervalla dictabam, ut quod deerat otio, superesset industria; cum subito hæresis Pythagoræ et Zenonis ἀπαθείας καὶ ἀναμαρτυρίας, id est, impassibilitatis et impeccantiæ, quæ olim in Origeno, et dudum in discipulis ejus Grunio, Evagrioque Pontico, et Joviniano jugulata est, cœpit reviviscere, et non solum in Occidentis, sed et in Orientis partibus sibilare, et in quibusdam insulis, præcipueque Siciliae et Rhodi maculare plerosque, et crescere per dies singulos, dum secreto docent, et publice negant, et alia subjicit in eadem sententiam.

At quanti semper fecerit Ecclesia Romana judicium S. Hieronymi in his, quæ ipse de Rufino, Evagrío, Palladio, aliisque plurimis (quos ipse probe intus et in cute noverat) eorumque scriptis censuerit, audi S. Gelasium primum in Concilio Romano septuaginta episcoporum, memorandam istam sententiam proferentem: Iam Rufinus vir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam Scripturas interpretatus est: sed quoniam B. Hieronymus eum in aliquibus de arbitrii libertate notavit; illa sententia,

virum, ac per omnia mirabilem, Evagrium ¹ nomine: cui inter ceteras animi virtutes tanta concessa est gratia discernendorum spirituum, et purgandarum (sicut Apostolus dicit) cogitationum, ut nullus alius putaretur ex fratribus ad tantam subtilium et spiritalium rerum scientiam pervenisse. Cui quamvis rebus ipsis, et experimentis, et (quod est super omnia) per gratiam Dei magna collata fuerit intelligentia; accessit tamen et hoc, ut multo tempore instructus fuerit a beato Macario, quem famosissimum in Dei gratia, signisque et virtutibus insignem fuisse, omnibus notum est.

193 Hic ergo Evagrius incredibilis erat abstinentiæ, super omnia tamen monebat fratres, si qui forte studium gererent, vel humiliandi corporis, vel phantasias ab eo dæmonum propellendi, ne in bibenda aqua largiore mensura uterentur; dicebat enim: Quia si aqua multa corpus infundatur, majores phantasias generat, et largiora receptacula dæmonibus præbet. Sed et multa alia de abstinentiâ, summa cum deliberatione edocebat. Ipse autem non solum aqua parcissima utebatur, sed et panem penitus abstinebat. Alii vero qui in illis locis morabantur fratres, panem solo et sale contenti erant, ita ut in illâ omni multitudine, vix invenires aliquem, qui oleo saltem uteretur. Plures autem in eis nec jacentes somnum, sed sedentes, et (ut ita dicam) in meditatione divinorum verborum positi capiebant.

CAPUT XXVIII.

DE ^a DUOBUS MACARIIS, ET PRIMO, DE ^b MACARIO C
EGYPTIO, SEU SENIORE.

Narrabant autem (*Pallad. cap. 19 et 20.*) nobis quidam ex patribus qui ibi erant, quod in locis illis

quæ prædicationem beati Hieronymi sentire cognoscimus. Et non solum de Rufino, sed etiam de diversis, quos vir sapiens memoratus zelo Dei et fidei religione reprehendit. Hæc S. Gelasius, cujus documentum eo tenacius mente suscipiendum ac retinendum videtur, quod divina providentia factum fuerit, ut S. Hieronymus multorum, qui suo tempore sub religionis et pietatis habitu hæresum venena fundebant, ipse fraudes, tæchnas, dolos, errores deprehensus in publicum prodiderit, ejusque ea in re iudicium Romana Eccle. in probaverit, ne deinceps tam multi lupi in vestimentis orium gregi Dominico imponerent, eumdemque mactarent, cum alioqui etiam cautissimos et sagacissimos decipere possent: ejusmodi fuisse Rufinus. Evagrius, Palladius, et alii monachi Origenistæ, quos S. Hieronymus, ut nuper vidimus, indicavit.

Sed ad Evagrium redeamus, de quo hæc quoque S. Joannes Climax: Putavit Evagrius sapientissimum se omnium alacritate sensus fieri: sed fraudem passus sibi mentitus est miser; insipientium insipientissimus ex hoc ipso ostensus est. Hæc idcirco Climax, quod Evagrius apathiam introduceret. Porro Evagrium una cum Origene et Didymo Alexandrino tamquam hæreticum condemnatum, ejusque errores proscriptos in quinta generali Synodo, auctores sunt S. Tharasius episcopus Constantinopolitanus, Confessione fidei, quæ habetur in secundo Nicæno Concilio, actione 3, Niceph. 1. XVII. Histor. cap. 27. Cedrenus in Annal. in Justiniano. Eumdem etiam Evagrium cum eisdem Didymo et Origene damnavit S. Martinus Papa et martyr in Concilio Lateranensi, Secretario 5, Canone 48, sed et Antiochus monachus, qui sub Heraclio vixit, homilia de

duo Macarii, quasi duo cœli luminaria refulsissent, ex quibus unus Ægyptius genere, et discipulus beati Antonii fuit, alius Alexandrinus. Quibus ut vocabula nominis, ita virtutes animi et celestium gratiarum magnificentia concordabat. Uterque enim Macarius, uterque abstinentiæ exercitiis et virtutibus animi æqualiter pollens, hoc solo alius præcellens, quod quasi hereditatem gratiarum et virtutum B. Antonii possidebat.

Hinc denique ferunt, aliquando cum homicidium in locis vicinis fuisset admissum, et innocenti cuidam impingeretur crimen admissi, confugisse ad ejus cellulam eum, qui calumniam patiebatur (*Deest hoc Palladio*); affuisse etiam eos, qui perurgebant, allegantes et dicentes: periclitari seipsum, nisi comprehensum legibus traderent homicidam. Is vero cui crimen impingebatur, cum sacramentis **194** affirmabat, conscius se non esse sanguinis illius. Et cum diu ab utraque parte certamen haberetur, intercebat sanctus Macarius ubi sepultus esset, qui dicebatur occisus. Cumque designassent locum, cum omnibus qui ad perurgendum hominem venerant, pergunt ad sepulcrum, atque ibi fixis genibus invocato Christi nomine, ait ad eos qui astabant: Nunc Dominus ostendet, si vere reus est hic, qui perurgatur a vobis. Et elevata voce, ex nomine clamat defunctum. Cumque ei de sepulcro vocatus respondisset, ait ad eum: Per fidem Christi te obtestor, ut dicas si ab hoc homine, qui calumniam patitur, occisus es. Tunc ille de sepulcro clara voce respondit, dicens, non se esse ab eo interfectum. Et cum stupefacti omnes decidissent ad terram, ac pedibus ejus advolverentur rogare cœperunt, ut interrogaret eum a quo esset occisus. Tunc ille: Hoc, inquit, non interrogabo: suf-

regno, quæ est 150 enumeratis multis hæresiarchis, hæc subdit: Post hæc hæreseon portenta fuerunt hi, Evagrius et Didymus, qui secundum dogma Origenis puta præexistentiam rerum atque earum restitutionem senserunt. Hæc ille. Ex quibus omnibus, et aliis quæ omittimus, facile quisque discipiet, quo loco et pretio Evagrius Ponticus Hyperborita sit habendus, Hactenus fr. Jo. Maria, magister sacri palatii.

ROSWEYDUS.

^a Duobus Macariis.] Duo sunt Macarii celebres in Romano Martyrologio, uterque Ægyptius. Sed de quo hic agitur, et simpliciter et significat Ægyptius dictus est, alter vero Alexandrinus, quod in Ecclesia Alexandrina functus esset presbyterio, ut est apud Palladium cap. 20. Sozomenus lib. III, cap. 13, ita hos distinguit: Ὁ μὲν Ἀγύπτιος, ὁ δὲ πολιτικός ὡς ἀπὸς ἀνομάζετο, ἢ γὰρ τῷ γένει Ἀλεξανδρεὺς: Quorum alter in agris Ægypti, alter in urbe natus (erat enim Alexandrinus genere) et ita institutis civilibus educatus, ut ἀπὸς, id est, urbanus diceretur. Signantius etiam Socrates lib. IV, cap. 18. Ὁν ὁ μὲν ἐκ τῆς ἀγῶν Ἀγύπτου ἦν, ὁ δὲ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρῶν πόλεως: Quorum alter ex superiore Ægypto, alter ex urbe Alexandria oriundus.

ROSWEYDUS.

^b Macario Ægyptio.] Ægyptius hic occurrit apud Martyrologium Romanum 15 Januarii: In Ægypto S. Macarii abbatis, discipuli B. Antonii, vita et miraculis celeberrimi. De hoc in Menologio 19 Jan. Vide infra in Macario Alexandrino. Fuit hic magister Evagrii, ut scribit Socrates, l. IV, cap. 18 et Gennadius de viris Illustr. cap. 11.

ROSWEYDUS.

¹ Origenista hic fuit, teste Hieron.

fecit enim mihi, ut innocens liberetur, non est autem A viros conversatio, absque femineæ suspicionis obstaculo.

Aliud quoque (*Pallad. cap. 19.*) ejus genus miraculi ferebatur. Cujusdam in vicino oppido patris familias virgo filia per phantasias magicas videbatur hominibus in equinum animal versa, ut putaretur equa esse, et non puella. Hanc adduxerunt ad eum. Tunc ille percontatus, quid vellent? aiunt parentes ejus: Equa hæc quam vident oculi tui, puella virgo et filia nostri fuit, sed homines pessimi, magicis artibus in animal hoc quod vides mutaverunt eam. Rogamus ergo, ut ores Dominum, ut commutet eam in hoc quod fuit. At ille ait: Ego hanc quam ostenditis mihi puellam video, nihil in se pecudis habentem: hoc autem quod dicitis, non est in ejus corpore, sed in oculis intuentium. Phantasie enim dæmonum sunt istæ, non veritas rerum. Et cum introduxisset eam, cum parentibus suis intra cellulam, fixis genibus orare Dominum cepit, simulque et parentes rogat secum Domino supplicare, et post hoc perungens eam oleo in nomine Domini, 195 omni fallacia visus expulsa, virginem videri omnibus, ut etiam sibi videbatur, effecit.

Alia quoque (*Deest hoc Palladio*) minor puella ad eum deducta est, cujus obscæna corporis ita omni ex parte computruerant, ut consumptis carnibus, interiora quoque et secreta nature nudarentur, ac vermium ebulliret inde innumera multitudo, ita ut nec accedere quidem quisquam ad eam posset præfætoris horrore. Hæc cum allata a parentibus, et projecta fuisset ante fores ejus, miserans virginis cruciatus: Equo animo, inquit, esto, filia, hæc tibi ad salutem Dominus, non ad interitum dedit: unde providendum est magis, ut sanitas tua nullum tibi periculum conferat. Et cum institisset orationibus per septem continuos dies, et oleum benedicens, in nomine Domini perungeret membra ejus, ita eam sanam reddidit, ut muliebris in ea nature nulla forma, nulla species appareret, sed esset ei inter

A viros conversatio, absque femineæ suspicionis obstaculo.

Aiebant præterea (*Deest hoc Palladio*), aliquando venisse ad eum hæreticum quendam hieracitam, quod genus hæreseos invenitur apud Ægyptum. Hic cum per multam loquendi artem plurimos fratrum qui habitabant in eremo, conturbaret, ausus est etiam coram ipso fidei suæ asserere pravitatem. Cui cum resisteret senior, et contradiceret ille, verba simplicia argumentis callidis eludebat. Sed cum videret sanctus fidem fratrum periclitari, Quid opus est, inquit, nos verbis contendere ad subversionem audientium. Exeamus ad sepulcra fratrum, qui nos præcesserunt in Domino: et cui nostrum concesserit Dominus 196 suscitare mortuum de sepulcro, sciant omnes, quia illius fides probatur a Deo. Sermo hic omnibus qui aderant fratribus placuit. Processerunt ad sepulcra, et hortatur Macarius hieracitam, ut evocaret mortuum in nomine Domini. At ille, Tu, inquit, domine, qui proposuisti, prior evoca. Et Macarius prosternens se in orationem ante Dominum, ubi sufficienter oravit, elevatis sursum oculis suis, ait ad Dominum: Tu, inquit, Domine, quis ex duobus nobis rectam fidem teneat, ostende, elevato mortuo hoc. Et cum hæc dixisset, fratris ejusdam nomen, qui nuper fuerat sepultus, evocavit. Cui ille cum de tumulo respondisset, accedentes fratres continuo, quæ superposita fuerant, auferunt, et eductum eum de sepulcro, a resolutis fasciis quibus constrictus erat, exhibuerunt viventem. Hieracita vero, ubi hæc vidit, obstupefactus in fugam vertitur. Quem fratres quoque omnes insequentes, extra terminos terræ illius exturbaverunt.

multa etiam et alia ferebantur de eo, quæ nimis prolixa sunt ad scribendum: sed ex his paucis, etiam cetera ejus opera noscuntur.

CAPUT XXIX.

DE^b MACARIO ALEXANDRINO SEU JUNIORE.

Alius vero (*Pallad. cap. 19 et 20.*) sanctus Macarius

^a Resolutis fasciis quibus constrictus erat.] *Sic Joann. II. v. 44. Ligatus pedes et manus, cujus ritus paucis alia exempla memini legere. ROSWEDUS.*

^b Macario Alexandrino seu Junio.] *Martyrologium Romanum 2. Januarii: In Thebaide S. Macarii Alexandrini abbatis. Menologium de utroque Macario 19. Januarii: Memoria SS. Patrum Macarii Ægyptii, et Macarii Alexandrini, qui exercitatione monastica, vita, moribus, admirabili abstinence, et miraculis illustris fuerunt. Palladius cap. 19. dicit hunc aliquanto juniorem Ægyptio. De utroque Socrates libro IV. cap. 18. Sozom. lib. VI. cap. 29. Rufin. lib. II. Histor. cap. 4. Hieronymus epist. 27. Cassian. Collat. V. c. 12. et Collat. XXIV. cap. 13. Palladius cap. 19 et 20. Nicephorus lib. IX. cap. 14. Suidas, alii.*

Intricata plume res de duobus Macariis, ut dignoscatur, uter fuerit S. Antonii discipulus, et ita certi aliquid de natali eorum statui possit. Martyrologia vetera duos Macarios agnoscunt, nec unum ab alio aliter distinguunt, quam quod eorum alterum vocent Antonii discipulum. Martyrologium Romanum vetus, 2. Januarii: B. Macarii. 15. Januarii: Macarii abbatis, Antonii discipuli. Martyrologium Romanum Bellini, 2. Jan.: In Thebaide S. Macarii abbatis. 15. Jan.: Apud Ægyptum B. Macarii abbatis, discipuli B. An-

tonii, vita et miraculis celeberrimi. Martyrologium Romanum Galesinii, 2. Januarii: In Thebaide S. Macarii Alexandrini abbatis. 15. Januarii: In Thebaide S. Macarii abbatis, hic B. Antonii discipulus. Martyrologium Romanum Baronii 1. Januarii: In Thebaide S. Macarii Alexandrini abbatis. 15. Januarii: In Ægypto S. Macarii abbatis, discipuli B. Antonii, vita et miraculis celeberrimi. In Beda, Usuardo, Adone, Noikero nulla est loci distinctio. Distinctionem Alexandrini et Ægyptii statuere Galesinius et Baronius.

Quod si Rufino hic fides, qui initio præcedentis captivus, Ægyptium Macarium asserit Antonii discipulum, et virtutis ejus hæredem, recte per Macarium Antonii discipulum. 15. Jan. in Martyrologio Ægyptius designatur. Sic Petrus Equitinus in Catalogo Sanctorum lib. II. cap. 35 et 81. Macarium Ægyptium facit Antonii discipulum.

Sed videndum, num Rufinus Palladium vel alium quem Latine expressit, male ceperit. Certe et Heraclidi, et Palladio veteri et novo deest in Macario Ægyptio quod fuerit discipulus Antonii, et virtutum ejus hæres. Imo Palladius novus Herveti cap. 20. utrumque hoc Macario Alexandrino tribuit. ROSWEDUS.

^c Imo vero, num Palladius Rufinum bene ceperit

magnificas etiam virtutes consummavit, de quibus et alii nonnulla scriperunt, quæ sufficere possint ad virtutum ejus magnitudinem contuendam, et ideo nos ea compendio præterimus.

Ferebant tamen eum amatorem suis e eremi super omnes ceteros, ita ut etiam ultima et inaccessibilia deserti perscrutatus sit loca, usquequo inveniret **197** locum quemdam in ultimis eremi constitutum, diversis pomiferis arboribus consitum, et omnibus bonis repletum: ubi etiam duos fratres invenisse ferebatur, quos cum rogaret, ut paterentur ad se deduci illuc monachos, ut ibi habitarent, quoniam quidem locus ille et amœnus esset, et abundans in omnibus necessariis; responderunt, non posse adduci illuc plures, ne forte venientes per eremum a dæmonibus deciperentur. Multos enim aiebant esse dæmones in deserto, ac monstra, quorum molestias et calliditates ferre multitudo insueta non posset. Regressus tamen ad fratres, cum indicasset de opportunitate loci, multorum inflammati sunt animi, ut pergerent illuc cum eo. Sed ubi patres reliqui senserunt animos juvenum concitatos, represserunt eos salubriore consilio, dicentes: Locus iste si vere, ut jactatur, a Jamne et Mambre consitus est, non aliud de eo credendum est, nisi quod diaboli opere ad deceptionem nostram præparatus sit. Si enim vere, ut perhibent, deliciosus est et abundans; quid sperabimus in futuro sæculo, si hæc deliciis fruimur? Et hæc atque alia hujusmodi dicentes, juvenum ferventes animos represserunt.

Locus autem (*Joan. libell. III, num. 15.*) in quo habitabat ipse sanctus Macarius, Scithium appellatur. Est autem in eremo vastissima positus, diei et noctis iter habens de Nitriæ monasteriis; et hoc nulla semita, neque terrenis aliquibus colligitur vel monstratur indicibus, sed stellarum signis et cursibus pergitur. Aqua raro invenitur, et sicubi inventa fuerit, odoris quidem dirissimi est, et quasi bituminea, sed saporis innoxii. Sunt ergo ibi viri valde perfecti (nec enim patitur tam terribilis locus, nisi perfecti propositi habitatores summæque constantiæ) caritatis tamen inter se et erga omnes, si qui forte ad eos accesserunt, summum studium gerunt.

Fertur denique (*Pallad. cap. 20.*) cum sancto Macario vivam quis aliquando detulisset, ille qui secundum caritatem, non quæ sua sunt, sed quæ alterius cogitaret (*1. Cor. 10.*), ad alium fratrem detulit eam, qui quasi infirmior videbatur. Tunc ille gratias egit Deo pro fratris officio, sed et ipse nihilominus plus de proximo, quam de semetipso cogitans, ad alium pertulit, et ille item ad alium, et sic **198** per omnes cellulas, quæ longe a semetipsis per eremum dispersæ erant, viva circumlata est, ignorantibus eis, quis eam primo misisset; ad ultimum ipsi defertur, qui eam miserat. Gratulatus est autem sanctus Macarius, quod tantam viderat in fratribus continentiam, tantamque caritatem, ad acriora semetipsum spiritualis vitæ extendit exercitia.

Ad fidem namque confirmatum nobis de eo est ab

A bis, qui ex ore ejus audierant, quod quodam tempore noctis dæmon ad ostium cellulæ ejus pulsaverit, dicens: Surge, abba Macari, et eamus ad collectam, ubi fratres ad vigiliis congregantur. Sed ille, qui gratia Dei repletus falli non poterat, intellexit diaboli esse fallaciam, et ait: O mendax et veritatis inimice! quid enim tibi consortii, quid societatis est cum collecta et congregatione sanctorum? At ille: Latet ergo te, inquit, o Macari, quod sine nobis nulla collecta agitur, nullaque congregatio monachorum? Veni denique, et videbis opera nostra. Tunc ille, *Imperet*, inquit, *tibi Dominus (Judæ 9.)*, dæmon immunde. Et conversus ad orationem, petiit a Domino, ut sibi ostenderet, si hoc verum esset, quod gloriatus est dæmon. Abiit ergo ad collectam, ubi a B fratribus vigiliæ celebrantur, et iterum in oratione Dominum deprecatur, ut sibi veritatem verbi hujus ostendat. Et ecce vidit per totam Ecclesiam, quasi parvulos quosdam puerulos Æthiopes tetros discurrere huc atque illuc, et velut volitando deferri. Mori est autem inibi, sedentibus cunctis, ab uno dici Psalmum, ceteris, vel audientibus, vel respondentibus. Discurrentes ergo illi Æthiopes pueruli, singulis quibusque sedentibus aludebant, et si cui duobus digitulis oculos compressissent, statim dormitabat: si cui vero in os immersissent digitum, oscitare eum faciebant. Ubi vero post Psalmum ad orandum se projecissent fratres, percurrerant nihilominus singulos, et ante alium jacentem in oratione, quasi mulierum specie ferebantur, ante alium quasi ædificantes atque portantes aliquid, ac diversa quæque agentes apparebant. Et quæcumque dæmones quasi ludendo formarent, hæc orantes illi in cordis sui cogitatione versabant: a nonnullis tamen, ubi aliquid horum **199** agere capissent, quasi vi quadam repulsi, præcipientes dæmones, ita ut nec stare quidem prorsus, aut transire juxta eos auderent: alia vero etiam infirmis fratribus supra cervices, et dorsa ludebant, quia non erant in oratione sua intenti. Hæc cum vidisset sanctus Macarius, ingemuit graviter, et lacrymas profundens ad Dominum, *Respice*, ait, *Domine, et ne sileas, neque mitigeris, Deus (Psal. 82.)*. *Exsurge, ut dispergantur inimici tui, et ut fugiant a facie tua; quoniam anima nostra repletur illusionibus (Psal. 67.)*. Post orationem tamen examinandæ veritatis gratia seorsum evocatis singulis quibusque fratribus, ante quorum faciem viderat dæmones diverso habitu et variis imaginibus ludentes, requirit ab eis, si in oratione, vel ædificandi cogitationes habuerint, vel iter agendi, vel alia diversa, quæ unicuique imaginata per dæmones viderat: et singuli eorum ita confitebantur in corde suo fuisse, ut ille arguebat: et tunc intellectum est, quod omnes vanæ et superflue cogitationes, quas vel psalmodum, vel orationum tempore unusquisque conceperit, ex illusionibus dæmonum fiant: ab his autem qui omni custodia cor suum servant, tetri repelluntur Æthiopes. Deo enim conjuncta mens, et in ipso, tempore præcipue orationis intenta, nihil alienum, nihil superfluum recipit.

Aliud quoque multo terribilius addebat, quod vidisset eo tempore, quo fratres accedebant ad sacramenta. Ubi porrexissent ad suscipiendum palmas, in nonnullorum manibus prævenientes Æthiopes, carbones deponere, Corpus autem, quod tradi Sacerdotis manibus videbatur, redire ad altare; aliis vero quos meliorum merita juvabant, extendentibus manus ad altare, longe recedere dæmones, et cum ingenti metu refugere: Angelum enim Domini assistere cernebat altari, qui cum sacerdotis manu suam quoque manum in Sacramentorum distributione superponeret. Ex hoc jam permansit **200** ei a Deo gratia ista, ut in vigiliis fratrum, psalmorum et orationis tempore si quis aliud aliquid secundum illum omnem dæmonum in corde cogitasset, agnosceret, et accedentium ad altare, vel indignitates eum, vel merita non laterent.

Quodam autem tempore (*Palladius cap. 19. et 20. Joan. libello III, n. 15.*) ambo Macarii homines Dei, cum fratris cujusdam videndi gratia iter agerent, ascenderunt navigium, quo fluvius transiri solet, in quo navigio erant simul quidam tribuni, divites homines et præpotentes, equos plurimos ac pueros, et multa secum ministeria habentes. Horum unus, cum videret in ultima navigii parte vilibus indumentis, atque ad omnia expeditos jacere monachos, ait ad eos: Beati estis vos, qui huius sæculo illuditis, et nequaquam ex eo requiritis, nisi indumentum vilissimum et paratissimum victum. Tunc unus de Macariis respondit ad eum: Vere quidem, ut dicis, qui Deum sequuntur, illudunt mundo; sed miseretur vestri, quod vobis econtrario mundus illudat. Tunc ille compunctus super hunc sermonem, statim ut pervenit ad domum suam, derelictis omnibus, vel distractis quæ habebat, et pauperibus datis, ipse Deum sequi cœpit, et ad monachorum exercitia properavit.

Sed et multa, ut diximus, alia de operibus sancti Macarii Alexandrini mirabilia feruntur, ex quibus nonnulla in XI libro ⁴ Ecclesiasticæ historiæ inserta, qui requirit inveniet.

CAPUT XXX.

DE AMMONE, PRIMO NITRIÆ MONACHO.

Initium sane (*Pallad. c. 8. Supra in Vita sancti Antonii c. 52.*) habitacionis monasteriorum, quæ in Nitria sunt, sumptum tradebant ab Ammone quodam, cujus animam (cum exisset de corpore) vidit ferri ad cælum sanctus Antonius, sicut refert scriptura illa, quæ Vitam describit beati Antonii. Illic igitur

^a Ammone.] *De hoc Menologium Græcorum 4 Octobris: Commemoratio S. Patris Ammonis Ægyptii. Illic cum esset Ægyptius genere parentibus orbatus, a patre coactus uxorem duxit sub Maximiano Imp. Vixit autem cum illa annos decem et octo, quam non ut uxorem, sed ut sororem habebat: quin etiam illi persuasit ut virginitatem servaret. Itaque, et ipsa et omnibus rebus derelictis, in monte Nitriæ prope Ægypti desertum secessit, una tantum veste nocte et die corpus legens. Produxit autem viam usque ad Magni Antonii tempora sub Magno Constantino, celebri et primo Christianorum Imperatore. Hujus viri sanctitatem admiratus est Antonius, præsertim propter mi-*

A tur Ammon locupletibus et generosis parentibus natus est, a quibus invitus **201** ad nuptias cogebatur. Et cum vim parentum non posset effugere, accepta virgine, cum intra nuptiales thalamos convenissent, et data eis essent cubiculi secreta silentia, alloquitur puellam de pudicitia, et de conservanda virginitate cœpit cohortari, dicens: Quia corruptio sine dubio invenit corruptionem, incorruptio vero incorruptionem sperat. Multo ergo melius est, si uterque nostrum in virginitate perduret, quam ut alter corrumpatur ex altero. Acquiescit ei virgo, silentio tegitur incorruptionis thesaurus. Cumque plurimo tempore solius Dei contenti testimonio, spiritu magis essent, quam carne sanguineque conjuncti, post obitum amborum parentum, ille quidem, ad vicinum deserti secedit locum, virgo vero intra domum residens, in brevi et ipsa multitudines virginum, et ille multitudines congregat monachiorum.

Cumque jam secretus sederet in cremo, adolescens quidam, qui morsu canis rabidi in rabiem versus est, multis vinctus catenis ad eum deducitur, prosequentibus enim parentibus suis, et rogantibus pro eo. At ille dixit eis: Quid mihi molesti estis, o homines? su, ra merita mea est, quod petitis; sed tamen hoc vobis indicare possum, quod in manibus vestris est ejus sanitas. Reddite viduæ bovem suum, quem furati estis, et sanus reddetur vobis filius vester. At illi extimuerunt quidem valde, quod ea quæ secreta gesta sunt, non latuerunt hominem Dei. Gavisus sunt tamen, quod hanc eis viam salutis ostendit, et sine mora, ut reddiderunt direpta, orante homine Dei, etiam juveni sanitas redditur.

C Alio quoque tempore, cum venissent ad eum quidam, probare volens animos ipsorum, dicit dolium sibi esse necessarium, ubi aquam pro advenientibus congregaret. Et cum polliciti fuissent perlaturus se, unus ex ipsis grave sibi duxit, dicens, periclitari posse camelum suum, si ei tam grave onus imponeret. Et ait ad alterum: Tu si vis aut potes, defer, ego camelo meo parco ne moriatur. Tunc alter: Mihi, inquit, **202** ut ipse nosti camelus non est, sed asinus. Numquid potest quod camelus portare non valet, asinus portare? At ille: Facito, inquit, ut voles; tu videris: ego enim non interimam camelum meum. Tunc ille: Ego, inquit, imponam asino meo pondus, quod tu camelo tuo onerosum dicis, et merita hominis Dei facient, quod impossibile est esse possibile. Et ita impositum dolium asino suo, perrexit usque ad monasterium hominis Dei, ita ut nec sentiret asinus se

racula, quæ per ipsum plurima Dei benignitas effecit, quorum magnam partem eodem die in Menæis Græcis habes, quæ addunt: *ὁ αὐτὸς ἦν σχολάζων ἐν τῷ βασιλείῳ, ποτὸν κερτῶ πόνου καὶ κόπον παρέχοντι, quod in Palladio Latine est, quod operabatur balsamum, in qua colenda et putanda multum laboris ponitur. Suidæ dicitur Διμῶς, Διγύπτιος, qui breve Vitæ ejus compendium habet. Rosweidus.*

¹ Quod alieno scribat, non suo nomine, ut superior monstratum est, eum quoque librum Ecclesiasticæ Historiæ Rufinus summi dicere præterimit, ut et hujus simul auctorem se prodatur. Habes autem quæ de Macario indicantur, capitibus 4 et 8.

aliquid oneris portare. Quem ut vidit Ammon, Bene fecisti, inquit, in asino deferens dolium; collegæ enim tui camelus mortuus est. Et regressus invenit ita gestum, ut prædixerat famulus Dei.

Sed et multa alia per eum signa Dominus ostendit. Nam et fluvium Nilum cum transire vellet, et exuere se erubesceret, virtute Dei subito in alteram ripam translatus dicitur. Beatus autem Antonius, in summa admiratione vitæ ejus justitiam atque animi virtutes habuisse memoratur.

CAPUT XXXI.

DE ^A PAULO SIMPLICE.

Fuit quidam (*Palladius, cap. 28.*) inter discipulos sancti Antonii, Paulus nomine, cognominatus Simplex. Hic initium conversionis suæ hujusmodi habuit: Cum uxorem suam oculis suis, cum adultero cubantem vidisset, nulli quidquam dicens, egressus est domum, et nescitia animi tactus, in eremum semetipsum dedit, ubi cum anxius oberraret, ad monasterium pervenit Antonii, ibique ex loci admonitione et opportunitate consilium capit. Cumque adisset Antonium, ut iter ab eo salutis inquireret, ille intuens hominem simplicis naturæ esse, respondit ei, ita demum eum posse salvari, si his quæ a se dicerentur, obediret. Tunc ille omnia quæcumque sibi præciperet facturum se esse respondit. Ut ergo promissionem ejus probaret Antonius, ante fores cellulæ stanti: Hæc, inquit, expecta me orans, donec egrediar. Et egrediens Antonius, mansit intrinsecus **203** per totam diem et per totam noctem; per fenestram tamen ex occulto frequentius respiciens videbat eum indesinenter orantem, et nusquam prorsus moveri; sed stare in æstu diei et rore noctis, et ita esse mandati memorem, ut ne parum quidem loco moveretur.

Egressus autem die postero Antonius, instituerit eum et docere cœpit de singulis, quomodo opere manuum solitudinem solaretur: et digitis quidem corporis opus carnale, cognitione vero mentis et animi intentione operaretur quæ Dei sunt. Cibum quoque in vesperam ei sumere præcepit; sed observare, ne unquam ad saturitatem usque perveniret, et præcipue in potu confirmans, non minus per aquæ abundantiam phantasias fleri animi, quam per vinum calorem corporis crescere. Et ubi plene eum qualiter se in singulis agere deberet, instruxit, in vicino ei, hoc est, tribus a se millibus cellulam constituit, ibique eum exercere, quæ didicerat jubet, ipse tamen frequentius visitans gratulabatur, deprehendens eum in his, quæ sibi tradita fuerant, tota intentione et sollicitudine permanentem.

^A Paulo Simplicem.] *Hujus Memoria 7 Martii in Martyrolog. Romano: In Theba de S. Pauli cognomento Simplicis. Menologium Græcorum: Sancti patris Pauli cognomento Simplicis, propter rectam et simplicem, multisque modis a beato illo magno Antonio probatam ejus integritatem, quam et Deus ipse miraculis comprobavit, ut literarum monumenta testantur. Menæa eodem die fuisse satis ejus vitam referunt. In Triodio pag. 32 a. vocatur Παῦλος ὁ Ἀπλούστατος, Paulus Simplicissimus, cujus singulare privilegium cogitationes singulorum pervidendi habet hic*

PATROL. XXI.

Qualam autem die, cum venissent ad sanctum Antonium fratres, magni quidem et perfecti viri, accidit etiam Paulum adesse pariter cum eis. Et cum sermo de rebus profundis et mysticis haberetur, cumque de Prophetis et Salvatore plurima tractarentur, Paulus ex simplicitate animi interrogat, si Christus prius fuerit, an Prophetæ? Beatus vero Antonius, cum pro eo quod tam absurde interrogaverat, quasi erubisset, blando nutu, ut erga simplices solebat, silere atque abire eum jubet. Et ille, quia omne quodcumque ab eo dictum fuisset tamquam præceptum Dei servare instituerat, abscedens ad cellulam suam, tamquam mandato accepto, silentium gerere instituit, nec omnino aliquid loqui. Quod cum comperisset Antonius, mirari cœpit, unde hæc illi observantia placuisset, quam a se sciebatur non esse mandatam. Cumque jussisset eum loqui, et cur sileret indicare, dixit ei Paulus; Tu Pater, dixisti, ut irem et silerem. Et obstupefactus Antonius, ita ab eo sermonem, quem ille negligenter protulerat, observatum: Omnes, inquit, nos iste condemnat: cum enim nos de cælo nobis non audiamus **204** loquentem, ab isto qualicumque sermo, qui ex ore nostro ceciderit, observatur.

Multi tamen et sanctus Antonius eum docere volens de obedientia, præcipere ei solitus erat etiam, quæ ratio et causa non posceret, in quibus ejus animus erga obedientiam probaretur. Haucire namque aliquando eum aquam jussit ex puteo, et in terram tota die effundere; et contextas sportellas resolvere, ac de novo contexere, et vestimentum dissuere atque iterum resuere, et rursus resolvere, et in pluribus hujusmodi exercitiis ab eo memoratur imbutus, ut in nullo prorsus etiam eorum, quæ contra rationem imperari jubebantur, disceret contradicere, et ita per hæc omnia informatus, brevi ad perfectionem venit. Ex cujus exemplo docebat beatus Antonius, quod si quis velit ad perfectionem velociter pervenire, non sibi ipse fieret magister, nec propriis voluntatibus obediret, etiam si rectum videatur esse quod vellet, sed secundum mandatum Salvatoris observandum esse, ut ante omnia unusquisque abneget semetipsum sibi, et renuntiet propriis voluntatibus, quia et Salvator ipse dixit: *Ego veni, non ut faciam voluntatem meam, sed ejus qui misit me (Matth. 16.)*. Et utique voluntas Christi non erat contraria voluntati Patris; sed qui venerat obedientiam docere, non inveniretur obediens, si propriam faceret voluntatem (*Joan. 6.*). Quanto ergo magis nos non judicabimur inobedientes, si faciamus proprias voluntates? Deni-

apud Rufinum ² lib. III, n. 167, et apud Pelagium lib. XVIII, n. 20, et apud Paschasium cap. 23, n. 2, qui posterior iisdem pœne verbis habet, uti hic Rufinus.

Quidam libri Paulum hunc hoc libro et loco non habent, sed vel primo libro post Vitam Malchi, vel tertio libro inter Verba Seniorum. ROSWEIDUS.

¹ Idem habes de nimio aquæ potu monitum supra in Evagrio, cap. 27.

² Centies diximus, cum librum Rufini nomen uenturi.

que supradictus Paulus exemplo nobis est, qui obedientiae et simplicitatis merito in tantum spiritualium gratiarum culmen ascendit, ut multo plures et potentiores virtutes per ipsum Dominus, quam per secundum Antonium faceret.

Et quoniam pro affluentia gratiarum multi ad eum ex omnibus terrae partibus confluebant, ut curarentur ab eo, verens beatus Antonius ne molestia multitudinis fugaretur, in interiori eremo, quo accedi facile ab aliquo non posset, commanere eum fecit, ut venientes magis ipse susciperet Antonius. Si quos vero ipse non potuisset curare, hos ad Paulum tanquam profixiorem sanitatum gratiam habentem mittebat, et ab illo curabantur. Tantam autem ejus simplicitatis apud Domini **205** fiduciam fuisse tradunt, ut quodam tempore cum quidam rabiem patiens in modum canis laniaret omnem qui ad se ausus fuisset accedere, et perductus ad eum fuisset, insistebat orationi, ut dæmonem qui eum urgebat, fugaret. Et cum mora fieret, nec celer sequeretur effectus, quasi infantum more indignatus ad Dominum dixisse fertur: Vere non manducabo hodie, si eum non curaveris, et continuo quasi delicioso domino satisfactum est a Deo; et statim curatus est rabidus.

CAPUT XXXII.

DE ^a PIAEMONNE PRESBYTERO.

(*Pallad., cap. 72 de Ammona presbytero qui hic Piammon.*)

Non autem mihi videtur dignum, etiam eremi habitatores, quæ Porthenio mari adjacet, et vicina est oppido quod dicitur Diolco, silentio præterire. In quo vidimus quendam Presbyterum, admirabilem, nomine Piammonem, totius humilitatis et benignitatis virum, habentem etiam revelationum gratiam. Denique quodam tempore, cum Domino sacrificium offerret, vidit angelum Domini stantem juxta altare, et uniuscujusque monachorum accedentium ad altare scribentem nomina in libro quem tenebat in manibus, quorundam tamen nomina non scribentem. Cumque diligenter observaret senior, qui essent quorum nomina non scripsisset, posteaquam sunt completa mysteria, unumquemque eorum seorsum vocans, percontatur, quid eis in occulto peccati fuisset admissum: et invenit ex confessione unumquemque eorum mortalia peccati obnoxium. Tunc hortatur eos agere pœnitentiam, et semetipsum cum eis ante Dominum prosternens, die ac nocte tanquam ipse in eorum peccatis esset obnoxius, flebat, et tam

^a Piammonem.] *Sozomenus lib. VI, cap. 28.* καὶ Πιάμων δὲ καὶ Ἰωάννης τῆνικαὐτὰ περὶ Διολκῶν τῆς Αἰγύπτου ἐπισημοτάτων προίσταντο μοναστηρίων ἐπεμειλιστάτα τε καὶ μάλᾳ σεμνῶς, πρεσβύτεροι ὄντες, τὴν ἰσραελῖαν μετήσαν· λέγεται δὲ ποτὲ τὸν Πιάμωνα ἱερωμένον θεάσασθαι περὶ τὴν ἰσρὰν τράπεζαν θεοῦ ἄγγελου ἐστῶτα, καὶ τῶν μοναχῶν τοὺς παρόντας ἐγγράφειν βιβλῶ τινί· τοὺς δὲ ἀπόντας ἠπαλείπειν: Præterea Piammon et Joannes id temporis quoque circiter Diolcon Ægypti celeberrimis præferebantur monasteriis. Exquistissime autem sacerdotio (presbyteri enim erant) et summa cum reverentia perfungebantur. Traditum vero est, Piammonem quodam tempore, cum Sacrum

A diu permansit cum eis in pœnitentiâ et lacrymis, donec iterum videret eundem Angelum stantem, et scribentem nomina accedentium. Et posteaquam omnium scripsit, tunc etiam illos ex nominibus **206** evocantem, atque ad reconciliationem altaris invitantem. Ubi hoc vero senior vidit, intellexit eorum susceptam esse pœnitentiam: et sic eos altari tota cum gratulatione restituit.

Hunc etiam quodam tempore ferebant a dæmonibus ita verberatum, ut stare, aut moveri omnino loco non posset. Et cum dies adesset Dominica, et res posceret offerri sacrificium, jussit se fratrum manibus ad altare portari. Ubi cum in oratione jacuisset, astantem continuo vidit Angelum Domini, qui a stare solebat altari, et porrigentem sibi manum, atque elevantem se de terra, statim dolor omnis ita ab eo discessit, ut solito sanior redderetur.

CAPUT XXXIII.

DE ^b JOANNE.

Erat in ipsis locis (*Pallad. cap. 75.*) vir sanctus, ac totius gratiæ dono repletus, Joannes nomine, in quo tanta erat consolationis gratia, ut quacumque mœstitia, quocumque lædio oppressa fuisset anima, paucis ejus sermonibus, alacritate et lætitia repleretur. Sed et sanitatum gratia plurima ei a Domino donata est.

EPILOGUS.

De periculis itineris ad eremos.

In aliis quoque (*Pallad. cap. 150.*) quam plurimis locis Ægypti, sparsim vidimus sanctos Dei, virtutes multas et mirabilia facientes et totius gratiæ Dei plenos, sed et paucos ex multis memoravimus. De omnibus vero explicare, supra v res nostras est.

4. Nam de his qui in superiore Thebaida, id est, circa ipsam sienam habitare dicuntur, auditu solo comperimus, quod his pæne omnibus, quos vidimus, celsiores illi et magnificentiores habebantur. Accedere vero ad ipsos pro itineris periculo nequivimus: quia quamvis omnia illarum partium loca latronibus incursentur, illa tamen **207** quæ ultra civitatem Lyco sunt, etiam barbaros patiuntur. Et ideo nullas nobis ad eos accessus fuit, quia revera nec eos quos superius memoravimus, absque periculo vidimus.

Septies namque in hoc itinere periclitati sumus, in octavo autem, sicut scriptum est, *Non obtinuit nos malum (Job. 4),* Deo nos in omnibus protegente.

Denique semel per quinque dies ac noctes incedentes per eremum, sibi ac lassitudine periclitati sumus.

faciebat, vidisse circa sacram mensam stantem Angelum Dei, et Monachos presentes in libro scripsisse, absentes vero inde delevisse. *De eo etiam Nicophorus lib. XI, cap. 55.* ROSWERTHUS.

^b Joanne.] *De hoc ex Sozomene præcedenti capitulo jam quædam dedimus: qui præterea addit: Ἰωάννης δὲ τῶσάντων ἰδωρήσατο δύναμιν ὁ Θεὸς κατὰ παθῶν καὶ νοσημάτων, ὡς πολλοὺς ἰάσασθαι ποδαγρούς, καὶ τὰ ἄρθρα διαλελυμένους: Joanni autem tantam vim contra ægrotationes et morbos Deus donaverat ut multos podagra laborantes, et articulis membrorum habentes resolutos, sanaret.* ROSWERTHUS.

2. Alio quoque tempore incurrimus locum, in quo est convallis quædam, humorem ex semetipso gignens salsum, quem continuo calor solis velut hiemalis pruina in glaciem, ita in solum stringit, et tanquam sudes acutas, ex ipso sale efficit: atque ita omnia illa exasperantur loca, ut non solum nudos pedes, ut habebamus nos, sed et calceamentis munitos terebret ac secet. In his ergo inventi, magno cum periculo vix evasimus.

4. Tertio cum nibilo minus per eremum pergeremus, incurrimus vallem quamdam, humorem ex semetipsa similiter quidem gignentem, sed intra semetipsam eum servantem, cujus solum saxis et fœtido cæno repletum transire cupientes, usque ad latera descendimus. Cumque pæne ibidem in eadem iergeremur, exclamantes ad Dominum, vocem Psalmi protulimus, dicentes: *Salvum me fac, Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam. Infixus sum in limo profundi, et non est substantia* (Psalm. 16.).

4. Quartum periculum pertulimus in aquis quibusdam, quæ ex inundatione Nili remanserant, in quibus triduo continuo afflicti, vix evadere potuimus.

5. Quintum periculum fuit nobis a latronibus, cum secus mare iter ageremus, qui per decem millia passuum insequentes nos, quos perimere ferro non poterant, pæne exanimis reddiderunt per fugam.

6. Sextum discrimen nobis in ipso flumine Nilo fuit, in quo navigantes, pæne submersi sumus.

7. Septimum, in stagno, quod Mariæ vocabulo appellatur, vento sæviante, in insulam quamdam ejecti sumus, hieme gravissima super nos et tempestate fervente. Erat enim tempus, quo Epiphaniarum dies celebrantur.

8. Octavum autem fuit, quod cum ad Nitriæ monasteria veniremus, locum quemdam incidimus, in quo resurgentis Nili aqua residens, velut stagnum quoddam effecerat, in quo multæ bestię præcipue crocodili plurimi erant. Qui cum tempore solis existent, resoluti circa oram stagni jacebant, ita ut ignorantibus nobis mortui viderentur. Et cum accederemus ad videndam mirandamque magnitudinem bestiarum, quas exanimis putabamus, continuo ut sonitum pedum senserunt, excitati, irruere et insectari nos vehementer cœperunt. Nos autem cum magno clamore et gemitu nomen Christi Domini invocavimus, cujus misericordia affuit, et bestię quæ contra nos insurrexerant, quasi ab Angelo repellente, in stagnum protinus projectæ sunt, nos autem cursu intento ad monasteria festinavimus, gratias agentes Deo nostro, qui nos de tantis periculis liberavit, et tanta nobis ostendit mirabilia. Ipsi gloria et honor in sæcula sæculorum. Amen.

RUFINI AQUILEIENSIS PRESBYTERI

IN SUAM ET EUSEBII CÆSARIENSIS

LATINAM AB EO FACTAM HISTORIAM

AD CHROMATIUM EPISCOPUM AQUILEIÆ

Præfatio.

209-210 Peritorum dicunt esse medicorum, ubi immolare urbibus, vel regionibus generales viderint inorhos, providere aliquod medicamenti, vel poculi genus, quo præmuniti homines, ab imminente defendantur exitio. Quod tu quoque, Venerande Pater Chromati, medicinæ exequens genus, tempore quo, b di-

^a Barræus scribit *Pontificem Maximum*: falso utique; nullus tamen dubito, quin ab exemplari suo inanuscripto. Cum enim in antiquis libris, ut et prima Sighardi editione, *Chromatius Episcopus Romanus* scribatur (qua de re disputatum tantopere inter eruditos), codicis Barræani scriptor licere sibi duxerit, quem dici Urbis Episcopum putabat, *Pontificem Maximum* appellare. Dicam inferius de a'ia codicum Vaticanorum hac ipsa de causa; interpolatione. Errori ansam præbuisse creditur Albinus Libro contra hæresim Felicis in vetusto ms. inter Palatinos Bibliothecæ Vaticanæ (quem laudat Fontaninus, et septingentis ab hinc annis exactum existimat), ubi inter alia Patrum Latinorum post Græcos testimonia fol. 12. habet, *Chromatius quoque sancte ROMANÆ ANTISTES ECCLESIE in libello, quem de octo Beatitudinibus scripsit*, etc. Laudatus Fontaninus illud *Romanæ pro Latinæ* accipi jubet, ac si dicere-

tur ex Occidentali, sive Latina Ecclesia. Cæterum multo notior Chromatius hic est, quam ut prodi verbis indigeat. Hieronymus sua illi Opera quædam inscripsit, in eorumque Præfationibus eum *Episcoporum sanctissimum, atque doctissimum* vocat.

^b Primam notat Alarici Gothorum Ducis irruptionem in Italiam, Julii alpiibus superatis, an. Dom. 400. duæ enim alix postmodum anno 402. et 408. contigerunt. Sed ut de tertia minime eum loqui con-tet, quod Chromatius, cui Opus inscribitur, tunc temporis non adviveret: ita nec de secunda par credere est loqui, siquidem, ut Fontaninus observat, eam explicatius iudicasset, ne cum priore confunderetur: hanc autem et toto subsequenti contextu innuit. Conjicerè tamen ex eo licet, non statim ab illa irruptione, sed post aliquod temporis spatium, manum operi admovisse, ad *feralis exitii aliquod remedium, inducendamque oblivionem*